This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Celt
2334
1.30

D. Ó Fotarta - Siamsa an Géimrid.
1892

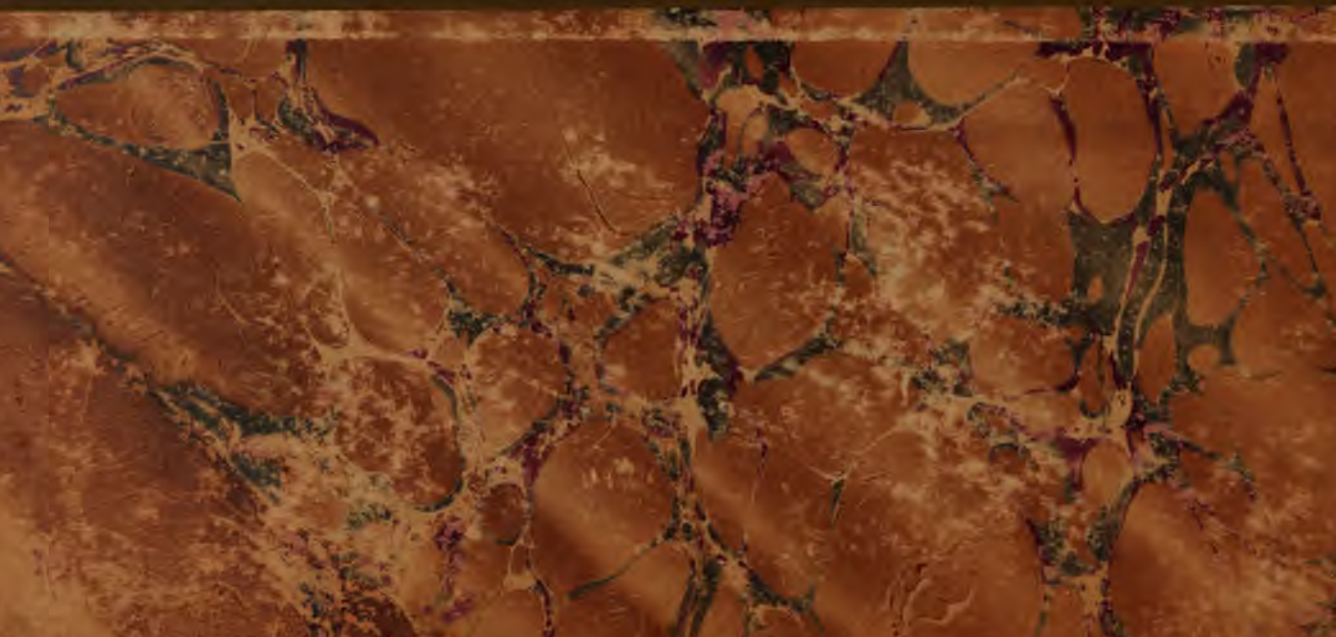

Celt 2334.1.30

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

THE GIFT OF

FRED NORRIS ROBINSON

Class of 1891

OF CAMBRIDGE

SEAMSA AN ŚEIMRIDH;

no,

CONS AN TEALLAŚ IN IAR-ŚCONNACTA,

&

SCÉULTA, DÁNTA, ABHRÁIN TOMSANNA, 7c.,

Do Ċrumuiġ

DOMHNALL O'FOCARTA,

Onoe Scoile.

Nil an t-saothar so ullamh ach amháin na Sgéalta, Dánta, 7c., tá 'san leabhrán seo do dhíoladh no aighmeadh i n-deaghaim eile gan ceann ó Dhomhnal O'Focarta.

Baile-ata-cliath.

1892.

PRICE ONE SHILLING AND SIXPENCE.

F. N. Robinson
Dublin, 1899.

rection : in Facile journal 4, 187.

SIAMSA AN GEIMHRIDH;

NO

COIS AN TEALLAIG IN IARGCONNACTA.

A.

SCEULTA, DANTA, ABHRAIN, TOMHSANNA, &c.,

DO CHUIMNIG

DOMHNALL O'FOTHARTA,

OIDE SCOILE.

BAILE-ATA-CLIATH.

1892.

rections in Lancet journal 4, 187.

Siamsa an Geimhridh;

no

Cois an Teallaigh in Iarconnacta.

.i.

Sceoltá, Dántá, Abhráin, Toinsanna, 7c.,

Do Chuinnigh

Domhnall O'Focarta,

Oide Scoile.

Baile-Átha-Cliath.

1892.

Celt 2334.1.30

HARVARD COLLEGE LIBRARY
GIFT OF
PROF. FRED N. ROBINSON
JUL 5 1939

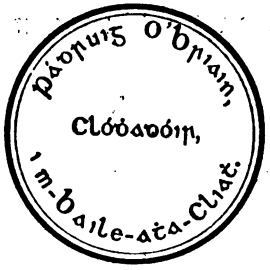

PATRICK O'BRIEN,
PRINTER,
46 CUFFE STREET, DUBLIN

An tiodlacad.

Do'n Saoi Oirbhirneach E. D. MacCliabair.

Is duit-se tiodlaicim an leabhrán beag so, oir is tú do chuir in iul dam an meud atá ann, agus tuilleadh nach b-fuil ann, do chur i g-ceann a céile; is tú chug meisneach dam an meud so do chur i g-cló, agus is ort atá cortar an leabhairín. Is fiorach duit an t-anhó dó chuir an obair so orm. Nuair do bí mé ráthuighte le obair, agus lag le tinneas, do ghabhas do láimh chuid beag féin de'n t-sean-chaint Ghaedilge do fhágáil ó'n m-bás; acht muna m-beidead d'féile ní fiabh tháinigáil i n-dán do'n beagán so féin. Air an adhbar sin, cia air bit fult nó fólár geobhar an léigheoir inr an leabharán so, glacad ré buidheachus leatsa faoi.

Tabair cead dam, a Chaisa na Gaedilge, ainm faoi agus scoláirne eile do cheangal le t'ainm-se, i. an t-Athair Eoghan O'Gramhna, do cheartuigh agus do chuir in eagar an leabhar, com fad a's do bí ré ag dul thío an g-cló, agus do thug comhairle agus congnadh dam ó thús go deireadh.

Go b-fagaid sib aiaon luach buir saothair,

Guidhe buir g-cairdeas,

Domhnall O'Foghlusa

ROIṀ-RÁḊ.

Air d-tús, air nós ár sinnsear, cuirtheas síos annso áit, aimsir, uaḋaḋ, agus aḋḃar an leaḃráin Gaeḋilge so.

Áit ḋó, Iar-gConnaċta, mar ir ann do cruinniġeaḋ gaċ a ḃ-fuil ann.

Aimsir ḋó ní féidir a ċeapaḋ amaċ go cinnte; gaċaḋ anoir, gaċaḋ aiste air feaḋ a naoi m-bliaḋna fiċid go dtí an bliaḋain so 1892.

Uaḋaḋ ḋó, .i. meisde, Ḋomnall mac Mhiċil, mic Ḋomnaill O'Foṫarta, de Ċlannaiḃ Ḃaoiscne, oide scoile 'san g-Calaḋ, in Iar-gConnaċta.

Agus an t-aḋḃar gá'n cuireaḋ le ċéile agus gá'n sgríoḃaḋ amaċ é, mar fuil go maċaḋ ré i d-tairḃe agus i d-taiṫneamh do'n dream gráḋuiġeas Gaeḋilge ḋílis na h-Éireann, teanga binn ḃinoġmar, teanga dheun cuilteaċ, teanga uasal árd árda ár sinnsear féin.

Naċ airtsiġte atá an saoġal ċan mar ḃí sad ó! nuair do ḃí muid gásta le sgamta simpliḋe ameasg na g-comaltran, agus 'nuair do ġruinniġeaḋ muinntir an Daile, le cóntráṫ na h-oiḋċe, timċioll air an teinnḋ-eamsin do congḃuiġeaḋ gleann agus sgóil le céile [illegible] do'n oiḋċe, agus do ċuala an t-aos óg sceul na [illegible]. Is iomḋa uair do ċaiṫ mé féin mar sin, is [illegible]l sgal in m'intinn féin agus a ċuimniuġaḋ [illegible]nib do ḃíḋeaḋ cruinn, agus air an g-caint [illegible] g-comaltle do ḃíḋeaḋ air bun aca. Anoiu,

atá na daoine imtiġte, agus na seanṁáiṫe do ċleaċt siad, atáid aig imteaċt 'na n-diaiġ. Áċt annso síos cuiṁniġ mé beagáinín d'fan againn :—

SCEUL ÓEIRDRE.

Bí fear ann fad ó, agus is fad ó bí ; dá m-beiṫeaḋ ré ann anoir ní beiṫeaḋ ré ann an uair sin ; no dá m-beiṫeaḋ, do beiṫeaḋ sgeul úr nó sean-sgeul aige ; nó beiṫeaḋ ré gan aon sgeul. Áċt 'séis mar tá ré agam-sa anoċt, ná raiḃ ré agat-sa 'san oiḋċe amárach ; nó má biḋeann, ná raiḃ de ċailleamain agat leis aċt na cúl-fiacla.

Bí riġ i n-Éirinn fad ó, agus bí mac aige. D'imtiġ an mac uaiḋ ag iarraiḋ a fortúin. Bí ré ag imteaċt a's ag síor-imteaċt gur caraḋ gaḃa leis. Riġne ré aimsir leis an ngaḃa go ceann lae 's bliaḋna. Seal geárr 'na diaiḋ san, do ṫáinig duine dorgaḋaċ leis an ngaḃa ceudna, agus ċuir ré aimsir air-sean, mar ċuir ré air mac an riġ. Muiṙeaḋ b'ainim do'n fear so.

D'imtiġ an gaḃa ó'n m-baile lá, agus ċom fad a's bí ré imtiġte, do ċoruiġ an beirt buaċaill ag sioṁd. Ċarruing Muiṙeaḋ táirnge cruḋa, agus d'fiarruiġ ré de mac an riġ, " Cad é bainfear tú díom air son an táirnge cruḋa ċaṫaḋ leat ?" 'Sé an freagra ṫug mac an riġ dó : " an ceud duille gan coraint ar Éirinn amaċ." Ċaiṫ Muiṙeaḋ an táirnge cruḋa leis agus ċuir trí ṡroiḋe a baile é ; agus bí sí ag cuir fola 'nuair ṫáinig an gaḃa abaile. D'forgail an gaḃa an dá doṁur, agus do

ROIMH-RÁTH.

Air t-tús, air nós ár sinnsear, cuirtheas síos annso áit, aimsir, uathadh, agus adhbar an leabhráin Gaedhilge so.

Áit tá, Iar-gConnacta, mar ir ann do chuinnigeadh gach a b-fuil ann.

Aimsir tá ní féidir a dearadh amach go cinnte; sgathadh anoir, sgathadh aiste air fead a naoi m-bliadhna ficid go dtí an bliadhain so 1892.

Uathadh tá, .i. meisi, Domhnall mac Micil, mic Domhnaill O'Fotharta, de Clannaibh Baoisene, oide sgoile 'san g-Caladh, in Iar-gConnacta.

Agus an t-adhbar fá'n cuireadh le céile agus fá'n sgríobadh amach é, mar fuil go nacadh fé i t-tairbhe agus i t-taitneamh do'n dream ghádhuigeas Gaedhilge dílis na h-Éireann, teanga binn bhinoghlas, teanga threun tuiltheach, teanga uasal ámh ámha ár sinnsear féin.

Nach airtrighthe atá an saoghal thar mar bí fad ó! nuair do bí muid sátha le sramsa símplidhe ameasg na g-comharsan, agus 'nuair do chuinnigeadh muinntir an bhaile, le cóntráth na h-oidhche, timcioll air an teinidh. Annsin do congbhuigeadh sgeann agus sgóil le céile cuid maith do'n oidhche, agus do chuala an t-aos óg sceul na sean-aimsire. Is iomda uair do chaith mé féin mar sin, is maith liom dul siar in m'intinn féin agus a chuimhniughadh air na daoinibh do bídeadh cruinn, agus air an g-caint agus air an g-comhairle do bídeadh air bun aca. Anois,

atá na daoine imtiġte, agus na seanṁáistre do ċleacht siad, atáid aig imteacht 'na n-diaid. Ach anois síos cuiṁiú mé beagáinín d'fan againn :—

sceul Déirdre.

Bí sean ann fad ó, agus is fada ó bí ; dá m-beidead sé ann anois ní beidead sé ann an uair sin ; no dá m-beidead, do beidead sgeul úr nó sean-sgeul aige ; nó beidead sé gan aon sgeul. Ach 'séis mar tá sé agam-sa anocht, ná raib sé agat-sa 'san oidhe amárach ; nó má bidean, ná raib de ċailleaṁain agat leis ach na cúl-siacla.

Bí riġ i n-Éirinn fad ó, agus bí mac aige. D'imtiġ an mac uaid ag iarraid a fortúin. Bí sé ag imteacht a's ag síor-imteacht gur caraid gaba leis. Riġne sé aimsir leis an ngaba go ceann lae 's bliadna. Seal geárr 'na diaid san, do tárla duine dorgadaċ leis an ngaba ceudna, agus ċuir sé aimsir air-sean, mar ċuir sé air ṁac an riġ. Muiṙeadh b'ainim do'n ṡeanṡo.

D'imtiġ an gaba ó'n m-baile lá, agus ċoṁ fad a's bí sé imtiġte, do ċoruiġ an beirt buaċaill ag tsoid. Tárruing Muiṙeadh táirnge cruda, agus d'fiarruiġ sé de ṁac an riġ, " Cad é bainfear tú díom air son an táirnge cruda ċadadh leat ? " 'Sé an freagra ċuġ mac an riġ dó : " an ceud duille gan coraint ar Éirinn amaċ." Ċaid Muiṙeadh an táirnge cruda leis agus ċuir trí ċoide a baile é ; agus bí sí ag cur fola 'nuair ċáinic an gaba abaile. D'forgail an gaba an dá dorus, agus do

ROIMH-RÁTH.

Air t-tús, air nós ár sinnsear, cuirtheadh síos annso áit, aimsir, uchdán, agus adhbar an leabhráin Gaedhilge so.

Áit dó, Iar-gConnacht, mar ir ann do chuinnigeadh gach a b-fuil ann.

Aimsir dó ní féidir a dearadh amach go cinnte; sgathadh anoir, sgathadh aiér air fead a naoi m-bliadhna fichid go dtí an bliadhain so 1892.

Uchdar dó, .i. meire, Domhnall mac Micil, mic Domhnaill O'Fotharta, de Clannaibh Baoisene, oide scoile 'san g-Caladh, in Iar-gConnacht.

Agus an t-adhbar fá'r cuireadh le céile agus fá'r sgríobadh amach é, mar fuil go pacadh fé i d-tairbe agus i d-taitneamh do'n dream ghráduigeas Gaedhilge dílis na h-Éireann, teanga binn bhíoghmar, teanga threun tuilteach, teanga uasal ápo ápra ár sinnsear féin.

Nach airtnighthe atá an saoghal tar mar bí fad ó! nuair do bí muid sárta le sramsa símplidhe ameasg na g-comharsan, agus 'nuair do chuinnigeadh muinntir an bhaile, le cóntráth na h-oidhche, timcioll air an teinidh. Annsin do congbuigeadh sgeann agus srónt le céile cuid maith do'n oidhche, agus do chuala an t-aos óg sceul na sean-aimsire. Ir iomda uair do chaith mé féin mar sin, ir maith liom duil siar in m'intinn féin agus a chuimhniughadh air na daoinibh do bídeadh cruinn, agus air an g-caint agus air an g-comhairle do bídeadh air bun aca. Anoiu,

atá na daoine imtiġte, agus na feanṁáistе do ċleaċt fiad, atáid aig imteaċt 'na n-diaid. Áċt annso síos cuiṁnid mé beagáinín d'fan againn :—

sceul Déirde.

Bí fear ann fad ó, agus is fad ó bí ; dá m-beidead ré ann anoir ní beidead ré ann an uair sin ; no dá m-beidead, do beidead sgeul úr nó sean-sgeul aige ; nó beidead ré gan aon sgeul. Áċt 'séis mar tá ré agam-sa anoċt, ná fuaid ré agat-sa 'san oidċe amáraċ ; nó má bideann, ná fuaid de ċailleamain agat leis aċt na cúl-fiacla.

Bí siġ i n-Éirinn fad ó, agus bí mac aige. D'imtiġ an mac uaid ag iarraid a fortúin. Bí ré ag imteaċt a's ag fiosr-imteaċt gur caraid gaba leis. Riġne ré aimsir leis an ngaba go ceann lae 's bliadna. Seal geárr 'na diaid san, do táinig duine dorgadaċ leis an ngaba ceudna, agus ċuir ré aimsir air-fean, mar ċuir ré air mac an siġ. Muiṁead b'ainim do'n fear so.

D'imtiġ an gaba ó'n m-baile lá, agus ċom fad a's bí ré imtiġte, do dorus an beirt buadaill ag triod. Carruing Muiṁead táirnge cruda, agus d'fiarfuiġ ré de mac an siġ, " Cad é bainfear tú díom air son an táirnge cruda daṫad leat?" 'Sé an freagra tug mac an siġ dó : " an ċeud duille gan coraine ar Éirinn amaċ." Ċaiṫ Muiṁead an táirnge cruda leis agus ċuir trí ċroide a baile é ; agus bí sí ag cur fola 'nuair táinic an gaba abaile. D'forgail an gaba an dá dorus, agus do

rgaoil ré amac duine inr gac doiur. Ní déirna Murcad acc a camán agur a liaccróid a cógbáil, agur d'ionnruid ré an bóccar ag bualad a liaccróide inr an aer.

Bí cailín ag an ngaba darb' ainm Déirdre Ní Manannáin. Lean rí Murcad air an m-bóccar, agur rubal na g-ceudta púice, agur binn a cóta 'na beul. 'Nuair connaic ré ag teacc í, rigne ré iongantar de'n bean béic 'na diaid-rean, agur an rúbal mór do bí púice d'fiorruig ré di cá raib rí ag 'ul (dul). 'Sé an freagra dug rí dó, go raib rí gá leanmaint-rean, agur dubairt rí, "an áit i g-caillfear cura, caillfear mire ann i n-éinfeacc leac." "A bean gan céill," arra Murcad, "cá b-ruil tú ag 'ul. Ní'l áit ná ámur a'm-ra (agamra) rá do comair." "Ní mirde liom," arra Déirdre. Cóg ré ann rin í, agur leag ré air bacánaib a uileann í.

D'imcig ré roime, agur an bean air a bacalainn aige agur é ag bualad a liaccróide inr an aer mar bí ré rul cárla rí air. Níor b'fada d'imcig ré gur carad leir fear arb' ainm dó Fionn mac Cumail, é féin agur a mór-fluaigde ag 'ul cum bruird le rig do bí 'ran Doman Soir. D'fiarfuig Fionn de Murcad, "An d-tiocfaid tú i n-éinfeacc liom-ra ag tabairt an cata? Doubairt Murcad go racad, dá léigead Déirdre dó. Doubairt Déirdre go léigfead rí inr gac uile áit é, acc gan é tabairt ar Éirinn amac. "Ir lé dul ar Éirinn amac atáim-re 'gá dóirdeacc," arra Fionn Mac Cumail. "Sin rud nac b-fuigid tú," arra Déirdre. "Glac d'am,"

aṁra Muṁcaḋ féin, " agus ḃ' féidir go ḃ-fuiġmíṡ an ḃuaḋaċtáil uiṁe." Ó'ḟan ré an oiḋċe ṁin go ḃ-fuair ré í ag cloṁuġaḋ a cinn. Bí rí raoi ġeagaiḃ gan aċċuinge air biṫ d'eiṫeaċ 'nuair beiḋeaḋ rí 'ġá ḋeanaṁ ṁin. 'Nuair ṫuair Muṁcaḋ an aċċuinge uaiṫe, do ḃuaileaḋar leó, Muṁcaḋ, agus Fionn agus a ṁór-ṡluaiġṫe. Air imṫeaċt ḋóiḃ, péiḋṫiġeaḋar le ċéile, ḋá g-caillṫí Muṁcaġ go g-cuiṁṁíoṁ ṡuas briaṫaċa ḋuḃa air ṫiḋeaċt aḃaile ḋóiḃ, agus ḋá maireaḋ ré, go m-beiḋeaḋ briaṫaċa ġeala ṡuas aca.

Ṫiallaḋar air an g-cuan, an áit i raiḃ roiṫeaċ péiḋ le iaḋ'ḋo ṫaḃairt ṫar muir. Ḃuaileaḋar arṫeaċ innte, agus ċroċaḋar ṡuas a reolṫa móra baċóiḋeaċa, comṡaḋa, comóiṁeaċa, go báṁraiḃ na g-cṁann, naċ ḃ-ráġraḋ ṫeud ṫíre gan ṫaṁuing ná maiḋe-raṁa gan ró-ḃruiṫeaḋ, ag ṫreaḃaḋ na raiṁṁge folcanta, falcanta; míolṫa móra ag ḋéanaḋ ceoil ṁíḋe agus reiṁḋíre ḋóiḃ; ḋá ḋ-ṫuan ag imṫeaċt raoi 'n ṫuinn i n-aġaiḋ an ṫuain do ḃí aig imṫeaċt óṁ a cionn. Sgluiġ, ṡgluiġ ag an ḃ-raoile binn ó ḋoraċ na luinge go deiṁeaḋ na luinge, ag cur gaiṁiṁ ṁín i n-ioċḋaṁ, gaiṁiṁ ġaiṁḃ i n-uaċḋaṁ, earcoin i n-argallaiḃ a ċéile, gur ṫṁíoc ṁaḋ cuan agus calaḋ 'ran Domhan Soiṁ. Ṫaṁṁaingeaḋar ṡuas an roiṫín toiṁíṁiol, ceannáṁḋ, ḃuaileaḋar buille de'n t-ṡlaiṫín ḃṁaoiḋeaċṫa uiṁi, agus ṫugaḋar feiṫe lae 'ṡ bliaḋna ḋi, cuiṁim i g-cáṁ naċ m-béiḋeaḋ rí ann aċt uaiṁ an ċloiġ.

Ċuaiḋ ré ṡuas raoi ḋéin an riġ, Fionn é féin agus a ṁór-ṡluaiġṫe. Ṫáinic Muṁcaḋ agus ḃuail ré an cuaille

comhraic. Níor fág ré uan i g-caora, laog i m-buin fearrac i g-capall, mionnán i ngabar, puirín i g-cat, ná leanb i m-broinn nár dionntuig ré naoi n-uaire tuatal le fuaim agus le neart a builLe.

Ċainic teaċtaire ó'n rig agus d'fiafraig ré ceuro do bí ré aig iarraiḋ. "Tá mé aig iarraiḋ tige dam féin agus do mo ċuid fear," arra Murċaḋ. "Ní feicim teaċ air bit le n-bun n-agaiḋ acc teaċ na n-amur," ar an teaċtaire. Ċuaiḋ Murċaḋ go d-tí an teaċ. Bí amur agus feaċt b-fiḋiu ann, agus aon amur amáin do. Bí com mór leis an iomlán aca. Rigne gaċ uile ċeann aca gáire go b-facaḋ Murċaḋ an dúrḋán dub do bí i n-íoċdar putóige gaċ amuis.

D'fiosruig ré díob cia an t-uġdar gáire do bí aca. Dubairt riad leis go m-ba beag le gaċ aon duine aca a ċuid féin de. Ní deárna Murċaḋ acc rit air ċeann aca. Rug ré air gleim a da ċois air, agus bí ré 'gá m-bualaḋ leis gur ċait ré go d-tí n-a luiġniḃ é, agus marbuig ré dá fiḋiu leis na luiġniḃ féin. Glan ré amaċ an teaċ, agus glaoiḋ ré arteaċ air Fionn Mac Ċumaill agus air a mór-fluaiġte. 'Nuair fuair ré isteach iad, dubairt ré, "Deideaḋ sin go maiṫ, a Finn Mac Ċumaill, dá m-beiḋeaḋ teine againn." Buail ré anonn go d-tí teaċ an rig agus buail ré an dorus. "Ceuro atá tú aig iarraiḋ? ar an teaċtaire." "Gleus teineaḋ dam féin agus do mo ċuid fear." "Tuga (ċugad) leat go d-tí an ċruaċ móna, agus feuċ an b-fuigfeá admad le n-agaiḋ gléir teineaḋ." Tug Murċaḋ leis a ċéidin

caol cnáibe, agus ir ní-beag d'fág ré 'na diaid. Cuir ré síos an teine, agus 'nuair bí sí deargta aige dubairt ré, "Déideadh finn go maith dá m-béidead biad againn." Chuaid ré anonn agus buail ré an dorus at-uair. Táinic an dóirrdóir amach, agus d'fiarfuig ré de ceuid do bí ré aig tóirigeacht. "Tá me air tóir bid dam féin agus do mo·chuid fear." "Tuga leat un (chum) an stóir. Chuaid Muirchad ann, agus fuair ré an biad, agus adéarfá go d-tug ré a fáith leis. 'Nuair leag ré an biad aca, dubairt ré, "Déideadh finn go maith, dá m-beidead áit luidhe agam féin a's agat-sa, a Finn Mic Cumhail." Chuaid ré anonn an tríomad h-uair, agus buail ré an dorus. Táinic an doirrdóir agus d'fiarfuig ré "Cia do bí ann, agus ceuid do bí uaid?" "Mise Shabaire Finn Mic Cumhail, agus tá mé aig iarraid leabtha dam féin agus do mo mhaighirtear," "Ní'l leapthacha le fágail a't (agat) annso," arr an dóirrdóir. Ní dearna Muirchad acht druidim ó'n dorus, tarruing air arís, agus buille dá coir a thabairt dó agus an dá dorus a bualad air a chéile. Chuaid ré suas i seomra an rig, agus chuig ré leis an dá leaba a (do) b'feárr bí ann Codail riad an oidche sin go ráith ruimneach.

Nuair d'eirig Muirchad air maidin lá air n-a mhárach, chimil ré bos d'á uilad (shuaig a cinn) agus bos d'á eudan, agus dubairt ré, "Tá ré in am ('na am) againn dul un (chum) toraig." Chuaid ré amach agus buail ré an cuaile comhraic. Táinic an geatóir com fada leis (do'n

áit i raiḃ ré), agus d'fiafraiġ ré de ceudd do dí ré aiġ iarraid. "Tá mé," arra Muṙċaḋ," aiġ iarraid feaċt míle romham, feaċt míle mo ṫiaid, feaċt míle air gaċ taoiḃ ḋíom; fin no fear mo ċeangmala." Is geárr uait go ḃ-fuiġiḋ tu fin," ars an geatóir."

Cuireaḋ amaċ aiġe na fir buḋ laidre dí aca. Cuaiḋ ré ṫríoċa, fúċa, agus ċarrta, mar naċaḋ feaḃac ṫí fcata eunlaiḋe nó mavalla (mavaḋ alla, faolċú), ṫí fcata mion-ċaorać, go n-deárnaḋ ré ṫí ċnair ḋíoḃ, i., cnap ḋá g-cloigniḃ, cnap ḋá n-eudaċaiḃ, agus cnap ḋá n-aifm. Buaiḋ Muṙċaḋ an lá.

D'fágadar an t-oileán fin, Muṙċaḋ agus Fionn MacCuimail agus a mórfluaiġte, agus ṫainalladar air Éirinn aris. Is geárr bíḋeadar aiġ feoltóireaċt 'nuair ċonnaic fiad an báḋ ag teaċt orra agus iomraḋ na g-ceudḋa uisce, agus gan innti aċt aon fear amáin. "Tá mire caillte anois!" arra Muṙċaḋ, "fúḋ é mac Riġ Éireann, agus tá an ċeud buille gan ċoraint aiġe orm ar Éirinn amaċ." D'fíor ḋó. 'Nuair ṫáinic mac Riġ Éireann fuar leó, d'éigin do Muṙċaḋ teaċt i leiṫ agus fearaḋ ór comair an ċroinn gur ḃain mac Riġ Éireann an cloigeann ḋé; agus caiṫeaḋ corp agus cloigeann Muṙċaiḋ air ḃalarta na luinge.

Seolaḋar leó go d-tángadar i d-tír i g-cuan in Éirinn agus ful do riġneaḋar an cuan ċuir Fionn MacCumail na braṫaċa geala fuar. Connaic Déirdre iaḋ, ṁiṫ rí fíor do'n ċuan, agus fiuḃail ri irteaċ go d-tí n-a coim i ḃ-farrge. Breaṫnuiġ rí irteaċ inr an luing. "A Finn

Mac Cumail agus Déirdre, "faoil mé nach n-déanfá breug liom. Cia an fáth nár cuir tú na bratacha duba suas dam?" "Bí faitíos orm, a Déirdre, go g-cuirfeá ceó dhaoidheacta orm dá b-feicfeá na bratacha duba suas again." "Dá m-béidís suas agat, ní leigfinn in (cum) tíre tú go d-tabharfá Murchadh beó chugam; acht ó tárla go b-fuil fé marbh, tabair dam féin an long, agus nachaidh mé air fairrge léithe.

Fuair sí an long. Seoil sí léithe nó go d-táinic sí in aice le oileán do bí 'san Domhan Soir. Ba lé beirt dearbhrátar an t-oileán so. Bídeadh dream daoineadh aig troid leó gach oidhche aig iarraidh an oileáin a bainte díobh, agus an méid díobh do marbhuigtí 'san oidhche, bídís beó arís air maidin.

Connaic an beirt dearbhrátar an bean aig tídeacht, agus a fear air a druim aici, 's a ceann 'na glaic. "Seo bean gairge bí i m-bruighean, agus is é fúd a fear atá air a druim aici, agus buidh gairgidheach é. Dá g-cuidigeadh fé linn, budh mór an gar dúinn é, agus dá d-téidheadh fé 'nár n-agaidh, níor b'feárrde sinn é."

Bídeadar aig ceileabar mar sin 'nuair táinic Déirdre go d-tí an áit i nabadar, beannuigeadar dí, agus d'fiarfuigeadar cad a turuig. Dubairt sí leó gur b'é a fear a marbuigeadh i m-bruighean Eas Fionn Mac Cumail, agus gur b'é mac Rig Éireann do marbuig é. D'fiarfaigeadar dí an maith léithe é déanadh beó arís D'fheagair Déirdre gur le 'na agaidh sin do dein (nigne) sí an turus seo.

Cuaɔaṗ iṛteaċ aguṛ ċuganaṗ amaċ buiɔeul íoc-ṡláinte, ċuimleaɔaṗ le n-a ċeann é, aguṛ ṁúnead beó aṁáṛ é aiṛ an ṫoiṛt (aiṛ an m-ball). Annṛin ɔ'ḟioṛṛuiġeaɔaṗ ɔe cia le 'g-cuiɔeóċaɔ ṛé." Cuiɔeoċaɔ libṛe, go g-cuiṛteaṗ an ceann anuaṛ aṁáṛ," aṛṛa Muṛċaɔ. Ċuganaṗ iṛteaċ é aig iṫe ṗioinne, aguṛ bí ṛin leagṫa ṗómpa, ṛmioṛ maiṛt, ṛeoil ċeaṛc, blaṛ na meala aiṛ gaċ niɔ aguṛ gan aon niɔ cuṛ (gan annlann). 'Nuaiṛ ċaiṫeaɔaṗ a m-biaɔ, ċuiṛeaɔaṗ a g-culaiṫe gaiṛge oṛṛa le h-aġaiɔ ṫṛoɔa. Ɔ'ḟioṛṛuiġ Muṛċaɔ ói ɔ eá naɓaɔaṗ aġ 'ul. " Támuiɔ aġ 'ul aġ ṛaiṛe go maiɔin," aṛṛa ṛiaɔ. " Tá ṛiɓ aġ ṛaiṛe ṛó-ḟaɔa," aṛṛa Muṛċaɔ. "ḟanaiɔ 'ṛan m-baile, aguṛ naċaiɔ meiṛe 'n ɓuṛ n-áiṫ anoċt, aguṛ ṛ miṫiɔ ɔaoiɓ coɔlaɔ ḟaġáil."

Ɓain ṛé ṛeaṛṛaɔ aṛ ṛéin, aguṛ ṛuġ ṛé aiṛ a ċlaiɔṁe (cloiɔeaṁ) aiṛ a ṛiaɓ ḟaoɓaṛ 'un (ċum) ġeáṛṛṫa, ḟaoɓaṛ 'un beáṛṛṫa, ḟaoɓaṛ aguṛ ṫeaṛ-ḟaoɓaṛ; an ṁéiɔ ɔ'ḟáġaɔ ṛé 'na ɔiaiɔ ɔe'n ċeuɔ ɓuille, ṫaɓaiṛṫeaɔ ṛé leiṛ ɔe'n ɔaṛna ɓuille é. Ċuaiɔ ṛé ṛuaṛ aiṛ an g-cnoc, an áiṫ i m-biɔeaɔ ṛiaɔ aġ taɓaiṛt an ɓṛiṛiɔ gaċ uile oiɔċe. Níoṛ ɓ'ḟaɔa ɔo ɓí ṛé ann go ɔ-táiṁic na ṛluaiġṫe timċeall aiṛ. Ɔ'ionṛuiġ ṛé iaɔ, aguṛ níoṛ ḟáġ ṛé ceann aiṛ ċolainn oṛṛa; aguṛ 'nuaiṛ ṁaiɓuiġ ṛé iaɔ, ċaiṫ ṛé ṛiaiṫ ói ɔ ói ɔ a ċionn, aguṛ aɔuɓaiṛt ṛé leiṛ ṛéin, " Ɓeiɔ ḟioṛ aġam anoiṛ cia an ṛuɔ ġniɔeaṛ beó iaɔ." Ní ṛaɔa ɔo ɓí ṛé ṛínte go ɓ-ṛaca ṛé an ċailleaċ aig tiɔeaċt, aguṛ ṛoṫa ṫṛoċta ṛaoi n-a muineul, aguṛ cleiṫe aici 'na ṛiaɓ ṛeaċt ɓ-ṛeaɔa aiṛ ṛaɔ ann.

Cuipeaḋ rí an cleiṫe ’ran b-pota, agur caiṫeaḋ rí rcuaiṫ (rteall) orra, agur biṫeaḋ riaṫ aiġ eiriġe coṁ tiuġ agur beiṫeá aġ aṁairc orra. ’Nuair connaic ré rin, ṫ’ionnruiġ ré aṫ-uair iaṫ, agur ṁarḃuiġ ré airíṙ iaṫ. Car ré air an g-cailliġ féin—’ré an t-ainm ṫo bí uirre “Cailleaċ an Cleiṫe-ṗoiṫín” —go b-ruair ré an láṁ i n-uaċṫar uirre, agur gur ṗáġ ré i rioċt háir í. Aċt rul ṫ’euġ rí, cuir rí mar ġearaiḃ air, ṫul air an ṫaoiḃ riaṫ ṫo’n ṫulaiġ, agur a ruaġairc ṫe ġuṫ árṫ ṫo ċat na n-oċt g-coṙ gur ṁarḃuiġ ré Cailleaċ an Cleiṫe-ṗoiṫín agur a cuiṫ cloinne.

Níóṙ b’ṗaṫa go b-ṗaca ré an cat aiġ tiṫeaċt, agur rgalltaċa (larraċa) ṫeairġa ar a beul aiṫi. ṪO’ionnruiġeaṫar a ċéile; ní raiḃ aon iarraċt ṫo beireaḋ an cat ṗaoi, naċ rtróiceaḋ rí ó ṁullaċ an ċinn go bun na coiṙe é, nó gur ṗaoil an cat é beiṫ claoiṫte. Aċt ṫ’ṗorgail an cat a beul, agur ṗaoil rí é ṙluġaḋ. Ruġ Muiṙċaḋ air ġreim caiḃ iaċṫaiṙ agur caiḃ uaċṫaiṙ uirri, gur ċarraing ré ó ċéile mar rin í riaṙ go ṫ-tí a h-earball.

’Nuair ṫo bí an cat cuġṫa, gnóṫuiġṫe aiġe, ṫriall ré air an g-cairleán ann a raiḃ an beirt ġairgiṫeaċ. Cuaiḋ riaṫ-ran air a ṫóir, agur biṫeaṫar leaṫ-bealaiġ ran t-ṙliġe ’nuair ṫo caraḋ Muiṙċaḋ ṫóiḃ, agur má’r ṙíor a ṗuarṫaṫar é ir ṗuar ṫ’ṗáġaṫar é. “Ó, a ṫaoine ṗuarṫaċa,” arra Muiṙċa, “ir maiṫ a ṫuġ ġairgiṫeaċ riaṁ orraiḃ: tá an riġeaċt agaiḃ anoir agur ceaṫ coṫlaṫa go ṫeó.” “A ġairgiġiṫ ir ṙeárr a bí in Éirinn

riam, fán againn agus tiubhramuid leat na rígeadta duit." "Dá b-fagainn an tír go léir, ní beidinn fárta go m-bainfead mé fáraḋ 'an ceud buille gan corainc' de mac Rig Éireann."

Agus d'imtig fé féin agus Déirdre go d-tí an cuan an áit in a raib a foigteac feirtigte. Do buaileadar irteac innte, agus tógadar fuar a feolta móra bocóideaca bacóideaca, com-fada, com-díreac, go bar-raib na g-crann, nac b-fágfaḋ teud tíre gan tairraing, ná maide rama gan ró-bhireaḋ; aig rúbal na fairrge folcanta falcanta, míolta móra aig déanaḋ ceoil ride agus reidhbíre dóib; d'á d-tuan aig imteact fá'n tuinn in aġaiḋ an tuain do bí aig imteact ór a cionn; rgluig rglaig ag an b-faoile binn ó túr na luinge go deireaḋ na luinge; ag cur gainim mín in uacdair agus gainim ġarrġ in iocdair; na earcona in argaillib a céile, gur rtríceadar tír agus talam in Éirinn.

Annrin do bí Muirċaḋ aig rúbal, rúbal, rúbal, gur caraḋ mac Rig Éireann leir. Cuadar 'un tsoide. Faoi deireaḋ d'éirig le Muirċaḋ, agus bain ré an cloigeann de mac Rig Eireann.

Mar bí cumaiḋ, cramaiḋ, cráiḋ; díocair Ó'Ceallaċair, cnoc Baile an Fáraig, corr ġlar Luimnige, aimide B'l'ata-Cliaṫ, ragair ó Sgig, Cormac O'Smuilc, gleusaide geárr na nglar-meannaḋ geur agus a ceap, na naoi Maoilmuiride móra 'r a m-bloc; neaḋ briaḋáin i' m-bárr rgeiċe, naoi n-uibe capaill innte agus bolán rireann air gur uirre. D'éirig ruar an riaḋ druimionn

ceannon donn, dá cluair pire, dá adaipc pónaire, druim rgadáin, bolg bradáin, ceithe cora geire faoi, naoi míle gníoraig roime, naoi míle gníoraig 'na diaid: tá 'fíor agam gur dóghadh é, agus tá fíor agam nár dóghadh é. Dí riad ais imdeacht gur caradh trí cuinneóga baine leó; d'ól beirt aca a ráith, agus d'ól beirt eile a lán-ráith. Dídeadar ais imdeacht agus caradh trí cuinneóga eile leó, dá cuinneoig gan tóin, agus cuinneag gan aon tóin. Mar dí chumhaidh, chamhaidh, chráidh. [Rann didéillidhe bídear i n-deireadh gach uile rgéil móir.]

NÓTAIDE.

Críoch an léighéoir annro agus annrúd air fud an rgéil réim fada d'foclaib fuaimneacha nach b-fuil morán céille ionnta; mar fompla, i b-fíorthoradh an rgéil, "dí fear ann fad ó," &c.; arír, ag cur fíor air fiubal na loinge; arír eile, i n-deireadh an rgéil, "mar dí chumhaidh, &c." Acht ré ir dóca nach m-baineann an nid deireannach ro le rgeul Déirdre ó dheaic. Tugtar "culaith gairge" air a léitheidib ro d'foclaib.

"Folcanta, falcanta; chumhaidh, chamhaidh. "Tabair faoi deara go m-bídeann an dá focal, 'nuair chómíd i n-éinfeacht mar ro iad, mar a céile air gach uile chaoi acht ro:—go m-bídeann an fuaim "u," "o," ir an g-ceud cheann, agus an fuaim "a" ir an dara ceann. Sompla eile air ro, Monacan agus Manacan, air a b-fuil an rgeul ag an "g-Craoibín Aoibinn" 'na leabar. Ir minic cartar an nid ceadna duin ir na

Tomṙannaiḃ :—

Biḋeann ṙé aiṙ ḃoiṙ, biḋeann ṙé aiṙ ḃaiṙ,
Biḋeann ṙé aiṙ ḃáṙṙ an ċuaile ǧlaiṙ,
Teiḋeann ṙé anonn aiṙ ṙliǧiḋ no longṡ,
Tiǧeann ṙé anall ǧo tṙeóṙaiḋ veaṙ ?

Ceó.

Ǧeáṙṙ-ṙeaṙ ǧimiveaḋ, ǧaimiveaḋ,
'S cuiṙeann ṙé an ċoill aiṙ cṙiṫ ?

Fiǧeaḋóiṙ.

Atá cluiṫċe an-aiṙveaḋ aǧ an aoṙ óǧ i ǧ-Connaċta (aǧuṙ in áiṫiḃ eile ṙóṙ, b'ṙéiviṙ—mó ṁaiṙǧ naċ n-veantaṙ na cluiṫċiḋe coiṫċeanna vo ṙáḃáil ó'n m-báṙ !) in a ḃ-ṙuil an vá ṙuaim ċeavna. Maṙ ṙo imiṙteaṙ í, vo ṙéiṙ an t-Saoi Seaǧan Macṙloinn, aṙ Tuaim :—

Biḋeann na vaoine atá aǧ vul 'ǧa h-imiṙt 'na ṙuiḋe aiṙ an uṙláṙ timċioll na teineaḋ ; cuiṙeann ǧaċ uile ḋuine a ċoṙ amaċ aǧuṙ toṙuiǧeann ṙav aiǧ ṙaḋ na ḃ-ṙocal ṙo :—

"' Lúṙabóǧ, Laṙabóǧ,
Buiḋe Uí Néill,
Néill aiǧ ṙṙeabán (nó aiǧ ṙṙeab)
Ṙṙeabán ṙúileaċ,
Súileaċ ṙeicneaċ,
Seicne meille,
Ḋá ċeuḋ lomán,
Lomán láṫaiǧe (no luaiṫe),

Súrtín,
Buailtín,
Duille beag dá péicín,
Crap irteach an fhideóg" (nó béilín, nó plaiceach).

Deirneann gach duine líne de go fuar, agus an duine d'á d-tuitceann an líne deirneannach, cnapann sé irteach a cor. Déantar an cleas ceudna arís agus arís, no go b-fuil a g-cuid corca irtig aig gach uile duine aca act ag aon donán mío-ádhmharach amáin. Ir éigean dó-san dul air a ghlúnaibh agus a eudan saoi, agus ag so an síol fagann sé. Bídeann an ceann-fiamha (an té bídear i g-cionn na cluitce) 'na fearam ór cionn an donáin so; cuirneann sé a uillinn dear air a dhuim, agus buaileann sé gach le duille dá uillinn air dhuim an té atá síos, agus air bois a láimhe cli féin, ag rádh, inr an am ceudna—

"Cnuagaide cnagaide,
I lár do dhoma-sa,
Irteach i b-poll adhairce
Amach i b-poll adhairce
Cia mheud adhairc air an b-pocán poic?"

'Sé sin le rádh, "Tomair cia mheud meur atá cóigte agam." Má eirigeann leis, leigtear amach é, act má clisreann sé trí h-uaire, tógann siad nuo trom éigin ór cionn a dhoma, 'gá rádh:—

"Trom, trom, ór do chonn,
Ruo nach m-baineann duit, ná bain dó."

Má tomhaireann sé cad tá ann, gabann sé ar; muna

n-eirigeann leis leigtear an rud trom air a dhuim, agus rud eile 'na diaidh, agus mar sin dóibh, gur beag nach m-briseadh cnámh a dhroma aca.

Ní h-ionann focla na cluichte ins gach uile áit. Ag so an rann chluinteas i g-Cuannamara :—

Lúrabóg larabóg,
Lúráin buide ;
Buide Uí Néill,
Néillín sriobáin,
Sriobán súileach,
Súilbe seicneach,
Seicnibe mullán,
Ad mullán,
Mullán lachaige,
Cúl na g-cailleach,
'Steach an plaiceach.

Nó mar so :—

Umar, umar,
Cor air umar,
Umar dailtín,
Lorgad mairtín,
Fear déan deog (deadad ?)
Fear déan dear,
Má'r é do lear,
Do leathcor dear
A chapugad ar.

Agus i g-Contae na Mide is mar so a deirtear an rann :—

Líneabóg, láṁabóg an buiḋ,
Buiḋe Uí Néill,
Néill a plub,
plub a púil,
Súil a raic,
Lúṁ a laic,
Cuṁ iṁteaċ a ḃaan ṁn.

Caiṫṁío a aoṁáil naċ fuṁuṁ aon ċiall oo ḃaint ar an "g-caint ṁáiméiṁg" ro, agur oo ḃeiḋeaḋ an fear-eagair ṁg-buiḋeaċ oe fgoláire air biṫ oo ċuiḋeoċaḋ leiṁ. Acṫ ní h-airoige, agur ní mó "ṁáiméiṁ" na ṁanna fuar ná an ṁann beuṁla ċluinteap leiṁ an g-cluiṫċe ċeaona.—

Mrs. FitzHenry,
I invite you to dinner(y).
To eat a piece of a roasted frog.
Come all you good people,
Look over the steeple,
To see the cat play with the dog.
Lúram, láram, lumber, lock,
Five miles seven o'clock,
We sat, we sung,
Till daylight sprung,
Till little Tom came in,
With his long rod,
And tipped us all
Fromg wig to wag
With my hickelldy pickelldy pie.

An Dara Roinn

Ó Clainne go ceol ni fada an t-airgead. Racamuid mar sin i d-tír na filidheacta, agus beidhfamuid cuid de na dántaibh bhfeas 'gá ngabáil ar fud Iarg-Connacht. Anis d-tus, cuirfear síos linn an t-abhán :—

Maire Bhún.

I.

Cailin spéirbeamail a d-tug mé spéis di,
Anis an g-creig an taob so d'Anach-Dúin,
Bí a méinn maith i g-clár a h-eudain,
A's a leaca gléigeal mar bláth na n-uball.
Dubairt mé 'n méid so, a's mé 'comhrad léithe,
"Is tú mo ceudfeasc, is tú mo súil,
A's ni beo do díaidh mé, a's ná déan mé théigsint,
A's buidh dóibh duit euloghádh liom, a Máire Bhún.

II.

Cailin bheágh í, a d-tug mé ghrádh di,
A's ni cumann geárr é má bídhim-se beo,
Mar bhíonn go síor 'tabairt "mo mhíle slán" di,
A's bí ghrádh ag a lán uirri, mar bí sí cóir.
Slandógh fuair réim na h-áithe,
Le faghail aici a's cheudeamaint mór ;
Doirt Máire beith fad' ar láthair,
Is an m-báire air an Tuirloch mór.

---

caillaig. †D'inideoin — d'aimideoin.

III.

Súd í an t-seoidín de mnáib na fódla ;
Is múinte, mánla, gabann sí an t-slige ;
A's a liaċtaige óig-fear d'iarr le porad í,
Mar ba *mhatch* air fognad í le cur i g-críċ.*
Ní gnídeann sí mórdáil ná gneann a dógbáil,
A's níor fuit aon dóigt innte le n-a cur d'á slige ;
Acht dar brig mo dhamsa, a ċroide gan dólás,
Gur fear gan eolus nad fanntóċad í.

Dán an fíora.

[Do ċuiread adhán air an b-fíora i g-clódh ċeana leis an "g-Craoidín Aoidinn," acht ag so dán eile air.]

'Nuair eireoċar tú air maidin,
Ná fan le do ċoisreacan,
Go n-deanfaid tú na naoi n-aidne
D'órduig Peadar duit.
Ná snap do leaba,
Ná sruileag an ghíorad,
Go d-tabairfaid tú do mairte tobac,
A's do bloc maid dairidhe in d'fiadhnuise.
Geárr annsin é, an uimir díreaċ,
Geárr é a's ná ró-gearr é ;
Ná cuimil é, acht comh-ċuimil é ;
Dearg é, a's ná ro-dearg é,
Acht comh-dearg é.
Bain toit, toit, toit, ar ;

*Cur i g-críċ — críochnugad. †Dóig — droiċ beus.

An Dara Roinn

Ó ċluiṫċe go ceol ni fuda an t-aifdeaf. Raċamuid maf fin i d-tíf na filiḋeaċta, agus beufamuid cuid de na dántaiḃ biḋeaf 'gá ngaḃáil aif fud laf-Connaċt. Aif d-tuf, cuifeaf fíof linn an t-aḃfán :—

Maire Brún.

I.

Cailín fféifeamail a d-tug mé fféif di,
Aif an g-creig* an taoḃ fo d'Anaċ-Dúin,
Bí a méinn maiṫ i g-cláf a h-eudain,
A'f a leaca ġléġeal maf blá͘ṫ na n-uball.
Dubaifc mé 'n méid fo, a'f mé 'comfraḋ léiṫe,
"Is tú mo ċeudfeafc, is tú mo fúil,
A'f ní beo do ḋiaiḋ mé, a'f ná déan mé ċféigfinc,
A'f buḋ ċóif ḋuit euloġáḋ liom, a Máire Brún.

II.

Cailín bneáġ í, a d-tug mé gfáḋ di,
A'f ní cumann ġeárf é má biḋim-fe beo,
Maf bfóinn go fíof 'ca͘ḃaifc "mo míle flán" di,
A'f bí gfáḋ ag a lán uifri, maf bí fí cóif.
Súd í an flanḋóġ fuaif néim na h-áiṫe,
Bí meaf le faġáil aici a'f cneideamaind móf ;
Ach d'indeoind† Máire beiṫ fad' af láṫair,
Béiḋ fí aig an m-báife aif an Tuflod mór.

*Creig — carraig. †D'indeoin — d'aindeoin.

III.

Súd í an t-seoidín de mnáib na fódla ;
Is múinte, manla, gabann sí an t-slige ;
A's a liaċtaige óig-fear d'iarr le porad í,
Mar ba *mhatch* air fognad í le cur i g-cric.*
Ní gnideann sí mórdáil ná gneann a ċógdáil,
A's níor fuit aon dóigh innte le n-a cur d'á slige ;
Ach dar brig mo ċomrád, a ċroide gan dólár,
Sur fear gan eolus nad fanntóċad í.

Dán an fíora

[Do ċuiread abrán air an b-fíora i g-clódh ċeana leis an "g-Craoibín Aoibinn," ach as so dán eile air.]

'Nuair eireoċar tú air maidin,
Ná fan le do ċoisneacan,
Go n-deanfaid tú na naoi n-aidne
D'órduig Peadar duit.
Ná cnap do leaba,
Ná frigeas an gníorad,
Go d-tabarfaid tú do mairte tobac,
A's do bloc maid darraige in d'fiadnuise.
Geárr annsin é, an uimir díreaċ,
Geárr é a's ná fód-géárr é ;
Ná cuimil é, ach comh-ċuimil é ;
Dearg é, a's ná ro-dearg é,
Ach comh-dearg é.
Bain toit, toit, toit, ar ;

*Cur i g-cric — crioċnugad. †Dóig — droiċ beus.

Buail d'óigeóg air a beul ;
Tairgiod ! tairgiod ! gaoilid tairgiod é !
Tabair do do cáirdeas Críost é.
Ná tabair d'fear gaibte bealaig é.
Muna d-tabairfá d'fear duitce nobaindtacta é
Cuirfeadh fé muca i fiacha (?)
A'r fean-mna ag cronán,
'S mná tuirne* ag gabáil fuinn ;
A'r b'feárr gal de'n fíopa,
Ná dul 'un (cum) bid, aimsir coda.†
Sinn féin an tobac fíoraon fial ;
Cuireadh a n-uirriod é,
A'r baineadh i m-bliadna é ;
Tobac donn daitte é,
Tobac breág liat é,
Tobac B'l'ata-cliat é ;
'Sé fin féin tobac do dóitean.

BIDDI NA G-CARAD.

'Sé mo mear gur beag de dántaib na h-Eirneann ir feárr ná an dreucd fo leanas :—

I.

A Biddi na g-carad, tuig fearda nac fúgfad é,
Má faoil tú mé meallad, air a malairt ná diultuig mé ;
Mar dug mo chroide taitneam do glór bog binn do béil ;
A'r nac mór tá mo gean ort feac ar mnáib an t-saoghail !

*Mná tuirne .i. ag frniom.
†Aimsir coda .i. am béile nó proinne.

II.

Is milse pós Díosa ná uisge Loch Éirne air fad,
A's ná plúr-sroth na sruithneacht', 's é suince ar úll-mil beach,
Is gile a brághaid ná 'n ala 'na luighe air neach,
'Sí do mheinn maith a mharbuigh me, gid gur fhealg tú na milce fear.

III.

Is truagh gan mé i Sagsanaibh go g-ceannóchainn gáirdín uball,
Nó i loing air fairrge feal, 's ag déanadh fróirt,
Ag filleadh a baile a's lige beag fhághail de'n chóir,
Ní chomnochainn faoi bealach go m-blaithfinn do phóg mo thóil.

IV.

A's tá fé com maith dam mo fúile chur díot go bráth,
A's a liachtaighe oighche fada a chaith mé gan fuaimhneas d'fhághail.
Má's iad d'athair nó do mháthair d'athruigh do chroíghe in do láir
Tá faithchir mór orm nach b-freigrid riadh Rígh na nGrás.

DIARMUID SÚGACH.

An chaoi ar imir fé air na Daoinibh maithe.

Bí Diarmuid 'na dhuine fiamhamhail, agus níor b'fhéidir leis an lá aige ná an oidhche le h-aghaidh siubhail. Chomnuigh fé i b-foigre dhá mhíle fhlighe do Chnoc-an-Dúin.

Oiṙḋe Ṡaṁna aṁáin ṫ'imṫiġ na ṫaoine maiṫe ġo Cúiġe Laiġean le inġin Riġ Laiġean ṫ'ḟuaṙaċ leo ġo Cnoc-an-Ṫúin; ḃí Ḋiaṁuiḋ amuiġ maṙ ḃa ġnáṙ leiṙ, maṙ inṙ an ṫ-ṙeanaimṙin ḃiṙeaḋ ṙiamṙa a'ṙ ṙṙóṁṫ aġ an aoṙ óġ inṙ ġaċ baile an oiṙḋe ṙo; ḃiṙḋiṙ aiġ ṫéanaḋ cleaṙ ġo ḃ-ṙuiġḋíṙ amaċ cia 'n céile ḃí i n-ṫán ṫóiḃ, nó an ḃ-póṙṙaiṙḋe iaṫ ṙul ṫo ḃeiṙeaḋ án ḃliaḋain ṫaṙṙṫa. Aiṙ ṫṙiall a baile ṫó, i ṫ-ṫaca an ṁeoḋan-oiṙḋe, ṫonnaic ṙé an ḃuiṙéan ċuiġe 'ṙan m-boṫaṙ aġuṙ iaṫ aiġ iomċuṙ coṁṙáin, maṙ ṙacaṙ ṫó-ṙan.

Ní ṙaiḃ ṙaiṫċioṙ ná eaġla aiṙ, ġiṙ náṙ ċualaḋ ṙé aiṙ ṙeaḋ na h-oiṙḋe ġuṙ cailleaṁ ṫuine aiṙ biṫ inṙ na bailṫiḃ i ḃ-ṙoiġṙe ṫo, nó ṫṙí ṁíliṫiḃ ṫó. Aċṫ ṙeuṙṫo (ṙé ṙuiṫ) ṫo ḃí ann, an Sluaġ Siḋe, aġuṙ leaġaḋaṙ an coṁṙán uaṫa aiṙ an m-boṫaṙ, aġuṙ ṫ'imṫiġeaḋaṙ aṙ a ṙliġe. Ṫṙiuiṫ ṙé i n-aice an ċuiṙṙ, ṫeaṙc ṙé aiṙ, aġuṙ ṫonnaic ṙé coṙaṁlaċṫ ṁná óiġe, áluinne, inṙ an ġ-coṁṙa óṙ a ċoṁaiṙ. Leaġ ṙé a láṁ aiṙ a h-euḋan, aġuṙ ṫ'aiṁiġ ṙé ṫeiṫ é. "Maiṙeaḋ," aṙṙa Ḋiaṁuiḋ, "bioḋ oṁm ġuṙ ḃ'iaḋ ṙo na ṫaoine maiṫe, aġuṙ ġuṙ bean uaṙal í ṙeo ṫuġaḋaṙ leo ó áṙuṙ a h-aċaṙ aġuṙ a máṫaṙ ṙéin anoċt, aġuṙ ġo ḃ-ṙuil ṙiaḋ 'ġá táḃaiṙṫ a baile leó; aċt beáṙṙaiḋ miṙe liom í ḋo mo ṫeaċ ṙéin." Ṫ'iomċuiṙ ṙé 'baile an ḃean ġo ṫ-tí n-a ṁáṫaiṙ, aċt ṫ'ṙan ṙí ṙaoi ṙuan aiṙ ṙeaḋ lae 'ṙ bliaḋna, nó ġo ṫ-táinic oiṙḋe Ṡaṁna aṁíṙ. "Bliaḋain a'ṙ an oiṙḋe anoċt," aṙṙa Ḋiaṁuiḋ, "ḃain mé í ḋe na ṫaoiniḃ maiṫe, aġuṙ tá ṙí 'na cnap ṙuain aġuṙ coṫlaṫa aġam ó ṙoin. Raċṙaiḋ mé ṙiaṙ ġo Cnoc-an-

Dúin anocht, agus b'féidir go b-fuighinn amach cia an fáth atá léir an físi-chodlad so uirri. " D'imthigh leis, agus chuaidh sé go d-tí an bhuighean. Bí an dorus forgailte roimhe. Isteach leis, agus chuaidh sé i b-folach air cúl an dorais. Níorb' fada dó annsin go d-táinic na fidheoga uile go léir ór a comhair, agus dornigheadar as caint agus as cur fíor air a g-cuid eachtra, an oidhche Samhna do chuaidh thart. " Bliadain ar an oidhche 'nocht, comhthom," arsa ceann acu, "bain Diarmuid Súgach inghean Rigi Laighean dinn." " Cia 'n mhaith sin dó?" arsa ceann eile acu, " ní dhéanfa sí smigeadh ná gáire leis ó foin." " Fíor dhuit," ars an t-sidheog eile, " acht ní beidheadh sí mar sin dá n-déanadh sé an briathar fuair atá 'n-a folt i g-cúl a cinn a bainte ar, agus beidheadh sí com meanmnach 's bí sí riam. " Tá go maith, a bhuachaill," arsa Diarmuid leis féin, " beidh fios agam an físi dhuit-se sin."

Chuadar aig imirt beairt agus cluichidhe ann sin. Chugadar amach an t-adhartar buidhe, agus bidheadar 'gá gcaoileadh thart. Chuaidh Diarmuid 'na measg gan fios dóibh, agus 'nuair thainic sé go d-tí é, chuinnigh sé suas é, chuir sé 'na póca é, agus leig sé leis (.i. d'imthigh sé).

'Nuair connaiceadar nach raibh an t-adhartar buidhe le fagháil, adubairt duine acu, " mise am' banna gur teangmhuigh Diarmuid lib agus gurb' é thug uaibh é. Amach de sgiorrtán leis gach uile duine acu 'na diaidh, agus beurfaidís air marbh (muna m-beidheadh) a gliocas. Chualaidh sé an gleo agus an mhí 'na dhiaidh, agus nuair bheathnuigh sé siar, ceapadh d'fheicfeadh sé acht an Sluagh Sidhe ag

Y. 36/42

teaċt air. "Is air ṫóir an aḋartain buiḋe atá riaḋ," arra Diarmuid leis féin, "aċt ní b-fuigiḋ riaḋ é, ma's féidir liom-sa é;" agus rúd isteaċ é faoi ḋroiċeaḋ do bi faoi'n m-bóṫar triasna air aḋaind. Táinic na ríḋeoga suas agus ċuaḋar ṫar an droiċeaḋ. Níorb' fada ó ann sin, gur airig sé as filleaḋ air n-ais iaḋ, agus ċualaiḋ sé, ceann aca as rádó, "Tá sé imiġte doṁsaind anoir, aċt geoḃmuid sheim air ais, agus mise am' ḃanna go g-cúiteóċamuid leis an tá beasd so atá imiġte aige ormsa."

Ċuaiḋ na ríḋeoga 'n (ċum) na bruiġne, agus ċuaiḋ Diarmuid a ḃaile. 'Nuair ṫáinic sé go d-tí n-a ṫiġ féin, ḃuail sé an doras agus leigeaḋ isteaċ é. Riṫ sé anonn aig (ċuig, cum) an mnaoi uasail a' rádó:—"Goirim agus coimeascaim ṫú, a iníean Riġ Laiġean. Naċ mise riġne an ghnioṁ, agus ċuir a ḃaint de'n Sluaġ Sidhe?" Leis sin, do ċuaiduiġ sé a folt agus ṫarruing sé amaċ an biorán ruaim. D'imṫig an coolaiḋ agus an ruan di leis sin, agus ṫáinic a caint agus a h-éisteaċt di. "Buaiḋ agus treise ḋuit, a Diarmuid; agus is leat iníean Riġ Laiġean," ars an ḃean. D'innis Diarmuid di mar d'éirig leis i ṫaḃairt ó n-a daoinib maiṫe, agus go raiḃ sí le bliaḋain faoi n-a cúram. "Tá sé 'na am againn dul a ḃaile go teaċ m'aṫar anoir," ars an iníean. D'imṫiġeadar leo go d-táinic siad go Cúige Laiġean. Ċuir Diarmuid fseul air an Riġ, go raiḃ a iníean féin agus a fearcoimḋeaḋta aig teaċt, agus ċuir an Riġ teaċtaire leis an eolus a ḋéanaḋ dóib. Air teaċt dóibh

dóib, d'innirdadar an rgeul ó dúr go deirdeadh do'n Rig. "Maireadh," arra reirean, "ir leat m'ingean." "A Rig 'r a Tigearna!" arra Diarmuid, "ní cóir fuil mogamhuil a mheargadh le fuil bodaig." "Ní mar sin beidear," arr an Rig, "má tá an ingean rárda." Sin a raib ó'n ingín, agus dug rí toil le é pórad; agus bí bainir feacht lá agus feacht n-oidhche aig mór-uairlib agus aig beag-uairlib an dúige.

D'éir na bainirde dug Diarmuid a déile a baile go Cuannamara; agus atá daoine ann andiu adeir gur de bunadh an pórta sin iad, agus go b-fuil fuil Rig Laigean ag rith ionnta. Acht, p'é aca, sin daoib an rgeul do réir mar dual a mire é, agus má tá loct nó bheag ann, ná tóigid orm-sa é.

notaide.

Ní h-é amáin i n-Éirinn, acht i n-Albain mar an g-ceudna ba mór an riamra do bideadh air bun faoi Samain—feuch **Hallowe'en** do rgríob Burns, agus "Cuairt an Meadoin-oidhche." Do bideadh cead a g-cor ag na fidheogaib an tiád sin, agus ba daoghalach d'fear bótair a'r bealaig dá d-teangmuigeadh na daoine maithe leir. Ní fior dam cia an ceangal atá eidir bioran gruaige agus coulad, acht fagmuid tiácht air an "m-bioran fuain" go minic. Leigeadh air Maigdin Mara i rgeul do dualar i n-Árainn, gur fan rí 'na fort nó gur buaineadh an bioran ar cúl a cinn. Mearaim nach b-fuil cluithe an adartair buide air maithainn anoir; atá go

deimhin, cluicce gaib air a d-tugtar *Whacker* againn, agus bideann adartar no ceud éigin ag dul tart ann. Do cuireád i g-cló fuar an rann adeirtear i g-Cuannamara le cluicce eile, agus fuarar ó foin ó'n Saoi S. S. Mac an Báird, an rann cleactar faoi na Ceallaib Beaga i n-Dún na nGall. D'eagla go g-cailfid é, b'feárr dam é tabairt annso :—

Lúrróg, lárróg laidaire buide ;
Buide neoin, neoin a' freabáin,
Freabán rúileac, rúile feicneac,
Seicne meillige, gort na g-caillec.
Amaide flumaide, flumaide flaiceac ;
Duille beag de bárr mo flaite,
Crap irteac, a flaicig !

Caithfid mé a admáil nac d-tig liom mórán céille a bainc ar fo act an oiread leir an rann eile.

I rean-fgeul agus i rean-fgribinnib na h-Eireann if follur go raib riam i g-croide ár finnrear, creideam daingean inr an faogal eile agus inr gac aon rud bainear leir. Ní tré earba creidim, act tré'r an iomarca de do rigneadar reacrán. Act cá fior dúinn ? Nac mian leir na dreamaib nuada, le luct an frioradacta, etc., na rean-frioraid Eireannaca, "deamain an aeoir," agus "geinti gleinde," do tógbáil ó na marbaib arír ? Ní'l na "geinti glinde" imcigte ar amairc go h-uile fór orrainn. A riaghnaire rin air an rann ro, rann torraig d'aibrán fuarar i n-Arainn :—

Ṫáinic mire aréir go dorus a'hall,
A'r ċuaiḋ mé aġ cogar ar mo ṁuinínín báin,
'Sé dubairt a máiṫrín naċ raiḃ rí ann,
Go raiḃ rí póṙta le "fear inr an ngleann,"
'Sé dubairt a máiṫrín naċ raiḃ rí ann,
Go raiḃ rí i d-taiṙgiḋ i g-cóiṁṙín ċláir.

Agus in aġaiḋ an t-Sluaiġ Gaoiṫe—deaṁain an aeoir—atá an oṙṫa nó an ṙaiḋir ro i n-Aṙainn róṙ:—

Seaċt b-paiḋreaċa fó feaċt (fearc ṙ)
Ċuir Muire faoi n-a Mac,
Ċuir Briġiḋ faoi n-a brat,
Ċuir Dia faoi n-A neart,
Eiḋir rinn 'ran Sluaġ Siḋe,
Eiḋir rinn 'ran "Sluaġ Gaoiṫ',"
Eiḋir rinn 'ran uirge báiḋṫe,
Eiḋir rinn 'ran faoġal cráiḋṫe.
Eiḋir rinn a'r bar braiġḋe (briaiḋe ṙ)
Eiḋir rinn 'ran náire faoġalta.

Do bí niḋ éigin de'n t-ṙaṁail ro i n-Albain ṙleirin, óir feuḋ "Guy Mannering," caib. iii.

Saint Bridget and her *brat* (brat),
Saint Colme and his cat,
Saint Michael and his spear
Keep the house from reif and wear.

Aċt ní h-í ro an áit do na paiḋreaċaiḃ ná do na h-oṙṫaḋaiḃ, maṙ beiḋ ionad díleas dóiḃ rin i n-deireaḋ an leabráin ro; aċt tiubṙamuid coircéim eile air an m-bealaċ atá faoi n-ár g-coir faoi láṫair, agus breaṫnóċamuid air ṙrionad fíor-Éireannaċ eile.

Tainic Muire agus go Dún a'Rálla
Ag cuard mé as cosan an mo mhuinin bán.
'Sé dubairt a máthair nach raibh sí ann,
Go raibh sí pósta le "fear inf an ngleann"
'Sé dubairt a máthair nach raibh sí ann,
go raibh sí i d-Caiseal i g-Cóimpin Cláir.

Agus in agaid an t-Sluaigh Gaoithe—deamhan an aeoir —atá an oíche nó an paróir po i n-dtainn póir :—

Seacht b-paróiseacha fó seacht 'fearann
Cuir Muire faoi n-a Mac,
Cuir Brighid faoi n-a brat,
Cuir Dia faoi n-á neart,
Eirigh sinn 'ran Sluaigh Sídhe,
Eirigh sinn 'ran "Sluaigh Gaoithe,"
Eirigh sinn 'ran aingeal bánúil,
Eirigh sinn 'ran naoigal cháiúil.
Eirigh sinn a'r bar bealaigh (bealach?)
Eirigh sinn 'ran náire naoigalta.
Ó éirigh de'n t-samhail po i n-dtabair aithne, óin

Mannering," caib. iii.

Saint [illegible] and her *brat* (*bratt*),
Saint [illegible] his cat.
Saint [illegible] and his spear
Ke[illegible] from reif and wear.

[illegible]áit do na paróiseachaibh ná do na [illegible]ó sonad dileas doib sin i n-deireadh [illegible]t trubhamuid coincéim eile air an [illegible] n-áit g-cuir faoi láthair, agus breath-[illegible]nas síos-Éireannach eile.

an púca

Is beag baile air fud na h-Éireann nach b-fuil cnoc aill, gleann, no poll ann tógar a ainm ó'n b-púca; acht cia an fóirt feictear é; is beag, an-beag, ag a b-fuil a fios fin aca. Aoubairt file éigin go raib an púca ann "ó aimsir na bíleann," agus gur iomda aithgabh cuireann ré air féin; go m-bíodann ré "'n-a cat a's 'n-a madadh 'san oidhche, a's ní tóigfe mar sin é ná 'n-a sean-gearán bán."

Is gnáthach leis an b-púca marcuigeacht a thabairt do duine air bith fagann ré amuig 'nuair atá ré féin saoi fuhal; agus atá dá chaoi air a d-tugann ré marcuigeacht. An cead nóis, 'nuair chartas i g-corámlacht duine é; annsin, duine air bith ar mait leis marcuigeacht a thabairt dó, buaileann ré air a dhruim é — ceann an marcaig fíor le talamh, a chosa suas, a eudan le dhruim an púca, muineul an púca eidir dá choir an marcaig. Beireann ré air chaol gach coise leis an marcach in a dá láimh, agus tógann ré mar sin é thar sleibtib agus gleanntaib, tsearna thar loch agus lochán, suas agus anuas na cnuic, agus 'nuair atá an marcach fáguigthe, tuirseach, taingthe, caitheann ré anuas air an talamh é, agus leigean ré air fuhal mar sin é.

An chaoi eile, 'nuair theanann ré capall de féin: —cuireann ré a ceann eidir dá choir an té ar mian leis cath-mhagadh a theanadh de; togbann ré mar sin ó'n talamh é, agus bidéann ré ais meudugadh nó go m-bidéann ré dom mór le capall; annsin sin dhuit an marcach air a

ṁuim ag gabáil ṡgaiṫa, .i. cor air gaċ taoiḃ de, agus ceaḋ aige gheim do ċongḃáil nó é féin do leigean le talaṁ, agus a ċnaṁa do ḃriseaḋ, b'féidir. 'Sé ir minice ḋéanar ré, gheim doċt do ċongḃál air, agus fúd air fiuḃal é cia air biṫ áit ṫóigheóċar an púca é taḃairt leis, agus ní'l ḋá luaiṫe imṫigear an púca naċ aṁla ir cruaiḋe ċongḃuigear an marcaċ, gheim muinge air.

Corr-uair, cartar marcaċ glic do'n púca, a ċuireaḋ in iul ḋó naċ d-tig leis magaḋ a ḋéanaḋ i g-comnuiḋe.

Mar bí ceannuiḋe ann rad ó, agus ṫáinic ré go Cuannamara rul a raiḃ bóiṫre ḋéanta ann, agus air marcuigeaċt a ṫáinic ré. Fuair ré lóistin, mar biḋeaḋ fáilte agus friċe an t-am sin ann roiṁ ḟear bóṫair a'r bealaiġ, agus bí cáil a'r caint i b-rad 'r i ngar air flaiṫeamlaċt agus air féile muinntire Iar-gConnaċt. Bí go maiṫ, léig ré a ċapall amaċ air rud na ngort, agus ċuaiḋ ré féin 'n-a ċoulaḋ. 'Nuair bí a fáiṫ coulata aige, d'eirig ré 'na suiḋe, d'iṫ ré a ḃéile, agus gleus ré é féin lé h-aġaiḋ an bóṫair.

D'aiṫin ré air na neulṫaiḃ go raiḃ ré níor moiċe 'ran oiḋċe ná faoil ré, aċt aoubairt ré leis féin go m-b'feárr ḋó beiṫ ag cur an airtir ḋé. Ċuaiḋ ré air ṫóir a ċapaill aċt cé caraḋ leis aċt an Púca! Ḃuail ré an ceannuiḋe air a ṁuim agus gluair ré leis. Air d-tús ní raiḃ faoi aċt fodar, aċt d'eirig ré 'na ċos-in-áirde go luaṫ. D'imṫig ré mar an ngaoiṫ, ṫri boġaċ a'r cruaḋar, traṫna na n-aḃann, ruar agus anuar cnuic, aċt ċinn air an b-Púca an fear a ċaṫaḋ ḋe. Ṫug ré fearra (ṁára luaṫ)

eile go d-táinic ré i n-aice lé h-Abainn Mhóir, agus bí ré air cí léim a tabairt tharna gur cuimnigh an ceannuidhe go raib a cuid fhur air a fálaib. Tug ré buille láidir lé n-a dá fáil agus cuir ré na dírímidhe go feoil 'san b-Púca. Geit agus éirigheannuigh ré: agus d'iarr ré d'aitheanga air an g-ceannuidhe na dírímidhe a bainc ar, agus go leigfeadh ré air fiubal é. Rigne an ceannuidhe sin, agus cait an Púca d'á dhuim anuas é, agus fúd de léim tar an Abainn é.

Acht gab aithmeula an ceannuidhe gur leig ré an púca com réidh sin uaidh; agus faoil ré é mealladh air ais, go g-cuireadh ré (de) neachtaibh air gan leanamhain d'á cleasannaibh ní ba mó. Mar sin d'iarr ré air teacht tharna na h-Abann arís. "Án bhfuil na dírímidhe ort i g-comnuidhe?" arr an Puca. "Tá fiad," arr an fear. "Má tá," arr an Púca, "fan mar tá tú; ní fhágfaidh mise 'do ghoile na 'do ghaobar go m-bainidh tú díot iad. Tá mé réidh leat an t-am so, act má fhágaim sheim ort uair eile, agus tu beit air earbaidh na fhur, beidh fios agat-sa fios na failligé nó cailleadh mé leagan leis."

Acht ag so rann ag cur síos mar tug an púca marcaigeacht do duine a rug ré air amuigh deisceannach.

MARCÁIGEACHT AN PÚCA

I.

Cuaidh mé air mo ghlúnaibh, 's gan caint air mo
dheasnacáin,
Ag lamhacán fiubail ag an Ait-leacach;

An ránaiḋe púca (an ḋeaṁan ḋ'á ċuiṁḋaċ)
Rinne m'uḋaċta, a'r ḃain ḋíom m'aṁarc.

II.

Ċuaiḋ mé air a ḋruim ní ba luaiṫe ná'n ġaoṫ,
A'r na bóiṫṫe bí raoi, bí riaḋ ag creaṫaḋ,
Ḋeaṁan claiṫ ná tuinn, ḋá raiḃ 'ran tír,
Nár ṫug ré ṫrío mé airíṫ go maiḋin.

III.

Súḋ air riuḃal é, baṫaḋ 'r múċaḋ air!
Ṫar ḃarraiḃ na n-Uaimíneaḋ, a'r ríor Ġleann Ṫrearna;
Muna m-beiḋeaḋ an cnúḋ a rgoṫ ré in Úiṁḋ,
I Saranna anonn ḋo ḃeiḋinn air maiḋin.

IV.

Cuaiḋ ré ḋe ḋoirméiġ ḋo ċnoc Ḃaile an Ṫuairċirt,
Annr an áit i raiḃ Seorrrae ag ól ríona go rairring,
D'iṫ mé mo ṡuipéir, óir b'olc é mo ḋinnéir,
A'r ruair mé buiḋeul uaiḋ, ag ionnruiġe an bealaiġ.

V.

A'r ṫáinic mé irteaċ aiġ Cruiṫiríñ Ceoil;
Bí rmut air a'r ġruaim, a'r ba mór í a ṡeaṁ;
"A ṁic Ṗeiṫcín ṡuairc, má'r ar Connaċta a ġluair,
Ḃain ar air luaṫar a'r ceiṁiġ a baile."

VI.

A'r ṫáinic mé irteaċ aiġ Finnḃeara Meaḋa,
Bí ġunna 'n-a láiṁ, 'r é ag múnaḋ a airm;
Annrúḋ a bí ann, ṫríḋ naċ raiḃ ann,
A'r ba ruiḋe liom lá ná láiṫe an Earraiġ ann.

nótaíde.

A deirtear gur b'é "Féidlim a Cuail" (Mac Dubgaill *Felix Doyle*), do rinne an dán ro air an b-púca, acht faoilfeá gur b'é an "Mac Peircin" a luaidtear inr an gad rann, ir uġdar dó.

Ait-leacaċ, Uaimínide, Gleann Trarna, Uíride, áiteanna i g-Cuannamara. Ní fiorać dam cá bruil cnoc Daile an tuairceirt. Do bí fear in Uíride fad ó, agus rinne fé bridongloid go b-fuigead fé a fairdbrear air droicead Luimnige; d'imtig fé air a dóir, agus bí fé ag riubal an droicid go ceann trí lá. Táinic fear eile annrin go d-tí é, agus d'iarr fé air cia an fád do bí leir an fíor-fiubal rin. Aoudairt an duine docht go noeárna fé bridongloid go bruigead fé a fairdbrear air an droicead rin. "Maireać, a duine dóir," arr an fear, "rinne mire bridongloid, dá d-teidinn go h-Uíride, áit éigin i g-Connaċtaib, go b-fuigfinn cirte óir faoi dun croinn fgeiċe atá ag fár i ngoirt éigin, acht tá mé ag ceapad nać bruil aon drug inr an airling rin, agus ní raċairt mé ann." Do faoil an fear eile go m-b'féidir gurb'é rin an fairdbrear a gealladar dó, óir bí fior aige go mairt an goirt agus an crann fgeiċe aoudairt an fear, mar do bí an fgeać 'n-a garrda féin. D'fill fé a baile mar rin agus bain fé faoi'n g-crann fgeiċe agus dóg fé an coircán óir. Do bí an coircán in úraid aca lé fada, go d-táinic fgoláire docht irteać lá agus léig fé air an g-coircán an fgríbinn ro:— "Ní feárr taob de'n fgeiċ ná an taoib eile." Do rómair riad faoi'n g-crann fgeiċe

ainm annsin, agus fuaradar coicán eile. Ionann "cuinn" agus "poll"; fgoc — fág i n-diaid duine, fgoc mé air an m-bóthar é, ré sin, d'fágfadar mo dhiaidh é; coigméig — coigcéim; fuipéig, dinnéig, buidéal, droc-bhiadha Gallda iad fo in áit na m-briathar áigaidh, féine, phoinn, feaghóg. Ins an fgann deireannach, "tig nach faidh ann" — gan tháth air an meud do bí ag láthair.

Do bí an Rí Finnbeara óg cionn fíodóg Connacht foir agus do chomnuig ré i g-Cnoc Meadha, tamall geárr ó Chuaim. I g-Cnoc an Dúin, mar chonnaiceamar ceana, do chomnuig Sluag Sidhe Iar-gConnacht, agus do bhíodh aigneadh agus imeafán air bun idir an dá bhuigin. Do bí an Cruitirín Ceoil, a luaidhfeadh ins an n-dán, air na fíodóga ba mó do chuireadh milleán air Finnbeara agus air Sluag Cnuic Meadha. Ainm eile dó, "Sioguidhe ó Chuach." Is iomda fgeul aitheach 'ga innsint fór air Finnbeara an rig, air a bhainfiogain Meadhb (ó ar ainmnig Shacefpeare "*Queen Mab*," agus air a g-cuid eachta agus cleas. Feuch ceann aca in Iriflebhar na Gaedhilge, uimh. 38.

Tóruisanna.

Tiubhramuid anoir beigicín eile de na comrannaibh. Ní'l morán brig i g-cuid aca, acht ní beag le cluoir an Connachtaig gan foghluim na focla bheágha fuaimneacha atá innta:—

Capaillín air ṡtábla,
A'ṡ é 'n-a ċoṡ-in-áiṁde,
A'ṡ deaṁan coṡ a ċoṁṁuiġ ṡé.

Túiṁne líṁ.

Saiġdeúiṁín deaṁġ i m-báṁ na g-ceann,
Cloċ in a láṁ a'ṡ caiṁín air a ċeann.

Caoṁ ṡġeiċe.

Ċóiġṁinn in mo ġlaic é,
A'ṡ ní ċuiṁṁeaḋ an Ríġ ġaḋ air.

Ġaineaṁ.

Coṁcán óiṁ lán d'ṡeóil beo.

Meuṁacán.

Cuaiḋ mé ṡuaṡ an bóiṫṁín,
A'ṡ ṫáinic mé anuaṡ an bóiṫṁín,
'S ṫuġ mé an bóiṫṁín liom air mo ḋṁuim.

Diéimne.

Caiṫ mé ṡuaṡ é, ċoṁ ġeal le ṡneaċta,
A'ṡ ṫuit ṡé anuaṡ 'n-a óṁ buiḋe air leaċta.

Uḃ.

Ní'l ṡé 'muiġ na 'ṡtiġ,
A'ṡ ċiḋim ġaċ uile lá é.

Faiḋoṁuṡ.

Maoṁ na cneiġe ó ḃliaḋain ġo bliaḋain,
Ġan biaḋ, ġan páiġe, aġ buaċailleaċt.

Doṁán naiṫniġ.

Ċoṁ ġeal leiṡ an eala,
Ċoṁ miliṡ le mil,

Ċoṁ cṁuinn le h-uḃ,
Ċoṁ ḋeaṗg le ṗuil.

Ūḃall.

Ḋonnċaḋ ḋuḃ 'ṗan g-cluiḋ,
'S a ṁeuṗ 'n-a ḃeul.

Ḃuiḋeul agus coṗca ann.

Súḋ ċall oṗt é, ní ṫṗom leaṫ é,
Ní ball ḋe ḃallaiḃ ḋo ċuiṗṗ é,
A'ṗ tá ṗé oṗt, 'na ḋiaiḋ ṗin.

D'ainm.

Ċíḋim ċugam iṁṗ an ṗóḋ,
Láiṗ óg a'ṗ í (ag) ṗeiṫṗiġ,
Ḃall niṁe i g-cláṗ a h-euḋaim,
'S a leaċ ḋeiṁiḋ ṫṗí ċeine.

Gunna.

Iomcaḋa ṗaḋa, máṗa cam'
Ag ḋéanaḋ a ġoṗṫa, 'ṗ gan ṗúil 'n-a ċeann,

An cluġ.

Ṫeaċtaiṗe beag ó ċeaċ go ceaċ,
A ċoulaiġeaṗ imuiġ 'ṗan oiḋċe.

Ḃóiṫṗín.

Súḋ iṁṗ an g-cluiḋ é,
A'ṗ ḋá ċeuḋ ṗúil ann.

Cṁaċaṗ.

Seanḋuine boċt, 'ṗ a ṁaiḋe ṗaoi 'n-a uċt,
'Sé ag ṗilt na n-ḋeoṗ ó ṁaiḋin go ṗuín.

Ḃṗaon aṗ an b-ṗaṁḋoṗuṗ.

Súo amaċ í, a'r biaò an t-fagaipt léi.

Ceapc.

Aimipe liaċ leibipeaċ,
A aġaiò piap 'r é (ag) meigiollaċ.

Gabap.

Do leagap uaim í aip báip an ċlaòa,
A'r ċuic pí 'nuap le fánaiò,
Dá ċeuo liaiġ a'r bíoò piao ann
Ní ò́eunfaiòíp iomlán í.

Uḃ do ċuic agup do bpipeaò.

Beipt ċloinne Dómnaill Ui Ċpaobaiġ,
A ċuaiò ag bainc plac, aip maiòin ċeòaiġ,
An t-plac a bainiòíp ip í a d'fágaiòíp,
A'r an t-plac naċ m-bainiòíp, 'r í ċugaoap leo.
Dá pheuċán ag piocaò a ċéile.

An ċiomaċ.*

Ip gnáċaċ leip an b-piliò bheaċnuġaò piap aip an aimpip do caiṫeaò, agup í do ċup ó'n cionn an ama atá ann faoi láṫair. Ip iomòa ouan agup aḃpán áluinn atá ag áp lucṫ gaoil, ag Gaeòealaiḃ na h-Alban, ag molaò na Seanaimpipe agup ag cup i g-cuimne na g-caṫao agup na n-ionao do b'ionmuin leip an b-piliò fao ó. Ċugaoap "fopiaiò" aip a leiṫeiò fo do òuan in Albain,

*Ip map fo ċualaò Clóòaoóip an leaḃapáin fo, i n-iaṫap Chontae Chopcaiġ an t-aḃpán tá clóòḃuailte fuap, agup ċuip Páopuig O'Laoġaipe, atá n-a ċomnuiġe anaice Bhéapa, cuige é. Cheapcuiġ na fgolaipiòe Gaoiòilge, Pipteápo i. O'Maolḃpanoain agup S. h. Laoide an clóò, óip ní paiḃ uaim aip é ċup ċum an tip-eagaip: —

mar ġeall air na bhiaṫraiḃ le a d-toruiġeann ré, i.e. forraiḋ leat i.e. flán leat. Feuċ Iriṙleaḃar na Gaeḋilge, II., 217:—

Sorraiḋ leat, a ġleann mo ġráḋ!
Tá ṙinte-indiu ad' léine báir;
(Ar) do ḋiaiḋ, go bráṫ, go bráṫ.
Ní beiḋ an báṙd aċt deorać, bróṅaċ.

Ir beag naċ b-fuil an focal ud "forraiḋ" caillte orrainne, aċt atá duanta, agus neart móir aca, de'n t-ṙaṁail ċeudna againn, agus as ro an Ċiomaċ, aon ċeann aṁáin aca:—

I.

Ceud flán do bliaḋain ar an taca ro, ir deas a bí mé ġleusta,
A'r mé ionann dul in (ċum) cainte le Gallaiḃ a'r le Gaeḋealaiḃ,
Gur ḃór mé an Ċiomaċ, mar bí cúrla bó de rrséiḋ aici,
A'r d'fáġa rin ruar rolaṁ mé, a'r mo ċroiceann geal gan léine.

II.

'Nuair d'eirig mire air maidin, a'r nig mé m'aġaiḋ ir mo láṁa,
Dubairt mé go maiṫ aigeanta go racainn in (ċum) an báire;

---

an seafaide.

mo flán ċum bliaḋna an taca ro. buḋ deas mo ċulaiṫ éadaiġ,
buḋ lúṫmar, meaḋrać, meanamnać do deunrainn bean do bheuġaḋ,
gur ḃórar réin an reafaide 'g-a raiḃ cúrla bó mar rsré 'ci,
d'fáġ rí m'inntinn ghleadaigṫe, a'r mo ċroiceann geal gan léine.

Níor fiafruig mé de mo dáide é, agus níor ceadaig mo máthair,
Acht mo leun a's mo déagal nach 'fan talamh bídear an lá sin!

III.

'Nuair eirigim air maidin agus teidim i g-cionn mo láige,
Ní fagaim an teine fadaigte ná folach air na páirdíbh,
Ní h-é sin ir mó mairbar mé, ná meudaigear air mo dóláir,
Acht mo leanbán ag sgreadach a's an Ciomach i d-teach na comharsan.

IV.

Leun go raib air an b-pórad, ir mairg riam a gnídear é
Le na furacht duine a ceangailt, a's a doilge tá ré é sgaoileadh;
Ir truag nach d-tigeann acht amach, mar díolfá bó nó caora,
An té nach d-taithneochad a bean leir, i ciomáint in an aonaig.

Air m'éirig amach air maidin dam, dul ag feidil mo gnóthe,
Carad cailín deas orm a's í gabhe ruar 'n-a cómhgad,
'Nuair faoilear í beit tairbheach nó maitheamh dum gnóthe,
Choidleódad rí go h-eadarthrach dá fagad na ba 'fa póna.

Air mo theacht a baile go tighreach dam, deigeanach 'fan tráthnóna,
Díonn luait na feadhmuine 'fan tealach ag mo cailín deas romham-sa.
Méaduigeann ré air mo cearnuigtib, agus lagaigeann ré mo dóthar,
Mo leanbaidhe óga ag gul am'diaig a's mo bean i d-tig na comharsan.

V.

Ógánaiġ an baile ro, an ċuid agaiḃ tá gan póraḋ,
Ná fágaiḋ bean maiṫ 'n ḃur n-diaiḋ mar ġeall air í
beiṫ gan bólaċt,
Mar ir feárr duit boċán glan agat, le teaċt irteaċ
tráṫnóna,
Ná beiṫ ag cruinniuġaḋ luaṫ' na feaċtmaine, a'r dá
cur amaċ Dia-domnaiġ.

VI.

Fágaiḋ mé an baile ro, mar tá ré dub gránna,
A'r naċaiḋ mé ag comnuiḋe go Doire Béil-an-Máma;
An áit i b-fuiġiḋ mé póigín gaċ tráṫnóna ó mo máṫair,
Ag realbán na m-ba, a'r 'gá reolaḋ in an fáraiġ.

Atá abrán coramail leir an g-ceann ro ṫugamar anoir, in Inir-Eoġain; ní cuimneaċ linn faoi láṫair aċt aon ċeaṫramaḋ amáin de:—

A ḃuaċailliḋe óga, a'r a ċailíniḋe tá diomaoin,
Ná póraigiḃ i m-bliaḋna i n-ġeall air ḃa ná caoirigiḃ,

Tá rgéal agam le aiṫrir—ir náir an gnó ḋam a innrint—
Lá bí cuigear fear agam ag leaṫaḋ ruo beag aoiliġ,
D'imṫiġ rí air maiḋin uaim, mar ba ċleaċtaċ léi an t-riġe rin,
A'r an oiċ ná an deamhar a b-faca ḋi go tuitim ḋub na h-oiḋċe.

A ḃuaċailliḋe óga an baile ro, glacaiḋ-re mo ċomairle,
A'r ná eiriġ-re aon ċailín dear i d-taoḃ í beiṫ gan bólaċt;
Beiḋ an teimneáinn glan air maiḋin duit, a'r gan dearmaḋ um tráṫnóna,
A'r ní mar rin ḋein mo ċaile-re, aċt ráiṫte i d-tiġ na comharran.

Níor fiafruig mé de mo dáibe é, agus níor ceadaigeas mo máthair,
Acht mo leun a'r mo déacair nach 'ran talamh bídeas an lá sin!

III.

'Nuair eirigim air maidin agus teidim i g-cionn mo láige,
Ní fagaim an teine fadaigte ná folach air na páirdóib,
Ni h-é sin ir mó mairbeas mé, ná meudaigeas air mo dóláis,
Acht mo leanbán ag sgreadach a'r an Ciomach i d-te
na comairgean.

IV.

Leun go riabh air an b-pórad, ir mairg riam
Le na furacht duine a ceas , a'r a
sgaoileadh;
Ir truag nach d-tiges
caoga,
An té nach d-tai
aonai

Ar m'éirig ama
Carad cailín t
'Nuair faoile
Chorcleódar

Air mo ce
bionn lu
méadu
mo l

V.

Óg-Anaiġ an baile ro, an ċuid agaiḃ tá gan póraḋ,
Nā fágaiḋ bean maiṫ 'n ḃur n-diaiḋ mar ġeall air i
beiṫ gan bólaċt,
Mar ir feárr duit boṫán glan agat, le teaċt irteaċ
tráṫnóna,
Ná beiṫ ag cruinniuġaḋ luaċ' na reaċtmaine, a'r tá
cur amaċ Dia-domnaiġ.

VI.

Fágfaiḋ mé an baile ro, mar tá ré dub gcánna,
A'r riaċaiḋ mé ag comnuiḋe go Doire Béil-an-Máma;
An áit i b-fuigiḋ mé póigín gaċ tráṫnóna ó mo máṫair
A- realḃán na m-ba, a'r 'gá reolaḋ in an fáraiġ.

...máil leir an g-ceann ro ċugamar
...in; ...ineaċ linn faoi láṫair aċ
...náir
...óg ...líniḋe tá díomaoin,
...m ...n-geall air ba ná caoiri

...gnó ḋam a innsinc—
...ó nuo beag aoiliġ,
...a ċleaċtaċ léi an t-sliġe sin,
...a ḋi go tuitim ḋub na h-oróċe.

...glacaiḋ-se mo ċomairle,
...i b-taob i beiṫ gan bólaċt;
...air maidin duit, a'r gan deapman
...ile-se, aċt fáiċte i b-tiġ na comharsan.

Glacaigiḋ mo ċomaiṁle, a'r ná póraigiḋ i m-bliaḋna.
Mar ir fada an ceangal, a'r ir doiliġ é fgaoileaḋ.

Ir follufaċ air an aḃrán féin go b-fuil fé cṁoċnuiġṫe mar atá fé fuar; acṫ do réir mar ġabtar é i g-Cuannamara atá fanna eile ann a ḋéanfaḋ aḃrán deas leó féin :—

I. cf. Abrán Gráḋ, p. 40.

Óganaiġ an ċúil ċeangailte, le faiḃ mire real in éinfeaċt,
Ċuaiḋ tú 'réir an bealaċ fo, a'r níor ṫáinic tú dam' feuċaint;
Saoil mé naċ n-deunfaḋ doċar ḋuit, dá d-tiocfá 'fteaċ a'r mé iarfiaiḋ,
A'r gur b'í do póigín ċiuḃraḋ fólár dam, da m-béiḋinn i lár an fiaḃlaiġ.

II.

A'r dá m-beiḋeaḋ maoin agam-fa, nó airgead in mo póca,
Ḋeunfainn bóiṫín aiṫġiorra go dorus tiġe mo ftóirín,
Mar fúil lé Día a'r go g-cluininn torann binn a ḃrógа,
Mar ir fad ó 'n lá 'nar ċodail mé acṫ ag fúil le blar a póigín.

III.

A'r faoil mire, a ftóirín, go m-ba ġealaċ agus grian ṫu,
A'r faoil me, na ḋiaiḋ rin, go m-ba fneaċta air an t-fliaḃ ṫú,

---

A ċailiníḋe óga an ḃaile feo, air ṁarġaḋ coiṫċe má ṫéiḋeann fiḃ,
Toġaiḋ féin an ċuideaċta, agus ná biḋiḋ amuiġ ḋéiḋionaċ;
Congḃaiḋ orom an iomaire agus feaċnaiḋ na fíogaċa,
Air eagla d'imṫeaċt orraiḃ fe mar d'imṫiġ air mo ṁnaoi-fe.

A'r faoil me 'na diaid fin go m-ba lóchann ó Dia tú,
Nó gurb tú an feult eoluir ag dul fómam a'r mo
diaid tú,

IV.

Geall tú fíora a'r faitín dam, búclaide a'r brógа áfa;
A'r geall tú tairis fin dam go leanfá thíd an trnáth mé,
Ní mar fin atá me act 'mo fgeach i m-beul beárha,
Gach nóin a'r gach maidin ag feuchaint air teach m'athar.

Loch na nIAD.

Do réir an t-fean-focal, "atá fáth le gach nid;" act cia an fáth atá leis an ainm tugtar air an loch beag do bi (fariaor go b-fuil ré líonta imdu leis an ngaineamh réidhe i g-cruth nach mearfaid duine go maith fé fiam 'n-a loch!) leath-bealach eidir Cnoc an Dúin agus Ceann-Léime? Ní mairfeann aon fgeul 'na thaob; ní cinnte fíor-ainm an locha féin; ní fíor dúinn cia aca—Loch na "niaD" .i. na laoch, Loch na "n-ioD" .i. na b-fáinneaD, Loch na "nid," nó Loch na "naoth" ba dóir dúinn a thabairt air.

Muna m-beidheaD gur chuaruig finn an dán fo fíor do beidheaD fé imthighe ar cuimhne go goirid. Atá fé fuD beag coraithail leis na dántaib lacóibíteacha. A deir-tear gur ab'é Miceál O'Congala, mac Maircuis, darb' leat-ainm Micheál Bacach, do finne an dán fo air Éiblín Ní Chlócha; agus is comaoin do'n b-filiD bacach Seagan Mac Giolla Máirtáin, duine ó fruitheaD mór-chuid dá b-fuil 'fan leabhán fo:—

An tráth reo 'réir 'r mé ag riubal liom féin,
Ag déanaḋ air euḋan Loċ na Niaḋ,
Mo ġruaḋ go léir do lar go trieun,
Le h-eagla ġéir, 'r gan fíor cé faoi.

II.

'Nuair ṗleaḃ na reulta air na rpeurṫaiḃ
Fuair mé leurgur beag air ṁnaói,
A loc mo ċaoḃ le roiġio ġlain ġéir,
A'r d'fág an leur duḃ (lionn duḃ) i lár mo ċroiḋe.

III.

Ṫáinic rmuaineaḋ eile in m'intinn
Deannuġaḋ 'rír do'n oiḋṗe ṁná,
Go ḃ-faġainn amaċ cé ċar in mo líon í
An tráth rin d'oiḋċe, a'r uaigneas ann.

IV.

"Druid aníor liom, a'r deanc go ġlinn mé,
Ir mire an faoileann óg ó'n nGréig,
Seanc mo ċroiḋe ṫú de ló a'r d'oiḋċe,
Glór do ċinn, a'r meaḃair do ṁeur.

V.

"Má'r fíor ġaċ nid d'a ḃ-fuil tú 'ginnrint,
Suiḋmid fíor go n-eirġid an lá,
Go ḃ-faġaiḋ mé rgeula an ḃruíl ré in Éirinn
Nid rá'n raoġal a leiġeartaḋ gnáḋ.

VI.

"A ḃ-fuil in Éirinn eilig fré céile
No a ḃruil rá'n raoġal de'n rairḃneas breaġ,

Ní fáróċaḋ fiuḋ mé in áit mo ċlú,
Gan ceangal oluṫ ḋá b-feuḋainn a faġáil.

VII.

"Taḃair ḋam fráṫ go ceann naoi lá,
Go fiuḃlaiḋ mé gaċ ceáṁa 'maċ fa'n tír,
Go b-faġaiḋ mé fairnéis ó na mnáiḃ
Am-biḋinn i b-páirt leo feal ḋe'm faoġal.

VIII.

"Faoiḋ leaṫ, a'r ḋéan, 'r bí annso amáċ,
Ó ḋ'fáġ mé an *fleet* ó ḋeas ḋe'n ċeann,
Ir lóċrann oiḋċe a g-cloiḋṁe liomṫa,
Ag fsiṁóraḋ cnoimneaḋ ag teaṫt do ċeann.

IX.

"Má aċfuiġeann gaoiṫe air mo *fleet*,
(Mo ḋeaḃar ḋíṫ, naċ claoiḋṫe an cár)
Ní'l fairfingeaṫt faoiṫeaḋ inr an tír so,
Taifingiḋe cnoinn, ná canaḃár."

X.

"Óig-ḃean ṁúinte, ná biḋeaḋ bnón ort,
Án méid a'r ḋuḃairt, caiṫfir fáġail,
Má ċeangṁann bnúġaḋ air biṫ le ḋ' *chrew*
Tá foiḟeann úr 'ran tír le fáġail."

Do réir fonnaḋóiriḋ eile ataá fann eile inr an abnán do ċiocfaḋ irteaċ eiḋir fann IV. agus V.:—

"Siuḃal, 'r ná faoil go g-caiṫfiḋ tú mé ḋíoṫ,
A'r a liaċtaiġe fíoġ do cuir mé 'un báir,
Ó fuair mé fġeul air feaḃar do ṁéin',
Siuḃalfainn Éire le fonn tú fáġáil."

Agus dá fiann eile d'fearg-a'r-bárr, acht amháin nach léir damsa cia an caoi a m-beinfidís leis an abrán :—

" Nach annsúd bí 'n cúis aig daoinib móra,
Slata 'r feoil aig eitioll ann ;
Bí fir 'gá fineadh air cúl a g-cinn ann,
A'r fuil ag giorgadh go bárr ná g-ciann.

" 'Nuair chualaid an cúilfhionn féin an tuaicneáil,
Ir ait an súgradh do bí ann ;
Bí foidig 'pleurgadh, a'r flata 'g géimneadh,
A'r feadgail geur ag *cannon balls*.

An Liopracán.

Ins an t-sean-aimsir, sul a lob na fataidhe, an fuid do dírbir air fud an domain muinntir na h-Éireann, agus a coisg gach uile sean-gnár agus gach fiamsa do bí aca, do cleachtaib a seacht sinnsear ; ins an am sin do bí sean ag fiubal leis féin lá éigid a cuid talmain le bánugad an lae, agus ceuird do connaic sé uaid acht liopracán, agus é 'n-a codlad air culáimín deas feuchmar do bí air a agaid. Rit sé air, fuig sé air, a'r cuig sé leis a baile é. Saoil sé airgead fagáil uaid, agus 'nuair nach faib sé 'gá fagáil, do ceangail sé go dlúd, docht é, agus do cuir sé 'san g-cómra faoi glas é. Bí mar sin go ceann a seacht m-bliadna.

Faoi ceann seacht m-bliadna 'na diaid sin do bí an sean ceudna ag fiubal le ciumair nafainge lá, gur carad

fail dó. Nuair táinic fé abaile d'innis fé dóib mar fuair fé an t-fail; agus leis sin dorus an liosraćán as gáire isteć ins an g-comra. Níor ćuis fear an tige ceist ná comrad air cia an fáć do bí leis an gáire.

Bí go maiť; congbuiġ fé feaćt m-bliadna eile é gan greim, gan deoć. Faoi ćeann na h-aimsire sin táinic fear-siubail isteać lá ins an teać 'na raib an liosraćán 'san g-comra ann; bí biad gleusta, agus d'iarr fear an tige air an b-fear boćt a ćeannad leis an m-bóid agus greim d'ite. Ní déanfad fé sin, agus ćuaid fé amać arís gan blas de'n biad d'ite; agus mar do ćuaid fé amać tar an tairsiġ sinne an liosraćán gáire mór isteġ. Níor ćuis fear an tige aon t-suim ins an ngáire so, an oinead leis an g-cead gáire; agus congbuiġ fé faoi ġlas é go ceann a feaćt m-bliadna arís.

I g-ceann an ama sin do ćuaid fear an tige in (ćum) aonaiġ do bí i b-fad uaid, agus 'nuair táinic fé a baile, is é an ćead rud do ćuala fé, an liosraćán as gáire amać ins an g-comra isteġ. "Is é seo an tsiomad gáire sinne fé le bliadain a's sice," arra fear an tige, "agus beid sior agam cia an fáć a bí leo." Ćuaid fé go d-tí an cómra, agus d'forgail fé an cómra. "A liosraćáin ġlanna," ar fé, "innis dam air an toist cia an fad do bí leis na tri gáirid a sinne tú. Tá tú agam le bliadain a's sice, 's ní déarna tú ać na tri gáirde sin."

"B'fhearr duit fein gan an fáth a choisrtin," arr an liosprachán.

"Innis dam anois cé (cad) fáoi a n-dearna tú an gáire."

"Glac mo chómhairle," arr an liosprachán," tá go leor nidheadh a m-b'fhearr duit beith gan eolus agat oirra, mar a deir an sean-focal, 'an rud nach g-cluineann an chluas, ní chuireann sé buaidhirt air an g-croidhe.'"

"Éirt liom-sa anois, agus leig do do chuid cómhradh; cia an fáth a n-dearna tú gáire, nó diabal ar fo nachar tú go m-bainidh mé an choigeann díot."

"Ná deun sin," arr an liosprachán, acht glac foighid, nó beidh aithmeula ort."

"Ní ghlacfaidh mé níos mó gabhaireachta uaithe," arsa fear an tighe; agus rug sé air an liosprachán, agus bí sé air tí an ceann a charadh de, mar charrá an choigionn de dhreoilín.

"Fóil, fóil, arr an liosprachán," "is fearr dam fáth agus ádhbar na d-trí ngáire d'innseacht ná mo cheann do chailleamhain. Maire, 'sé an fáth do bí leis an g-ceud gháire: an t-sail fuair tú cois na fairge (má's cuimneach leat é), bí sí tollta, folamh 'n-a lán, agus í lán d'ór a's d'airgead, agus bí fios agam-sa go leigheá uait go fánach an fairdhreas do bí innti,1 leabaidh foileas (focal) a buaint as do do mhuinighin laig; agus tú féin chomh fanntach, chuaidh, congbalach sin, fheirin, agus go m-b'fhearr leat dul gan deoch ná deoch a cheannach. Is é fáth an dara gháire: an fear siubhail a tháinic isteach

agus a dhultuigh do'n diabh, ní éireochadh dó mar thárla dá b-fanfadh ré agus greim a chaitheamh, mar nár fhubail ré i b-fad ó'n teach gur baineadh tuirle ar, gur bhris ré a cora 'r a chámha. Fáth an thíomhaid ghaire, b'fhearr liom gan é innreacht duit, glac mo chómhairle, agus bí fárta le fior agus fáth an dá ghaire do beith agat."

"Ní'l mé fárta, agus ní beidheadh," arsan fear, "go g-cluinfidh mé fáth anthíomhaid ghaire fheirin, agus ní fhabáilfidh an meud atá fáidhte tú."

"Tá go maith, ort féin beidheadh an milleán. Is é fáth an threar ghaire: do chuid airgid ain fad a bí i b-folach agat in a léithéid so d'áit ins an ngarradh, chom fad agus do bí tusa imtighthe chum an aonaigh, thánic fear mór agus bailigh ré leis ain fad é, agus deamhan pighinn fuair d'fág ré agat."

'Nuair chuala an fear sin, leig ré sgread mór ar, chaith ré a hata 'san aer, chaill ré a chiall. agus d'imtigh ré euthrom ain fud an t-saoghail. Do bailigh an liopradhán leis, agus níor chualas aon tuairisg ain ó'n lá sin go d-tí anois.

comhairle.

Fóir, a dhearibhráthair, ful má d-tiocfaidh an aois ort,
Mar nach d-tagann an óige faoi dó choidche;
Ní fágann an blát ain an g-crann a chíonar,
'S ní beidh do chlann agat in am do chaointe.

Oċón ó! a'r ní raoi rin é,
Ní raoi anoé, 'r ní raoi anoiu é,
Ní raoi a áirde 'r tá na cnuic é,
Act raoi mo rtóirin 'r an ṡaiv go o-tig ré.

Nać rada mo ṡearaṁ mé i n-doṁur na ṡaoiṫe,
Mo ḃrollać forṡailte a'r mo ṡluas liom rṡaoilte,
Mar ṡúil a'r go ḃ-feicrinn an té a ċlaoiḋ mé
Ag dul 'un an ṁarṡaiḋ, nó ag triḋeact ó'n aonać.

Tá mo ċroiḋe-re coṁ dub le h-áirne,
Nó le ṡual dub a dóiṡride i ṡ-ceapaḋain,
Nó le bonn bróiṡe air ċailtib bána,
A'r tá lionn-dub mór ór cionn mo ṡáire.

Tus mé srád do ṡiolla na ruaḋacta,
A ṡiolla na finne ir tú d'fág me buaiḋeartа!
An uair a rmuainim air mo luaḋ leat
Tuiteann bun díom a'r báṁ na srualge.

Tus mé srád ḋuit a'r mé beag bíoeać,
A'r cúir mé báṁ air a'r mé mór críona;
Níor b'é rin an srád tus an cú do'n caoile,
Act an srád buan daingean ir ba doilig é rsaoileaḋ.

In "Irir na Saeḋilge," leaḃar II., leaṫanać 287 atá aḃrán áluinn coramail leir na líntib ruar. Inr an nSaoḋal, rol. VIII., leaṫanać 93, atá an t-aḃrán ro do réir mar atá ré i s-Contae Muiġeo.

 Cf. Lady Wilde, I, 164.

Bréidín cailleach na n-adarc.

Bí fean-bean ann fad ó, agus bídeadh sí ag obair i g-comhnuidhe. Aon oidhche Samhain bí sí ag fníomh go deireannach inr an oidhche; agus ceapd do buail isteach aici acht fean-caillead, a raib dá adarc uirri com mór le h-adarcaib tairbh. Suidh sí síos agus d'fiarfuig sí de bean an tige an raib péire cárdaird aici, agus go d-tiubhradh sí cungnamh di. "Ní'l," arr an bean. "Ní raib mire riamh gan mo gleus oibre féin," arr an caillead, agus tarraing sí péire cárdaird amach ar a póca, agus dosuig sí ag cárdáil.

Níor b'fada bí sí ag obair go d-táinic caillead eile isteach, agus péire adarc uirri, mar an g-ceudna. Suidh sí síos, agus aoubairt sí le bean an tige go g-coingneódadh sí léide dá m-beidhead túirne aici. "Ní'l aon túirne a'm-sa le t'agaidh," arr an bean. "Ní raib mire riamh gan mo gleus oibre féin," arr an caillead; leis sin tarruing sí amach túirne beag, agus dosuig sí ag fníomh.

Acht, leis an sgeul a giorruighadh, bídeadar ag tídeacht isteach, ó caillead go caillead, go raib ceithre caillead agus fiche ann—dá caillig deug ag fníomh agus an oidhead eile ag cárdáil.

D'oibrigeadar tamall; annsin aoubairt ceann aca go m-ba olc an agaidh air bean an tige dada a déanamh di, mar níor cuir sí cumann air bid oidhe faoi n-a g-cuid oibre, gan siú braon le n-ól aici didh. Annsin aoubairt an bean boct go d-tiubhradh sí canna uisge

irteac, go n-deanfad fí bhaon beag dae óóib. Cóg fí an canna léide agus cuaid fí 'na coinne; acht 'nuair bí fí ag filleadh, buail fí a h-ordóg i d-teannta cloiche "Mo cuid de dubuirde na bliadna ort mar cloic, muna b-fuil mé geárrda agat," arr an bean bocht. "Ná h-abair rin," arr an cloc. "Ir mire do máidir a dáinic rómat annro le cómairle a cur ort. 'Nuair geobhar tú a baile, abair go b-fuil Cnoc Áine dhí laghadh, agus mídhíd na cailleacha amach; acht 'nuair geobhar tú amach iad, dún an dorus, agus ná leig irteac arír iad. Agus fuil dúnfar tú an dorus cait amach a g-cuid túirne agus a g-cuid cárdalaidh. Air a b-faca tú riamh ná leig irteac iad, nó béid aidhmeula ort."

Rigne fí rin air fad. Cóm luad a'r cuala na cailleacha go riabh an cnoc dhí laghadh, amach leó; ní riabh riad i b-fad amuig go d-táinic riad air air do'n dorus aig iarraidh beit leigde irteac aríf, acht ní leigfeadh an bean irteac iad.

Dorusgeadar ag glaodach annrin. Do glaod ceann acu air a cárdalaib í leigean irteac. "Ní feudfainn," arr an cárdla, "támuid cóm fada amach leat féin." Do glaod ceann eile acu air a túirne í leigean irteac. "Ní feudfainn," arr an túirne, "mar atá mire cóm fada amach leat féin." 'Nuair dinn a d-túirnidheadh agus a g-cárdalaidhe féin orra, glaod cailleac eile amach, "A túirne mná an tige, leig irteac finn!" "Ní feudfainn," arr an túirne, "atá fiora bainte aram." Annrin glaod fí air cárdalaib mná an tige í leigean irteac. "Ní

ſeuvamaoiv," aiſ na ċáſvlaiṁe, "atá ſiacla b'ſe aſainn." ſaoi ṁeiſeaṁ, v'iaſſ ceann aca aiſ ſuvóiſ gan beaſna. eiſſe aguſ iav a leiſean iſteaċ. Toſuiſ an t-ſuvóſ aſ léimniſ ſuaſ ſo v-tí an voſuſ, aċt ſuſ bean an tiſe aiſ an t-ſliſ, aguſ ſinne ſí ṁá leiṫ ṁí.

Aouḃaiſt na cailleaċa annſin, "Níoſ ṁóſ ṁuit! Óiſ vá ſaċamuiſ iſteaċ ċuiſſimíſ ve ſeaċtaiḃ oſt gan a beiṫ ċóṁ veiſeannaċ aſ ſníoṁaċán 'ſan oiṁċe Ṁia Saṫuiſn." O'imṫiſ ſiav aiſ ſiuḃal annſin aguſ ní ſaca ſí ní ba ṁó iav. Aguſ ſin é an ſáṫ a m-baineann na mná ſíoſa aſ gaċ uile ċáca a leagann ſiav ċaſt.

Toṁsanna.

Fuaiſ mé neaṁ aiſ an t-ſliaḃ,
An áit naċ b-fuaiſ aon vuine ſiaṁ,
I lúiḃín ċaiſge mo ċſoiṁe;
Sin toṁair aiſ ṁuinntiſ an tiſe?
Neaṁ fuaiſ bean i laiṁ a mic vo eug aiſ an ſliaḃ.

Inſean ſiſ Ḃetti bán,
Lán mo ſlaice i g-caol a coiſe,
Aguſ báſſ a baiſe tſí n-a ceann?

Tuaſ.

Ṁá ċoiſ aiſ ṫalaṁ, aguſ tſí coſa in áiſṁe,
Ceann an vuine ḃeo i m-ḃeul an vuine ṁaiſḃ?

Foſa aiſ ċeann vuine.

Ceiṫſe coſa aiſ talaṁ, ṁá ċoiſ aiſ talaṁ,
Ceann aiſ tóin aguſ tóin aiſ talaṁ?

Ḃean aſ bleaġain ċaoſiaċ.

Meiȝ, meiȝ, air taob irtiȝ de'n ċlaȯ,
Meiȝ, meiȝ, air taob 'muiȝ de'n ċlaȯ;
Ní bainfeaȯ an meiȝ air taob 'rtiȝ de'n ċlaȯ
Leir an meiȝ air taob 'muiȝ de'n ċlaȯ?

Neantóȝ.

Ir ȝile é ná iarȝ,
Ir cruinne é ná miar,
'Sé biaȯ ȝaċ uile ȯuine é,
A'r ní iċeann ȯuine air bit é?

Bainne cloċ.

Ċuir mé ruar mo lomarṫa lamarṫa,
Agur ȯeaṁan cloċ ȯ'á raiḃ 'ran ȝ-cloiȯe
Nár ċuit anuar air mo lomarṫa lamarṫa?

Fata eiȯir fiaclaiḃ ȯuine.

Marḃuiȝ mé molt de'n treud naċ ȝ-cómairteal,
Ḃruit mé le fíor 'r le bréiȝ é,
A'r ȯ'iompuiȝ mé le cipín an ṁaiȯe péiȯtiȝ é?
Bráȯán a bruiteaȯ le páipeur nuaiȯeaċta.
agus h-iompuiȝeaȯ le cipín ar cloiȯe teorann.

M'aċair mór air ċúl an ċorra
Agur ȯá ċeud cóta air?

Ȝar cabáirte.

An cat glas.

Tugamar ceana aon ván amán de dántaib Féidlim Mic Dubgaill; ag ro ceann eile atá an-tseun 'san taob siar de Connactaib. Is caoineadh é do rigneadh Leis an ócaid dubhonaig éigin, .i. 'nuair caillead an cat glas air. Fuaramar an ván ó Dáidi O'Ceallacáin, oide scoile agus fear síor-Gaedilge, in Árainn Mór:—

I.

Dí an caicín glas ag siubal go dear
'Nuair fuair sí a maicín sínte;
A'r gur bliadain 'r an am so fuair sí a clann
Caitte a'r báidte i d-tsinse.

An caicín bán, ban, bán;
An caicín bán, cat Dhigde;
An caicín modamail, modamail, modamail,
An caicín modamail, díleas.

II.

D'eirig an oileamnac suas 'n-a seasamh
'Nuair fuair sí marb sínte é;
Tug sí a baile é, ag rigne sí leaba,
A'r dosuig sí annsin dá caoineadh.

An caicín bán, bán, bán,
An caicín bán, cat Dhigde;
An puisín modamail, modamail, modamail,
A fhiteamh ins an tsínse.

III.

Dí noinnt dá clainn ag Ainmirí, an dall,
A'r tángadar i b-páirt dá caoineadh;

"Tá mé deaṁdóċa má ċloiṫeann *Barry* é,
Nár ṁaiṫ leiṫ bár caiṫ Bṁóe."
A'r mo ṗuiṫín bán, bán, bán;
Mo ṗuiṫín ban, cat Bṁóe;
Mo ṗuiṫín moḋaṁail, moḋaṁail,
Mo ċaiṫín moḋaṁail óiliṫ.

IV.

Níor bṁiṫ ré cóṁra ná glar comarṗan,
A'r im na bó níor ṁill ré;
A'r ní ṗaca tú aon t-ṗeanċuṫ
Mar bí 'g na luċannaiḃ dá innreaċt.
An caiṫín bán, ban, bán, etc.

V.

Ba glar í a ṗúil, a'r ba ḋeaṫ a ṗiuḃal,
A ċoiṫméiġ lúṫmar euḋṫom;
Ir mearṁ ṗiuḋ ag ḋul ṗaoi'n úiṫ
Ná cúiġe Muṁan d'á éiṫteaċt.
An caiṫín bán, bán, bán, etc.

VI.

Bí cruiṫ air ḋruim an ċaiṫín báin,
Ċoṁ mór le *jug* ṫí píonta;
A'r nár ḋeaṫ an *show* aiġ daoiniḃ móṁa
An caiṫín, Poll, ḋeaṫ Bṁóe.
An caiṫín bán, bán, bán, etc.

VII.

Cuiṁṫiḋ Máiṫtín Uaiṫéiṫ coṁra ċláiṫ air,
A'r ir ṁiġ-ṁaiṫ uaiḋ ṫin a ḋéanaḋ;

Agus máraċ an t-am a b-fuair fé bár,
Ġeobamuid aóbar caointe.
An caitín bán, bán, bán, etc.

---

nóta.

Is corraṁail gur b'í Brigid bean an fhleadh, ar lé an cat. Ba h-é *Barry* an duine do bí ór cionn na n-obair publiġe 'ran aimsir ḋona. Foll ainm an ċait féin. 'San g-ceud líne, deirtear "dá fuarad" go minic, in áit "ag fuḃal."

An bruinnillín péacaċ.*

I.

Beirdeaḋ mo roġa céile agam féin, dá m-beirdinn foilleaṁnaċ dó,
Bean in a léine gan sprid aici, caora nó bó.
Sairḃreas na h-Éireann ('s ní gaċ aon-fear a b-foilleann fé dó),
'S dá m-ba liom-sa ḋam féin é, do beusfainn é d'fear an ċroiḋe móir.

II.

A's a bruinnillín péacaċ, is tú meudaiġ míle orna in mo láir,
'S gur le ceol binn do béilín tá na ceudta fear deas leat i ngrád!

---

*Feicfear dam naċ m-baineann an ċéad-fann leis an abrán ó ċeart.
IV. 3. Is ionann fo agus naċ raiḃ an cumar i láiṁ do b'fearr fiaṁ.
VII. Cinn—ceannaiḃ-tíre, promontory.

Dá m-beiḋinn-se ag feiṫeamh oṁc, go b-feuċfainn cia an beaṁc do b'fearṁ,
Gurb é deiṁeaḋ mo ṡgéil é beiṫ aig euḋ leaṫ, 'ṡ gan fios a'm cia'n fáṫ.

III.

A ċuiṁle mo ċléiḃ, 'ṡé mo leun geun maṁ ṫug mé ḋuiṫ gṁáṫ,
A'ṡ go luaiḋeaṁ le ċéile na ceuḋta naċ b-póṡtaṁ go bṁáṫ;
Do ḋá ṁúilín ċlaonaċa, 'ṡ do béilín ciuin miliṁ bí tláiṫ,
Is móṁ ṫaiṫniġeaṁ do ṁéinn liom, a'ṡ ḋá b-feuḋfainn é, ṁaċainn do ċeann.

IV.

Naċ miṡe an feaṁ cúṫal, do ṁuḃail cúigeaḋ, 'ṡ gan aiṫne oṁm ann.
Ag ṁúsl le mo ṁúiṁnín ṁáṫnóna, 'ṡ go moċ leiṡ an lá,
Is aig Dia móṁ tá'n cuṁaċta, 'ṡ niol ṁuḃail ṁé le aenneaċ níoṁ feaṁ,
A'ṡ a ṁóiṁín ná cúl liom! Is tú an ċúilṁonn a d-tug mé do gṁáḋ.

V.

Bí miṡe i ngnaoi aig mo ṁóiṁín féin, ṫamall ḋem' ṁaoġal,
A'ṡ ṁaoil mé go deo, deo, naċ d tóigeaḋ ṁí a ṫaiṫneaṁ féin diom,

---

X. 4. Rigneadar ceo .i. dada, diom; agus anoir ata deiṫbir (proir= a legal process, summons), oṁm go Traiġ-lí. Do ṁaoilṁeá ar ro gurb' í an mhuṁan an dúige do ṁuḃal se (IV. I.)

Deurfainn duit mo mhóide air mo ghlúinib ful d'eirieoċainn mo fuide

Gur bain tú díom m'óige, 'f leig an b-pógaḋ fo bhig tú mo ċhoide.

VI.

Naċ mire bí bhónaċ, thráthóna 'f mé ag tiḋeaċt 'un mo tíghe,

Gan hata gan bhógaiḃ, gan córuġaḋ, gán cuma, gan caoi,

Go b-faca mé mo fhoirin dá pógaḋ amuigh ċoig an tíghe,

A'f tuit na fhuda deor uaim, a'f gur fóbair go m-bhirfeaḋ mo ċhoide!

VII.

A'f dá m-beiḋinn-re mo ċléireaċ, mo mháta, nó mo ċairdín air luing,

A'f mo *shloop* a beiṫ gleusta go fhéireamail aniar leig na cinn,

Sairḋheag *Jamaica* faoi mo réim a'f é agam le roinn,

A'f go d-tiubhainn an méid fin, fhé ċéile, aċt mo ḋiangháḋ beiṫ liom.

VIII.

Má biḋim-re beo in Eirinn, ní ḋeanfaiḋ mé cirte ná fhór,

Má biḋiṁ-re beo in Éirinn, ní ṫéigfiḋ mé cumann na mban óg,

Má biḋim-re beo in Éirinn, do reubfaiḋ mé an *jug* air an m-boid,

Do flainte! roġa ceudfeairc! ní féidir naċ liom do ḋá bó (?)

IX.

Is mór an oidhéille é d'aon fear beid ag faire air mháib,
A's go n-imdigeann na breuga mar eulaigeas an duille de'n dráig;
Go d-tigmeochaid Loch Éirne, a's go d-tréigfid an eala a clúm bán,
Ní innfeóchad go h-eug duit cia an feurún ar dug mé duit gráð.

X.

Dar mo mhionna 's mo mhóide, a's mo mhór-mhaid nach n-déanfaid mé doidhe',
I g-comhluadar óg-mhná go deo, deo, ní fuirfid mé fíor;
O, daid mise leo-san dúr m'óige a's deigeadh mo faoghail,
A's dóigeadar mo deo mé, a's tá fhóir orm amach go Dráig-lí.

Leadhaidhe na Luaidhe.

An dead leath.

Do bí bean fad ó ann, agus ní raibh aici riamh acht aon mhac amháin. agus ní dearna sé bliadain d'aois. Nuair táinic sé do'n aois sin, d'iarr sé an díoc air a mháthair, mar ba gnáthach leis go d-tí sin gach uile lá. "Huga leat! a leadhaidhe na luaidhe," ars an máthair bocht, "tá tú imdiu in aois do bliadhna a's fichead, agus ní dearna tú faice

maiṫeara ó'n lá a ṗuġaḋ ṫú. Tá an teaċ ġan ṫeaṗuġaḋ ġo ṗóil, agus an teine ag ṫul ar ġan bṗorna, agus ṫura ṗan g-clúiṫ ġan coṗ arac.

D'eiṁiġ leaṫuiṫe na luaiṫe annṗin agus ḋuaiḋ ṗé amaċ agus ḋṗoiṫ ṗé é ṗéin. Líon ṗé ṗeaċt n-acṗaiḋe noiṁe, ṗeaċt n-acṗaiḋe 'na ḋiaiḋ, agus ṗeaċt n-acṗaiḋe air ġaċ aon taoḃ ḋe, leis an luaiṫ a ḋṗoiṫ ṗé ar ṗéin. Ḋuaiḋ ṗé ṫo'n ġarṗḋa annṗin, agus níor ṫáġ ṗé ṗor coinnliġ ann nár ṫug ṗé leis ṫe'n ualaċ ṗin. Riġne an coinnleaċ ṗin ṫeaṗuġaḋ ṫo'n teaċ go ceann bliaḋna 'ṡ ṗiċe. Ḋuaiḋ ṗé air air aṁíṡ ṫo'n ḋoill, agus ṫo ḋeangal ṗé teud timḋeall na g-cṗann, agus ṫug ṗé leis a ḃaile, ṫe'n ualaċ ṗin, an oiṗead bṗorna a'ṡ riġne teine go ceann bliaḋna 'ṡ ṗiċe.

Ḋubairt ṗé annṗin le na ṁáṫair lón a ġleus ḋó, agus go raċaḋ ṗé aiġ iarṗaiḋ a ṗoṗtúin. Riġne sí ṗin. 'Nuair ṫo bí ṗé air tí imṫeaċt ḋ'ṡiarṗuiġ sí ḋe cia ḃ'ṡeárṗ leis an leaṫ ṁóṗ ṫe'n cáca agus a mallaċt, nó an leáṫ ḃeag agus a beannaċt. Ḋubairt ṗé go m-b'ṡeárṗ leis an leaṫ ḃeag agus a beannaċt; agus ṫo bí sí ag gabáil ḋe beannaċtaiḃ 'n-a ḋiaiḋ go raiḃ ṗé ar a h-aṁarc.

Ṫo bí ṗé aiġ imṫeaċt leis, agus an ċeud teaċ ṫo caṗaḋ ḋó, ba ceárḋa é. Ḋuaiḋ ṗé isteaċ, agus d'iarr ṗé air an ngaḃa cloiḋeaṁ a ḋéanaṁ ḋo. Riġne an gaḃa ṗin. 'Nuair ṫo bí ṗé ṫeunta, ḃuail ṗé an bóṫar, ag ġiorṗuġaḋ a bealaiġ ċoṁ maiṫ agus d'ṡeud ṗé. Níorḃ' ṡaḋa go d-táinic ṗé ċoṁ ṡaḋa lé bualtṗiaċ bó, agus ṫo

bí cuig ceud de míoltógaib d'á ité. Tug ré aon iarraid amáin d'á cloideamh orra agus marbuig ré an cúig ceud d'aon buille, D'iompuig ré tart air agus cuaid ré don gaba, agus cuir ré d'fiaccaib air a cur air an g-cloideamh gur marbuig ré cúig ceud d'aon buille.

Do cuaid ré leis annsin gur carad fear dó a bí aig iarraid buaccalla aimsire. D'fiarfuig an fear so de cá raib ré ag triall. "Buaccaill mise," ar ré, "atá air téir máigirtir." "Is maith mar tárla," ars an fear, "máigirtir mise atá air téir buaccalla." Rigne an leadruide aimsir leis.

Is ri a bí ins an b-fear so, agus is é an gnó a bí aige de'n leadruide, faire a déanamh air buaib. Tug ré leis 'un a tige é an oidce sin agus air maidin lá air n-a máraċ do cuir ré ag buaccailleacht na m-bó é.

Dubairt an ri leis, 'nuair bí ré ag feolad na m-bó amaċ, air a b-faca ré riamh gan iad a leigean tar teorainn; go raib trúp fáċaċ i g-cairléan le h-air na teorann. D'fan ré i m-bun na m-bó go d-tí an oidċé; agus bí ré d'á feolad a baile go g-cualaid ré trí fead móra a leis na faċaig arta féin, agus cluinfide 'ran Domhan Soir gaċ fead aca. Annsin tiomáin ré na beitig a baile, agus air maidin, lá air n-a máraċ, do cuaid ré ag forruideaċt na m-bó arís.

Com fad a'r do bí na ba aig imgilt, dearc feirean tar an fconnra, agus do connaic ré feur bneáġ i b-páirc na b-fáċaċ. "Mo ċráid náir faġaid me!", ar an buaccaill "gur mór an feall na ba beit i b-páirc lom, agus

fáraċ air an caob eile de'n ċlaṡ." Ní raiḃ ré fárta gur ċuir ré na ba irteaċ 'ran ḃ-fáraċ; ḃí riaṁ aiġ iṫe go raiḃ riaṁ fáṫaċ, annrin do ċiomáin ré a ḃaile iad.

Do ḃí ṡá oireaḋ bainne aca an oiḋċe rin agus do ḃiḋeaḋ aca aon oiḋċe eile. D'fiarfuiġ an píġ de, ar leiġ ré i ḃ-feur na ḃ-fáṫaċ iad. Dubairt an leaḋuiḋe gan fearg a ċur air, go raiḃ ré trom, cuirfeaċ tar éis a lae, agus go maċaḋ ré a ċoṁlaṡ. Riġne ré rin. Lá air n-a máṁaċ riġne ré an cleaṫ ceuḋna; acṫ ní raiḃ ré i ḃ-fad ag foruiḋeaċt go d-táinic fáṫaċ mór gránda ruaṁ ċuige 'gá ráḋ:—"Fú, fá, feuṁóġ; faġaim balaṡ an Ēireannaiġ binn, ḃreugaiġ, ḃraṡaiġ; is mór liom de ġneim ṫú, is beaġ liom de ṡá ġneim ṫú; ní'l fíor a'm ceurd a ḋeanfar mé leaṫ muna g-cuirfiḋ mé de féiḋeoiġ 'ran aer ṫú." "O! fgneaḋ maiḋne ort, a fáṫaiċín biġ gránda maiḃuiġ mire ċúiġ ceud d'aon ḃuille aṁáin ċeana, agus ní féidir naċ ḃ-fuiġiḋ mé buaiḋ ort-fa." "Cia is fearr leaṫ," air an fáṫaċ, "finn a ḋul a faṫaḋ fgeana geura, geala, in arnaċaiḃ a ċéile, nó a ḋul ag caraiḋeaċt air leacraċaiḃ deargaṁ?" "Is fearr liom," air an leaḋuiḋe," a ḋul ag caraiḋeaċt air leacraċaiḃ deargaṁ, an áit i m-beiḋ do ċoṁa móra, gránda, ag ḋul 'un ioċtair, agus mo ċoṁa beaġa, míne, ag ḋul 'un uaċtair." Toruiġeaḋar ag caraiḋeaċt, agus ḃiḋeaḋar le ċéile go n-deárnaḋar boġán de'n ċruaḋán, agus cruaḋán de'n boġán go d-tuġaḋar toibreaċa fíor-uiṡge ṫríd na leacraċaiḃ deargaṁ; faoi ḋeireaḋ, nuair do ḃí deon (nóin?) agus deireaḋ an lae ag teannaḋ leo, do ċuiṁniġ an

a shade episode, appearing? y. Sg. Fearann.

leaduide go m-beidead imnide air a maigirtear faoi n-a fad a'r bí ré amuig; tug ré cor teannarnac do'n fáċac annrin, agus ċuir ré de'n ċor rin go d-tí n-a púicíníb é; de'n dara cor, ċuir ré go d-tí n-a glúiníb é; agus de'n tríomad cor, ċuir ré go d-tí n-a h-arcall é.

"Fóil, fóil!" arr an fáċac, "Ir tu an gairgideac ir feárr a caraid riam liom, agus má leigeann tú ruar me, tiubhraid mé m'eac caol dub dtit, agus mo ċloideam foluir, agus mo ċulaid gairge." "Cá b-fuil riad?" arr an leaduide. "Tá riad fuar inr an teac," arr an fáċac. "Cuirim-re de gearaib droma (droma?) draoideacta ort," arr an leaduige, "gan imteact ar rin go d-tagaid mire air air arír." Ċuaid ré 'un an tige, ċeangail ré an t-eac caol dub, agus tug ré leir air air an ċloideam foluir agus an ċulaid gairge. "Cia an crann 'ran g-coill a m-buailfid mé builte air anoir?" arr an leaduide. "Buail builte air an g-crann ir gránda feicfear tu," arr an fáċac. "Sin é do ċeann féin!" arr an leaduide.

Ċarruing ré an cloideam agus buail ré i m-baic a muinéil é, agus ċuir ré a ċeann ag feadgaoil feacht b-péirire ruar 'ran aer; faoil an ceann a teacht anuar agus a dul air an g-colainn arír; nior b' faillige leir an leaduide, buail ré builte arír air agus ċuir ré ruar arír agus arír eile é. "Nior mór dtit!" arr an ceann, "Dá d-teidinn-re air an g-colainn arír, leac na b-fiann ní bainidír anuar mé!" Ċiomáin ré na ba a baile agus

ċuaiḋ ré a ċoṁlaḋ. Ní ċualaiḋ an ríġ an oiḋċe rin acc ḋá ṡeaḋ.

'Nuaiṙ ṫ'eiriġ an ríġ air maiṫin, ṫubairt ré ṡur eiriġ niḋ éigin ṫo na ṡáċaiġiḃ, mar naċ raiḃ acc ḋá ṡeaḋ uaċa aréir. Níor ḋubairt an buaċaill ṫaḋa, acc ṡeol ré na ba amaċ, agus ċuir ré i b-ṡeur na b-ṡáċaċ iaṫ. Ní ṡaḋa bí riaṫ ann go ṫ-táinic ṡáċaċ mór ġránḋa, a bí ṡaoi ḋó níor mó ná an ceann eile, agus ṫubairt ré, "Ṡú, ṡá, ṡeuróġ" (etc., mar atá ré ṡuar). "maireaḋ, ṙġneaḋ maiṫne ǫrt, a ṡáċaċín big ġránḋa; marḃuiġ mé an ṡáċaċ eile anoé, agus marḃóċaiḋ mé ċuṙa inniu." "Cia ar ṡeárr leaṫ rinn a ḋul aġ ṡáċaḋ" (etc., mar atá ré ṡuar). 'Nuair bí an ṡáċaċ marḃuiġṫe aiġe annṙin, ċiomáin ré na ba a baile, agus ċuaiḋ ré a ċoṁlaḋ. An oiḋċe rin ní ċualaiḋ an ríġ acc aon ṡeaḋ aṁáin.

Lá air n-a ṁárach ṫ'éiriġ an Leaṫuiḋe agus ċuir ré na ba amaċ mar ba ġnáċaċ leiṙ, ṡur leiġ ré iṙteaċ i b-páirc na b-ṡáċaċ air ṡeuṙaċ iaṫ. Ní ṡaḋa bí riaṫ ann go ṫ-táinic ṡáċaċ mór ġránḋa, ba ṁó go mór na ceaċtar ṫe na ṡáċaiġiḃ eile, agus ṫoubairt ré ("Ṡú, ṡa, etc.") "Maireaḋ, ṙġneaḋ maiṫne orṫ, . . . marḃuiġ mé an ḋá ṡáċaċ a ṫáinic anṙo anoé agus an lá roiṁe, agus ġeoḃuiḋ mé an láṁ in uaċtar oṙt-ṡa," arṙ an Leaṫuiḋe. "Cia ar ṡeárr leaṫ" (agus an ċuiḋ eile, ṡur marḃuiġ, ré an ṡáċaċ). Ṫomáin ré na ba a baile. An oiḋċe rin ní ċualaiḋ an ríġ ṡeaḋ air biṫ, agus ní ṡaca ré na ṡaċaiġ go ḋeo aṙíṙ.

An Dana Cuid.

Aon oidhche amháin, 'nuair táinic an Leathuidhe a baile connaic sé go raibh imnidhe air an rí. D'fiafruigh sé de ceapta do bí air. Aoibhirt an rí leis go raibh oll-péirt le teacht lá air n-a máthair agus go g-caithfeadh sé a inghion féin a thabairt dí le slugadh. Ní thug an Leathuidhe, má b'fhior dó féin, mórán áirde air, acht chuaidh sé a chodladh. D'éirigh sé go luath air maidin, agus chuaidh sé ag foruidheacht; leis sé na ba i b-feur na b-fáthach, agus chuaidh sé féin suas go d-tí an cairleán.

Chomh luath a'r chuaidh sé isteach, d'eirigh cat mór ó'n teallach, agus bí gach uile ribe fionnaidh air trí slata air fad. D'eirigh cailleach 'n-a diaidh, agus bí gach aon fhiacail ar a beul seacht míle air fad, agus gach ionga air a meuraibh an fad ceudna. Thoruigh siad araon ag gabháil air, agus thoruigh seisean ag gabháil orra-san, go rabadar marbh. Bí gach aon gearradh air ó chúl a chinn go bonn a coise, acht connaic sé pota beag íoc-fláinte agus do chuimil sé leis féin é go raibh sé chomh maith a'r bí sé riamh. Annsin gleus sé suas é féin 'n-a chulaidh gairgeadh, agus thóig sé a chloidheamh soluis, agus chuaidh sé air marcuigheacht air an each caol dubh, go n-deachaidh sé do'n áit i raibh an inghion in aice na fairrige. "Anois," ars an Leathuidhe, "'nuair fheicfear tú an fairrige ag corruidhe, dúirigh mise; agus muna n-eirigh mé, buail trí builleadh de'n t-slinn go air aghaidh mo chroidhe." Do chuaidh sé a chodladh annsin, agus chomh fad a'r do bí sé 'na chodladh bain sise slaoi sguaige ar a ceann. Ba ghearr 'na

ṫiaiṙ ṙin go ḃ-ṙaca ṙí an ṙaiṙṙge ag ṫul le cúṫaċ agus an oll-ṗéiṙt ag teaċt amaċ aiṙ an tṙáiġ. Ġlaoiṙ ṙí aiṙ an Leaṫuiṙḋe, aċt níoṙ eiṙiġ ṙé ; ḋoṙṙuiġ ṙí annṙin é aċt ḋinn uiṙṙi é ṫúiṙeaċt ; annṙin ḃuail ṙí tṙí builleḃe'n t-ṙlinn aiṙ aġaiṙ a uċta, agus ṫúiṙiġ ṙé go beo. Ní ṙaiḃ ann aċt go ṙaiḃ ṙé aiṙ a ḋoṙaiḃ 'nuaiṙ ṫáinic an ṗéiṙt ġṙánda i ṫ-tíṙ. Aċt níoṙ ṙeuṫ ṙí a ṫeaċt ṫaṙ an teoṙainn ṫo ġeáṙṙ ṙé le n-a ċloiṫeaṁ ṙoluiṙ. Ṫo ċuaḋaṙ 'un tṙoiṫe agus ṫo ḃiṫeaḋaṙ le n-a ċéile go ṫ-táinic ṫeon agus ṫeiṙeaṫ an lae, agus ní ḃ-ṙuaiṙ ceaċtaṙ aca an láṁ in uaċtaṙ. Ṫ'imṫiġ an oll-ṗéiṙt iṙteáċ iṁṙ án ḃ-ṙaiṙṙge annṙin ; agus ṫo ċuaiṫ an Leaṫuiṫ 'un an ċaiṙleáin, agus ċaiṫ ṙé ṫe an ċulaiṫ ġaiṙġeaṫ, agus ṫiomáin ṙé na ḃa a ḃaile.

Ḃí luaṫġáiṙ ṁóṙ aiṙ an ṙiġ ṙoiṁe agus ṫ'inniṙ ṙé ṫó maṙ ṫáinic ġaiṙġiṫeaċ móṙ ag coṙaint na h-inġíne, gur ċuiṙ ṙé an oll-ṗéiṙt aiṙ ṙiuḃal an lá ṙin. "Ní ṫú ṗéin nó ṫ'inġion aṫá ag cur imniṫe oṙm," aṙṙ an Leaṫuiṫe, "ṫá ṙé ṫaṙ am ḃéile anoiṙ, agus ṫá ḃ-ṙaġainn ġneim le n-iṫe, naċainn a ċoṫlaḋ." Ṙuaiṙ ṙé ṙin, agus ċuaiṫ ṙé a ċoṫlaḋ. Lá aiṙ n-a ṁáṙaċ, ṫ'eiṙiġ ṙé go moċ aiṙ maiṫin agus ċuaiṫ ṙé amaċ leiṙ an eallaċ, gur ṙáġ ṙé i ḃ-ṙeuṙ na ḃ-ṙáṫaċ iaṫ.

Ċuaiṫ ṙé 'un an ċaiṙleáin annṙin, ċuiṙ ṙé an ċulaiṫ ġaiṙġeaṫ agus an cloiṫeaṁ ṙoluiṙ aiṙ, agus ċuaiṫ ṙé aiṙ maṙcuiġeaċt aiṙ an eaċ caol ḋuḃ. 'Nuaiṙ ṫáinic ṙé go ṫ-tí an tṙáiġ, an áit i ṙaiḃ an ḃean, ġeaṙṙ ṙé teoṙainn, ḋá ṙlait ó'n ḃ-ṙaiṙṙge, maṙ ḃí a ṙioṙ aiġe go

m-beiṫeaḋ ṫá oṁeaḋ feiṁṫe air an oll-ṗéiṙt agus bí an lá roiṁe. Bí so maiṫ; ṫuḃairt ré léiṫe mar aṫuḃairt ré an lá roiṁe, agus ṫuit ré 'na ṫoṁlaḋ: ṫoṁ ṗaḋ a'ṙ do bí ré 'na ṫoṁlaḋ baṁ rí ṁaoi eile gruaiġe ar a ċeann, agus 'nuair ṫonnaic rí an oll-ṗéiṙt ag teaṫt ṫúiṙiġ rí é. Biṫeaḋar ag troiṫ air ṗeaḋ an lae, aċt níor eiriġ le ceaṫar aca; ṗaoi ṫeiṁeaḋ, 'nuair ṫonnaic riaḋ neulṫa ruḃa, roṁċa na h-oiṫċe ag teannaḋ leo, ċuaiḋ an oll-ṗéiṙt irteaċ inr an b-ṗairiġe aríṙ. D'imiġ an leaṫuiṫe mar an g-ceuṫna, ċuir ré a ċulaiḋ ġairgeaḋ ṫe, agus ṗeol ré na ba a baile. Ní ṫug ré aon áiro air an luaṫġáir a bí orra, aċt ċuaiḋ ré a ṫoṁlaḋ.

Lá air n-a máraċ d'eiriġ ré go luaṫ agus ċuir ré na ba air reuraċ aríṙ. Annrin ṫrialL ré air an g-cairleán, agus ġleur ré é féin mar ṫo riġne ré gaċ uile lá eile, agus ċuaiḋ ré air an eaċ caol ruḃ go briuaċ na fairiġe. Ġeárr ré teoṁainn trí ṙlaṫa ó'n uiṙge, agus ruḃairt ré leir an mnaoi uarail an níḋ ceuṫna aṫuḃairt ré roiṁe, agus ṫuit ré 'n-a ṫoṁlaḋ.

Baṁ riṙe ṁaoi eile gruaiġe ar a ċeann, agus ṫúiriġ rí é 'nuair ṫonnaic rí an fairiġe aiġ eiriġe ṫoṁ h-áiro leir an g-Cruaiċ, agus an oll-ṗéiṙt ag teaċt amaċ. D'aon léim amain bí rí ṙuar air an talaṁ, aċt ní túiṙge bí rí ṙuar ná baṁ an leaṫuiġe an ceann ṁí. Annrin baṁ ré a teanga amaċ ar a beul agus ṫug ré leir í. Bí an teanga ṫoṁ móṙ le maṙt.

Bí so maiṫ agus ní raiḃ so h-olc. Ċuaiḋ an leaṫuiṫe air air agus baṁ re a ġleur ṫe féin, agus ṫiomáin ré

na ba a baile. 'Nuair táinic ré go teach an rig, bíodar uile go léir ag dul arta féin le teann luathgaire. D'innir an rí gach nuo dó, mar tárla, agus go raib a ingean fábáilte go deo arír. "Is maith liom rin," arr an Leadhuighe, "acht tá mo béile ag tearbáil uaim." Fuair ré rin, agus chuaid ré a dholadh.

Annrin bí feurta reacht lá agus reacht n-oidhche i d-teach an rig; cuireadh rior air beag-uairlib agus air mór-uairlib na tíre, agus air rigtib an Domhain Doir, agus an Domhain Diar, agus gach domhain aca. Do ghell an rí a ingion d'fear air bith a béarrfadh teanga na h-oll-péirte 'n-a láthair. Táinic riadh air an g-cuireadh rin, agus teanga mairt aig gach uile duine aca, ag rúil a'r go d-tóigfidhe é féin.

Dheachuig an ingean i g-ceann gach duine aca, acht níor thóig rí duine air bith aca, agus gan fior aca cia an fáth. Chuaid an Leadhuidhe go cairleán na b-fáthach, agus chuir ré an chulaid ghairgeadh agus an cloidheamh rolluir air féin, agus chuaid ré air marcuighecht air an each caol dubh go d-táinic ré com fada leir an áit in a raib an ingean agus an rí agus uairle na tíre cruin. Bí fior aici 'nuair connaic rí é gur ab'é fábáil í. Fór rí é, agus d'imthig an muinntir eile. Chuaid riadh-san tharna an chorad, agus thainic mire a baile. (Deireadh coitchionn do na sgeultaib, nó mar atá ré in Gaelainn:—Chuaid mire an áth, chuaid riadh-san an clochán, thainic mire, bháthadh iadh-san).

'Sí Nóirín mo Mian.

I.

Tá mo ċeaċ-ra air an áirdán agus a dá ċeann 'ran ngaoiṫ
Tá an bairdeaċ anuas ann a'r ní áiriġim an tiḋeaċt faoi
Tá na teinnteáin dá d-tógbáil a'r an bó 'g dul 'ran
g-ciar,
'S cia'r biṫ áit a b-fuil mo ṡtóirín 'ṡí Nóirín mo mian,

II.

Ag dul thiṙ Maigeo dom a'r mé a' comṙáḋ le mnaoi,
Slaṫ ṡí mo ṙócaiḋe a'r níor ṡág ṡí a'm piġin,
Tá ṙior ag Dia, a ṡtóirín, naċ briṫn tá orm faoi;
'S dá m-beiḋeaḋ uirge air na bóiṫriḃ 'r dóiġ naċ
b-fuiġinn bṙaon.

III.

A' dul thiṙ ṙráid Balla dom lá ṙeil' Muire mór,
A' díol mo ċuid eaṙraiḋ a'r 'gá ṙoirnt le mo ṡtór,
'Nuair ṙiarṙuiġeaṙ bean na leanna díom, "Cia b-fuil
luaċ na m-bróg?"
"Ċuir mé le anam na marḃ é tá i d-teampul Maigeo."

IV.

A'r naċ fada mé in uaigneaṙ a' tóṙuiḋeaċt bean tiġe,
A tuairirg ní b-fuair mé a riaṁ in mo ṡaoġal
Go b-faca mé an ṡtuaiḋ-bean air ṫaob cnoiċ 'n-a ruiḋe
Agus a ṙolt 'na naoi n-úalaiḃ 'gá ṡguabaḋ le gaoiṫ.

V.

I g-cairleán an Barraiġ 'ṙeaḋ ċodail mé 'riéir,
Bí mo mian agam a'r níor b'fada liom é;

Ag cuiṙ mo láṁ' ċaiṫ ḋom go b-pógṙainn a beul,
ṙuaiṙ mé an áiṫ ṙolaṁ 'ran leaba ṙúm ṙéin.

VI.

Taoḃ ṙiaṙ ḋe'n ċlaḋ teoṙann tá ṙtóiṙín mo ċroiḋe,
A b-ṙuil *branch* ḋe'n ṙuil ṁóiṙ innti ċógṙaḋ ḋólár ó'm ċroiḋe,
Iaṙṙaim aiṙ Riġ an Ḋomnaiġ 'ṙ aiṙ Muiṙe ṁóiṙ tá óṙ mo ċionn
Seal ṙaḋa go naiḃ a lóiṙtín aṙ uṙlár mo ṫiġe.

VII.

Ní ḋeunṙaiḋ mé imiṙt agus ní ḋeunṙaiḋ mé ól;
Ní ḋeunṙaiḋ mé niḋ aiṙ biṫ acṫ h-uile niḋ maṙ iṙ cóiṙ,
Nó go ṙínteaṙ 'ran g-cill mé 'ṙ go o-ṫéiḋ úṙ óṙ mo ċionn,
Le mnaoi eile, do ḋiaiḋ-ṙa a ṙtóiṙín, ní leiġṙiḋ mé mo ṙún.

VIII.

Raċaḋ 'un na coille ċraoḃaiġ a' baint ṙmeuṙa lá ceo,
A' baint uḃla ḋe ḃáṙṙaiḃ ġeuġán a'ṙ ag ṙeolaḋ an ḋá ḃó;
Ḋá g-cartaoi liom mo ċéaḋṙeaṙc 'ṙ ḋá béilín ḃainṙinn póg,
Agus cé ṙin do'n ṫé úḋ náṙ ḃain an ṙġeul ḋó.

IX.

Ḋá ḃ-ṙeiċṙeá mo Nóiṙín a'ṙ a cúl leiṙ an tuinn,
Ṙáine óiṙ aiṙ meuṙ léi 'ṙ í ag ṙlíocaḋ a cinn,
Iṙ é ḋuḃaiṙt mac an ċaiṙtín aṙ é gaḃail a luing'
Go m-beáṙṙ leiṙ ḋó ṙéin í ná Ēiṙe gan ṙoinnt.

X.

An nglacfá le Nóirín dá b-fáġtá í mar mhaoi?
Ġlaicfinn le Nóirín, ir í gnáth geal mo chroidhe.
Ní'l teach a'm ná áras, ná áit a d-tabairfinn í,
'S 'nuair nach b-fuil fág mé, 'r ceud flán le mo mhian.

NÓTAIDHE.

I. Ó Teimhneán, hearth money.

IV. Ir coramhail fo leir an dán "an Chúilín." Roimh fann IV. do bí fann eile, acht do fágadh amach é mar geall air a gharamhlacht.

DÁN

Do rigne Micheál Bacach, 'nuair chuaidh sé ag tóirdheacht mná dó féin. Nior eirigh leis.

I

'San gleann i m-bídeann farcadh ann bídeann aiteann
a' fár ann a'r fraoch,
A'r bídeann mil ag na beachann' fó bun a'r fó bárr na
g-craob';
Tá an bneac ruadh a' neachadh 'r tá an bhradán a' friubal
go héidh,
'S nach iad na fir mhaithe a fóras na mná gan fhrith?

II.

Nach thuag fin fearrach air iomaire bán gan feur?
Nach thuag fin leanb gan bainne ag a máthairín féin?
Nach thuag fin ainfir air leaba gan comhneach léi,
Acht dranntán fean-duine? 'r air maidin nior b'áil
liom é.

III.

Gan bó, gan gamuin, mo leanb 'reab rágab mé,
A'r má bí ruo aca ní agam-ra b'feárr leo é.
Ag riubal coir clabaig dom' b'aigeanta 'r b'áiro mo léim,
Act beiro rún agam annr gac baile in a g-comnócairo mé.

IV.

Ir óg a cuir m'aéair mé 'r capall liom ag iarrairo mná,
A'r d'eirig an donar oí gur bfreab trí triun dá cnám'
A' filleab a baile dom fgríobab an t-rruan ar mo láim,
A'r ag Dia go raib m'anam má caillim mo ciall le mnáib.

V.

A'r a Máire ní Bradáin an meirde leat mé a beit cinn?
"Mo ciáb dá m-ba meirde 'r dá m-beidéa go domain i g-cill,
Una ní Sionnaig a beit feinm le uaitne do cinn,
A'r tú ag na cuimnib go d-tagaid faogal Adaim 'un cinn.

sceilp an droigin,

I.

Maidin ciúin d'ár éirigear amac air ruo na g-coillteab,
Go cinnte caiteab roigid liom, a'r mo leigear ní'l le fagáil,
'Nuair connaic mire an maigdean faoi bruac na fceilpe droignige,
Do geit mo cridhe le meidhe act níor eirig liom í fagáil.

II.

O, tá mo ṙtóiṙín tinn lag acᵗ ní beiṫ ṙí ḃ-ṙaṫ má,
ḟeuṫaim,
A'ṙ litiṙ ṙaoi n-a ṙeula ṙuaiṙ mé 'ṅéiṙ ó ṙtóṙ mo
ċroiṫe :—
"Tá mo ġaolta aiṙ gaċ taoḃ ṫíom, a'ṙ ní ḟeuṫaim
ċomṁáṫ 'ṫéanaṫ,
"A'ṙ go g-cuiṙṙiṫe cúntuṙ ġeuṙ oṁ má ċeiṫim amaċ,
'ṙan oiṫċe."

III.

Ṫug mé ṙeaṙc a'ṙ gṁáṫ ṫuit maṙ ċuaiṫ tú le ṫo ṁáṫaiṙ
A'ṙ 'ṙé mo ċṙuaiṫ-ċṙeaċ ċṁáiṫṫe náṙ euluiġ tuṙa liom.
Do ċúilín roillṙeaċ ṫualaċ, a'ṙ ṫo ġṙuaiṫ aiṙṫaċ na
n-uḃalla
A'ṙ a ṙtóiṙ, má'ṙ tú tá 'nṫán ṫam, leiġ mo ṫá láiṁ
ṙaoi ṫo ċum.

IV.

A ṙtóiṙ, ná ṫéan mé ċṙéiġṙint, i ngeall aiṙ ḃa ná aiṙ
ċaoiṙiḃ,
A'ṙ a ġoiṙṫe a'ṙ beiṫeaṫ ṙiaṫ aiġ euluġaṫ uaim i
n-imṫeaċt bliaṫan' nó ṫó ;
Aċt tá an roiṫeaċ gaḃṫa, gleuṙta, inṙ gaċ cuan aiṙ
ṙuṫ na h-Éiṙeann,
A'ṙ ní báṙṙ binne aiṙ Éiṙṙinn ṙinn, a'ṙ ṁaċamuiṫ anonn.

V.

Iṙ ṫeaṙ an ṙuṫ ṙeaṙ caoiṫeaṁail a m-beiṫeaṫ teaċ
aiġe a'ṙ tíoġḃuṙ,
'S bean cneaṙta, caoin aiġe ṫ'á aiṙe ṫ'oiṫċe ġuṙ
ṫe ló ;

Ná fanntuiġ an ċaofa foġṁair, a'f ná fóf an cailín Dóṁnaiġ,
Acc mo ġnáṫ, 'fí an bean air fóġnaṫ í naċ b-fuil marb leif an m-bfóṫ

VI.

If páirc eile de mo ṫréiṫfiḃ naċ n-éileoċaiṫ mife aon-bean,
Acc fóffainn bean gan ffié aici, gan aon figinn ġeal ná fuaṫ;
Mo ġnáṫ-fa croiṫe na féile náir ċlif amaiṁ lá an ġeurta
Ní h-ionann 'f fár-aon-oiṫċe bfuil *paint* uiffe ó'n luaiṫ.

VII.

If minic d'ól mé fíofa leaṫċróin agus fé figne,
A'f tá tart de báfi na h-oiṫċe oṁ a'f ní b-fuiġeaṫ bfaon le n-ól;
'Nuair biṫeaf mo ffofán cfíonta, a'f mo fócaiṫe craiṫte, ffíonta,
A'f náċ mbiṫeann mo láṁ le fíneaṫ a'm, ní ṫéanfaiṫ liom aon ffóft

VIII.

Béiṫ mé feafta cfíona, a'f ní ólfaiṫ mé aon figinn fuaṫ,
Toffóċaiṫ mé ag ṫéanaṫ tíoġḃuif, a'f beiṫ fé 'n am go leof,
Beiṫ mná na leanna ag caoineaṫ (náir fóirfiṫ orra Cfíofta!)
Mar d'fág fiaṫ mife ffíonta 'f gan figinn air biṫ le n-ól.

IX.

Racaiḋ mé go Sanraiġ, a'r tréigfiḋ mé mo máṫair,
No annr an arm gallda, an áit ar caiṫ mé túr mo
faoġail;
Ní fillfeaḋ air air coiṫce go ngoirid an lon dub air
Carraig Caoilinn,
'S go m-beiṫ Cairleán Rinne-an-ṁaoil 'na fuiḋe i m-beul
an puirt

Sceilp—gob, rplinc.

IV. 4. Ir ionann "binn" agur marġaḋ a ḋeantar le duine a ṫugar feurać do beaṫaḋaiġiḃ, agur ir "bárr binne" beaṫaḋaċ air biṫ, ċar a raiḃ 'ran marġaḋ, a ċuirtear air an b-feur.

V. 3. Caopa bídear ramar 'ran b-rógṁar agur ṫéidear ċum deiridh na díaiḋ rin; no cailín bídear gleurta go bneáġ Dia Domnaiġ, agur giobać i g-caiṫeaṁ na reaċtmaine.

IX. 1. 'Sé rin Guernsey, oileán eirir an b-frainc agur Sagranaiḃ.

Carraig Chaoilinn i g-cuan Rinne an ṁaoil, nó Renvylle i g-Cuan-na-mara. Am éigin 'ran earrać ir eaḋ aṫá lá feile Chaoilinn, agur ní ḋéantar aon obair air an g-Clabać an lá úd ann, mar ir minic (a deirtear) d'eirig tiompuirne do ḋaoinib do bí ag obair air an lá ro.

Tomsanna.

Sín amać do lám air t'agaiḋ,
A'r ciúrir an rud nać raiḃ, nać b-fuil, 'r nać m-beid?
Comrad na meur.

Capall bán 'r a ḋruim le h-aill,
Agur é ag plubarać?

Ear.

Ceaċair air sit, ceaċair air crit,
Beirt air an ngairmint, fear eile ag géimneaċ,
Agus mac an maoil fodairnaig ag sit air an méid sin?
Bó ag sit 's ag géimneaċ.

Deaċaċ 'san ngleann a'r gan aon teine ann?
Gail ar bualtraċ.

Cuartuigear a'r fuarar,
Ba furus dam é faġáil,
Nud naċ b-fuair Dia,
A'r nár b'féidir leis d'faġáil?
Máġistir.

Súd iteaċ an bubuilín,
Súd amaċ an bubuilín,
Fiaḋ na g-ceithe g-cor
Go d-tugfaḋ leis an bubuilín?
Luċ.

Ġeamháinín bobáilte donn
A fiubalfaḋ an doman,
A'r naċ b-fliuċfaḋ a ċor?
Beaċ.

An rud a ċuireas an fairḋin 'n-a póca,
Caiteann an dairḋin air an lóid é?
Smaoit.

Tá sé aḃus, tá sé ċall,
Tá sé aig Brian air a ċuid,
Tá sé ċrid an t-ráile liaṫ,
A'r gan é ní'l blas air uḃ?
Salann.

Triur ceathar codarmán,
Beirt mín mánla
Gan fróin, gan beul, air éadtar díob,
A'r iad uile ag gáire?

Tonnta na fairrge.

Cuir m'uncle go dtí m'aunt mé
Aig iarraidh ancoire an lín,
Cora fada ciora faoi,
Nó iaradt an gib gab?

Tlúg gairmint

Com árd le balla, com bán le hainne,
Com deang le fuil, com milir le mil?

Uball.

Cnap foille faoi bun coille, 'r gan aon arna ann?

Seilmide.

Rud bodt, bodt, 'r dá maide faoi n-a ucd,
A'r é ag feilt na n-deor go fliar?

An fear-dorus lá fearaitainne.

Sluigfeadh sí a d-tiocfaidh 'r a d-táinic,
'S ní deilgfeadh sí oifead a'r gráinne?

An uaig.

---

1 dtorad an leabhráin so cuireamar síos air cluichde a díbtear air bun i g-Cuannamara go minic, agus cugamar an rann airdeach adeirtear 'gá h-imirt. Is iongantach mar atá an cluichde ceudna i b-furmhór na tíre. Ag so an rann mar adeirtear i d-Tír-Eogain :—

Lúrróg, lárróg, leomín buide,
buide air lón, leomín freabáin,
Freabán rúla, rúla ricín,
Sicín meilleac, pór na g-cailleac,
Dá cor loma, loma leaca,
'Steac a' plaiceac.

Agus arís ó Conoae Árda Mača:—

Lúrróg, lárróg, larrraid buide,
Buide o Neul, Meul o flubam,
Flubam rúlam, rúlam cicin,
Pór na g-cailleac, máthair rig,
Fógam fí, fógam fá,
Loiciú ciliú cá,
Duille beag air bárr mo flaite,
A'r crup irteac do mioltóg.

Cia bainfear ciall nó miniughadh ar fo? Arís eile, ó'n m-Beanna, in aice na Gaillimhe:—

Lúnabóg, lánabóg buide o Neul,
Éille freabáin, freabán rúla,
Súlac roicneac, roice na meuria,
Corra na g-caerra;
Féidlim riú, féidlim rá, malraid lá,
Suirtín, búirtín,
Duille beag ó péicín,
A'r má'r é do lear,
Do leathcoir dear,
A chraoadh ar!!

Atá leagan eile air i g-Clárchill, Árd-Mača:—

Lúrróg, lárróg, lúrtín buide,
Buide o Neul, Neul o fheabán,
Fheabán fúla, fúla ficín,
Fón na g-cailleach, macair iarainn,
Dia 'gá foglaim,
Foglaim fí, foglaim fá, neota cille cá,
Duille beag air bárr mo fluicte,
A'r cnup irteach a' míoltóg.

Fuaramar an meud so ó'n nGaedeal saoghalach, S. h. Laoideach.

In áitib i g-Cuannamara, in ionad an "cnugaide, cnagaide," dúgamar in úrtorach an leabair so, adeirtear:—

Cnugaide, cnagaide, a ghearr a gimide,
Stafóg tsaighe, laghar i m-bun laghaire,
Nóinín muileata, cé (cá) m-buailfid mé an buile so?
Air aghaid do gimide,
Cia meud laghar air an b-pucán puc?

Ó'n Laoideach fuaramar fheirin an "duainicín" so a deirtear in áitib 'san Mide:—

A duainicín, a dánaicín, a cóta feidn,
Feidn a todar (? *fine a t'other*),
Hybuth (?) fúgach, fúgach, féideach,
Mac féideach beag, mac féideach mór,
Mire mé féin, agus cia sin?

Dar m'focal, ir achannach flighte na sean-chuitceach so.

****

An Beirt Dearbráthar.

Bí beirt dearbráthar ann fad ó, duine aca bocht agus an duine eile fairsing. Táinic an fear fairsing faoi déin an fir bocht lá go ngeobad fé an éinfeacht leis ag deunad cis. "Mar seo agus mar sud," ars an fear bocht, "ní'l a'm act aon t-sean-bó amháin agus ní siú dam cis a deunad bí sin 'nuair atá sud éigin eile a'm le deunad taisis."

"Tá go maith," ars an dearbráthair fairsing, "deunfaid mé féin an cis act ais choiceann do chuaire ná leig do bó uisce, nó má leigis beid tú 'na aithéula." Chuaid fé annsin agus sighne fé an cis. Bud í bó an fir bocht an céad bó a fiubal uisce. Connaic an fear fairsing í (óir bí fé ag faire uisce), agus deaman deóin a d'fág fé innti. D'imtig leis annsin agus dúbaisc fé leis an dearbráthair bocht a bó árdughad ar a bealach go d-tí an deaman.

Chuaid an dearbráthair bocht agus d'feann fé an bó, agus tug fé an choiceann a bailé leis. Nuair a bí fé tisim, brat fé a dul un (cum) a margaid leis; act ful ar imtig fé d'fiafruig fé d'á mnaoi "an b-fuil pisin air bit airgid agat." Dubairt sí leis nad raib aici act deic sgilleada agus nad raib sud air bit eile aici le rad a congbail beó, ó caillead an aon bó a bí aca, act an méid sin.

"Ní'l neart air," ars an fear, "tabair an méid sin féin dom agus b'féidir go m-beidead cuille a'm 'nuair thiocfar mé a baile."

"D'fḟéiḋiṁ le Dia go m-béiḋeaḋ," aṁ ṡiṡe, a' tabairt an airgid dó. Cuiṁ sé ceiṫle ḟoll 'san g-croiceann, agus cuiṁ sé piorra leaṫ-coṁóin in gaċ poll aca. Tug sé leiṫ un (cum) a' ṁaiṡgiḋ an ṡin é, agus ḋoṡuiġ sé a' bualaḋ aiṁ le n-a ṁaiḋe, ag ráḋ, "an croiceann 's a luaċ, an croiceann 's a luaċ," agus a' baint piorra airgid ar le gaċ builleṫ.

Táinic boḋaċ móṁ saiḋḃiṁ suas ċuige, agus d'fiarfuiġ sé de, cad é a ḃeiḋeaḋ aige air an g-croiceann. "Maiseaḋ," d'fḟeagair an fear boċt, "ní'l fiog ṡin agam, óiṁ gaċ uile uair a m-buailim builleṫ air, tigeann piorra airgid amaċ ar, agus is deacair a ráḋ cad é a luaċ." Bí an boḋaċ sanntaċ. Ba ṁian leis an croiceann do ḃeiṫ aige le feárr-a'-barr saiḋḃiṁ a ḋeunaḋ.

"Tiubairfiḋ mé seaċt míle púnt air," ars an boḋaċ.

"Ní maiṫ liom sgaiṁṁain leis," ars an fear boċt, "aċt mar ṡin féin ḃéarfaiḋ me ḋuit é." D'ioc sé an t-airgead, agus suain sé an croiceann. Tug an fear boċt an t-airgead a ḃaile, agus ní faca tú beiṫ air biṫ aṁaiṁ a bí ċoṁ aoiḃneaċ leo, 'nuair connaic a ḃean é agus a sean-ualaċ de'n ór buiḋe aige air a ḋruim.

Cuiṁ sé a ḃean amaċ go d-tí teaċ a ḋeaḋḃráṫar ag iarraiḋ roiṫiġ go d-toṁairfeaḋ siad an t-ór. 'Nuair toṁaiseaḋ é, cuiṁ sé a ḃaile an roiṫeaċ. Connaic bean an deaḋḃraṫar saiḋḃiṁ piorra ór sgeamuiġṫe ó'á ioċdar agus bí fiog aici gur toṁar ór a bí sé ag na daoiniḃ boċta.

Deaṁan a ḃ-fad go d-táinic an deaḋḃraṫair saiḋḃiṁ

ag fiafruiġe de'n duine boċt, cá b-fuair ré an méid óir a bí aige. Dubairt an dearbhraċair boċt go b-fuair ré air ċeiceann a bó é. "Mairead, dar m'anam," arr an fear faiobir, "go mairbeoċaid mise gaċ uile bó d'a b-fuil a'm, agus go b-feannfaid mé iad." "Déun do roġa fuad," arr an dearbhraċair, "ní beid mise cionntaċ fúta."

D'imtiġ leis agus marbuiġ na ba uile go léir, agus tug ré 'un a' maigaid na croicne, acc mo leun! dá m-beidead ré a' bualad orra ó foin ní b-fuiġead ré piġinn orra. Táinic ré a baile go trom, tuirseaċ, fearġaċ, agus toruiġ ré ag giradad air fud an tiġe. Níor fáruiġ sin é go n-deaċaid go d-tí teaċ a dearbhraċair agus gur bain ré an t-súil ar i ngeall air an g-cleas a riġne ré. Toruiġ an duine boċt ag caoinead, agus d'imtiġ ré roime. Acc ful ar fáġ ré an teaċ, ċuir a bean an t-súil in a póca, agus dubairt sí leis gan í do ċailleamain, agus b'féidir go m-beidead uráid eigin aige fór dí.

Bí ré a' giubal leis go d-táinic ré go tortáinín beag, a b-fad ó baile, agus fuid ré síos air ag leigean a fġiċe. Níor b-fada go d-táinic cuiticín beag dearg ċuige agus d'fiafruiġ ré de cad a bí air. D'innis ré dó. "Marbfáirg air," arr an cat, "nár b'olc an gadaiġe é. Acc ná bac leis; fan ann so go d-tiocfaid an dearneannar, agus cuirfid mise irteaċ do súil duit com maiċ agus bí sí amaiġ, ag tobar iocfláinte. Tar anoir liom go ngeobamuid annsan teaċ beag atá siar annsin ag

na cúic. D'imtig siad anoiu, agus beid siad 'san m-baile le tuitim na h-oidce, agus tá sé com maid againn a beit 'sa teach leis an áit so. Nuair geobarmuid isteach, caitid tú a dul isteach i b-folach 'san áit a n-abrócaid mise leat, act air a b-faca tú amail ná déun aon t-sannad, nó má deunfaid tú támuid uile go léir caillte. D'fág siad mise i g-cionn an tige, agus tá m-beidead sior aca air an g-cleas so ir geárr a deidinn beo. Nuair tiocfar siad isteach deunfaid siad fir díob féin, agus torocaid siad ag deanad gnim, agus beid siadair aon "nuaile búille" amáin go m-beid siad fánuige, agus annsin tuitfid siad 'n-a g-coolad."

Bí go maid agus ní raib go h-olc; 'nuair táinic na cuic a baile, 'sé an céad nid a d'fiarfuigeadar, "An raib duine air bit annso ó maidin?"

Dubairt an cat beag ná raib. Ní cúisge a bí na focla ar a beul 'ná nigne siad fir díob féin, agus ní faca tú a léicide de "sruid" amail agus bí aca. Ire a dubairt ceann aca, "Bí mise i n-áit anoiu, agus bí bainsein ann, agus bí an fear nuad-fosta ag dul tart air an úrlár, agus táinic mise 'n-a dealad, agus dug sé buille dá coir dam a gontaig go mór mé. Cuaid mé agus d'airigc mé 'san m-braigdeoig a raib an bainne ann, agus d'ól an bean ar, agus beid seact g-cinn de cuic aici—sin é an cóir a cuir mise orra."

Bí gac uile duine aca agus a sgeul féin aige, act tiuc siad 'na g-coolad saoi deiread. Nuair a bí siad 'na g-coolad, dug an cat beag amac an fear, bain sé a

ṡúil ar a ṗóca, agus ċuir ré irteaċ i ċoṁ maiṫ agus bí ri aṁaiṁ. Annsin ċuᵹ ré a ṡean-ualaċ o'óṁ ṫó, agus ṫubairt ré leis a ṫúl a baile i n-ainm Dé.

Coṁ ṡaṫ agus bí ré ar baile, ċuᵹ a bean muc a bí maiṫ aici le h-aᵹaiṫ Nuallaiᵹ ᵹo ṫeaċ an ṫeaṁpáṫar ṡaiṫbin. "Cá b-ṡuil tú aᵹ ṫabairt na muice sin," arṡ a bean léi. "Tá mé ṫá ṫabairt ṁuiṫri," a ṫubairt sí, "aᵹ ṡúil ᵹo nᵹlacṡá ṫruaᵹ oṁm, agus mé ᵹan ṡuṫ air hiṫ beo a'm le mo ċoṁaint á o'imṫiᵹ miṡeaṁ uaim.

"Teisiᵹ o-tí ṫeaṁan," ar sise, "cia'n ḃinn aṫá aᵹamsa air ṫo ṁuic." O'imṫiᵹ léi annsin ᵹo o-tí ṫeaṁan agus an muc air a ṫruim aiċ. 'Nuair ṫáinic sí ᵹo o-tí an ċéad ᵹeaṫóiṁ o'ṡiarruiᵹ sé ói cá ṡaiḃ sí aᵹ ṫul? "Tá mé a-ṫul ᵹo h-isṡionn leis an muic so," ar sise.

"An o-tiuḃairṡá ṫaṫam ṫaṁsa ṫí," arṡ an ᵹeaṫóiṁ.

"Ṫo ṫeiṁin tiuḃairṡeaṫ," ṫubairt sí. "Maiṫ an cailín," a ṫubairt seisean, "abair sin leis an ċéad ᵹeaṫóiṁ eile. Ní iarrṡaiṫ mise oṁc í."

Ṫáinic sí ṫo'n ṫara ᵹeaṫóiṁ. "Cá b-ṡuil tú aᵹ ṫul leis an muic sin?" arṡ an ᵹeaṫóiṁ. "Tá mé aᵹ ṫul ᵹo h-isṡionn," ar sise.

"An o-tiuḃairṡiṫ tú ṫaṫam ṫaṁsa ṫí," aṫubairt sé. "Ṫo ṫeiṁin séin tiuḃairṡeaṫ," arṡ an bean. "Is maiṫ an cailín," a ṫubairt sé, "abair sin leis an ċéad ᵹeaṫóiṁ eile." Ṫáinic sí ᵹo o-tí an ṫríoṁaiṫ ᵹeaṫóiṁ. "Cá b-ṡuil tú o'á ṫabairt sin," arṡ an ᵹeaṫóiṁ. "Tá mé o'á ṫabairt ᵹo h-isṡionn." "An o-tiuḃraiṫ tú ṫaṫam ṫaṁsa

ói" agus an geatóir. "Mairead go deimin tiubhaid," ar sise. "Maith an cailín," a dubairt sé, "ní iarrfaidh mé ort í." "Act anois," a dubairt sé, "deun mar iarrfar mise ort, agus ní beidh tú in a aithneul."

"'Nuair fiafar tusa isteach ar seo, iarrfar ort a beith ag ithe com fada agus feuchar tú. Abair tusa nach fuil le n-ithe atá tú ag iarraidh act fuil le tabairt leat."

Dímthig léi go d-táinic sí go d-tí an sean-bhaile "Cá bfuil tú dá tabairt sin," ar seisean. "Tá mé dá tabairt duitse" agus an bean. "Maith go leór," adubairt sé. "Caith annsin siar í." 'Nuair táinic sí air a h-ais, d'éis an t-ualach a chaitheamh dí, dubairt sé leí a beith ag ithe go m-beidheadh sí sásta. Dubairt sí leis nach fuil le n-ithe a bí ag teastáil uaithi act fuil le tabairt léi. "Tá go maith," a dubairt sé, "beidhfidh mise sin duit." Dug sé an sean-ualach óir annsin dí, agus fsaoil sé a baile go slán sábáilte í.

'Nuair táinic sí a baile d'iarr sí air a sean a dul ag iarraidh miodúir go d-tomaiseadh siad an t-ór. Chuaidh sé go d-ti teach a bainchliamna agus dug sé an miodúr ar agus tomaiseadar an t-ór, act 'nuair bí sé dá chur a baile sheamuis síosa ór dá fochtan agus bí siad ag an mnaoi sin ag tomas ór a bí sé aca, d'fiafruis sí de'n sean cá bfuair siad an t-ór uile go léir. Dubairt sé go m-bad í a bean a fuair i n-ifrionn é air muic a marbhuis sí. "Ní'l muc dá bfuil agam nach marbhóchaidh mise má'r é sin an fseul," ar sise. Dímthig léi agus marbhuis sí na muca, agus anoir fásfamuid air an m-bótar go h-ifrionn í go

b-feicfimío cad é a d'éirig do'n deaṁdiaḋaiṁ faiḋir

'Nuair ṫáinic an deaṁdiaḋaiṁ boċt a baile tar éis an t-ór d'fagáil ó'n g-cuicín, ċuir fé fiot air ṁiorúr go d-tomairfeaḋ fé é. Acċt 'nuair ċuir fé an foiċeaċ tomair a baile d'aiṫnig a deaṁdiaḋaiṁ go m-ba ag tomar óir a bí fé, mar bí fiora gneamuigṫe dá iocṫar. D'fiafruig fé dé'n teaċtaire cá bruair riad an méid fin d'ór? Dubairt fé go m-baḋ é a maigirtin a fuair é air a fúil. "Mairead dar m'anam bainfid mire mo dá fúil féin amaċ agus beid a dá oifead agam." Rigne fé fin, agus bí fé a' fiubal leis go d-táinic fé do'n tortáinín in ar caraḋ an cuicín dó roiṁe fin. Níor b'fada go d-táinic an cuicín fuar ċuige, agus d'fiafruig fé de cad é bí air. Dubairt fé leis gur bain fé na fúile ar féin.

"Mairead, a fean-ċneaṁaire," arr an cat, "ċugaid leat ar fo go tapaid no cuirfid mé na cuic uile go léir ionnat." "Do'n deaṁan cor ná cleap a ċuirfeap mire díom," ar fé, "go b-fagaid mé roinnt airgid." D'fan fé annfin go d-táinic na cuic uile agus gur fṫracáil riad ó ċéile é. Sin é deifeaḋ an fir faiḋir; agus ní feárr a d'eirig d'a bean.

'Nuair ṫáinic an bean go d-tí an ċéad ġeata i n-ifrionn, d'fiafruig an ġeatóir dí cá raib fí ag dul leis an muic. Dubairt fí go raib fí d'á tabairt go h-ifrionn. D'iarr fé fiori uirri. Dubairt fí nač d-tubrad. "Tá go mait," ar feirean, "ná tabair do'n ċéad ġeatóir eile acċt an oifead ceudna." Ṫáinic fí go d-tí an dara ġeatóir

agus dubairt sé fíora a dabairt dó. Rizne sí an sud ceudna leis an tsíomadó geatóir. Dubairt seisean léi go raib an sean-bhaclaill annsin agus go d-tiubarfadó sud le n-ite dí. 'Nuair dáinic sí isteach, do h-iarradó uirri an t-ualac do leigean dí agus a dóchain d'ite. Dí sí ag ite agus ag ól go raib sí sásach, agus 'nuair bí sí réid, dubradó léi dolg bí in aice léi a féideadó, agus d'fan sí 'gá féideadó ó foin.

An Cóta Mór Stróicte

I.

Tá mo chóta mór stróicte ó Domnach is é ain sileadó liom síos,
A's an té cuirfeadó, cóir ain, mo bhrón, tá sé i b-fad ar mo lion,
Ní'l aon fear a bhógfadó mo stóirín a's mé lé na daoib
Nach m-bainfinn an t-sión de, nó bud mig-mór a daraid 'sa tír.

II.

Céad slán duit Abainn Dílis, 'sé mo bhrón gan mé anocht le do daoib,
A's a liacdoidhe sin bódairín caol uaigneach duil eidir mé a's tú;
Is áit é 'm-bídeann búgadó, gach Domnach agus sramsa na h-oidhche,
An *jug* ain a' m-boinid, a's mo stóirín sial fairsing 'gá noinnt.

III.

Tá lán fear a fáoileas 'nuair a fáoiṫimṡeann fíad
ṡuinea nó dó
Nach m-bainfiḋ fíad figin ar fin éiriḋe go g-ceann-
uiṡiḋ fíad bó;
Ir mé nach faiḃ cṡíona, 'r táim cinnte ṡur ċaiṫ mé go
leór;
Ír ní ċuirfeas 'ran g-cill gan bhaiṫlín mé 'r comha
faoi'n b-fód.

IV.

Mo mhallaċd do mhnaoi air biṫ fáoileas ṡur deire í 'na
an ṡhuan,
'S ná an ṡealaċ a líonfas go míorahuil 'taḃairt foluis
do'n t-fáoṡal;
'S ná bláṫ ṡeal na n-áirneaḋ, 'r ná *branch* air biṫ
ṡeineaḋ amach,
'Sí *match* Domhnaill Póil í 'nuair ḋ'ólfaḋ, ré gloine 'r
a ḋíol,

V.

A'r ċaiSaranaiṡ anonn, má ṫeiṫeann Domnall ní mairfiḋ
mé bliaḋain;
Gloine ní ólfad, i d-teaċ óṫa ní fuiḋfiḋ mé fíor.
An buaċaillín ṫruama, glan, fiúntaċ ṫuṡ taiṫneam ḋam
'r gnaoi;
'Sé ċaithuingeoċaḋ an t-sháċad, go fárta aṡ ṡur culaiḋ
air an luiṡ.

VI.

Tá gliáḋ do ḋá 'neuȝ a'm, 'r a Ḋia ȝléȝil, naċ boċt é mo ċáṙ;
'S tá duine de'n méid sin ir ní féidir a ṡamail d'faȝáil;
Dá ȝ-carṙad ṙeaṙ cinnsa ḋam a d'innṙeóċaḋ cia aca ir ṙeáṙṙ,
Ní beidinn a n-diaid óil, an-diáid ceóil air a'r bainṡeir naoi lá,

VII.

Maṙ beideaḋ mo ḋiċċéille 'r láȝaċ aeṙeaċ a ċaiṫṙinn mo ṡaoȝal;
'Nuair ḋ'eulaiȝear le Máillid ċaṙ ráile air uair an meoḋain oiḋċ',
Ȝuṙ buail mé ṡaoi Ḃuṙcaiȝ, dream a diúlcuiȝeaḋ ar Ċaċair na naom;
'S riaḋ a ḋ'fáȝ mé le rán a' cuṙ ráinnéir cá ȝ-caiṫṙinn an oiḋċ'

VIII.

Tá m'iorcaḋaiḋe ráṁuiȝṫe ó ṙíor-ṙíuḃal na m-bóiṫṙe ṙeo ṙiaṙ;
Mo ṁúiṫcinide ȝeárṙṫa, ȝan áireamh air an b-rían tá'n mo ḋroide;
Tá mé i b-raḋ ó mo máċair 'r ȝan áit a'm a leiȝṙinn mo ṙgiṫ,
Ir tá rúil le Riġ na nȝnáṫa naċ m-beid rán oṁ acc camall, 'r cia'n ḃruiġ!

IX.

Ná leigió do ġheim aiṁ bit ṡgaoileaḋ 'ran t-ṡean-ċóta mór;
Is maiṫ an oíoean oiḋċe é, lá gaoiṫe 'gus ṡtoiṁim a'r ceo;
Is maiṫ an ċaṁaiḋ aṁíṡ é aig daoiniḃ, an té a ḃ-foilṡeaḋ ṡé ḋó;
Tá gean aig mo ċroiḋe aiṁ, óir is míne é 'ná ṡioṡa ó'n t-ṡeól.

X.

Ná ṡanntuiġ go deó an buaċaill óg a ḃ-fuil aige an dá ċroiḋe;
'S dá m-beiḋeaḋ nóta ċúig ṗúnt aige a ḋ'ólaḋ ó ṁaidin go fuí';
Má'r tura mo ṡcóiṁín, ṡeo póg ḋuit amaċ ó mo ċroiḋe;
Tógamuid lóiṡtín ṡnaṫnóna agus leigṡimid áiṁ ṡgiṫ.

XI.

Tá mo ṁaiṫṁín cinn ṡléiṫ laġ 'ṡí go h-aoiṁiaic aiṁ calaḋ na m-báḋ,
Aig gul a'r aig caoineaḋ 'ċ uile oiḋċe a'r go moċ leis an lá;
Tá a compáda ṡinnte 'ran g-cíll agus leac le n-a ċeann;
'S tá a ṁac ṡó na ṡiomṫaiḃ 'n-a ċeann ṡiamṡa 'ṡ 'n-a ṡile gan clár

XII.

Is aiṁ maidin Dia Domaoin 'ṡ mé aig deunaṁ aiṁ ċalaḋ na m-báḋ,
'Seaḋ ḋeaṡc mise Briġid ('ṡ buḋ í an ċṁaoḃ aiṁ ṡao aiṁ na mnáiḃ).

Labair mise leitheadh go céilliúghe, ciuin, macánta, tláth
Gabh fuar 'un mo thighe tá do mhian ann 'r caithfidh tú é
fhaghail.

XIII.

Is ní leigfidh mé an cóta mór sroicthe amach ar an tír,
Dá g-caillfinn cúig punt, le gach gréim ann a fhaghail
arís;
Tá tailliuirín cóir 'san "Airm Mór" mar tá Tomáirín
Bán,
Is é a chuirfeadh an *green velveteen* leis 'r *belt* faoi na lár.

XIV.

Caithfidh mé an sean-chóta mór aith-dheanadh arís
Aig Tomár mac Domhnaill, an tailliur tá raitiúnta
i d-tír;
Is é chuirfeadh an chóir air a'r póicín mhig-dhear air a thaobh,
'M-beidheadh áit an fhata nórta, an ghreim feóla, a'r buil-
lín dá bhfighinn,

Aibhán na Mionghantas.

Mar do chonnairc uaill iad .i. Micilín filidhil bacaigh. Do bí Micilín 'n-a fhiobaire maith agus is minic do feinn ré aig báire i g-Cuannamara. Bí dearbhráthair aig an bhfiobaire uaibh ainm Colum, agus dheannuigh ré aóbhar bhírte uair amháin, agus thug ré leis chum an taillium é. Do chuaidhigh ar taillium (Arairdh an t-ainm do bí air) an bhírde do ghearradh do Colum, agus mar ghealladh air sin, do bhíghne an fiobaire an dán, mar chídheadh ins na nannaibh déidheanacha.

I.

O, bí mé lá i g-Carla[a] 'r bí fairrge ann a'r gála mór,
A'r cia díbinn ag dul daim act Ceann Gainimh[b] ir é ag
iomdur reoil;
Tá coill air na Dilibe[c] a'r i 'reidheam anuas ó'n fréir,
A'r tá buadaillighe Cinn Acaill[d] ag baint fatair air
Maol an Éirg.[e]

II,

Do connaic mé an báidín ag dul i leit le tóin Árann
Mór',[f]
A'r dreancaid mara air an *Locker* daob fiar 'gá gabáil;
Laindéir airm i m-bárr a cuid croinntead reoil,
A'r neulta reaca a'r nad air larad 'n-a g-coinnlib dóib,

III.

A'r connaic mé roe i g-Cill-Cocai[g] 'r é bleagan na
m-bó,
A'r eascuin ag gur i nead iolra lá gála móir,
Connarc mé reangán a'r é fuipeáil mil móir i d-tír;
A'r tá tor Cnuic-a-coillín[h] mar *eggsland* ag Maol-
mairre[i] ag roinnt.

IV.

A'r connaic mé Corcaig 'n-a fota aig mnaoi óig 'ran
ngréig,
A'r Gleannta Ui Cocláin[j] 'n-a cúpán air bóid faoi tae
Árainn 'na beagiad air gamain 'r é ag dul go tigeun,
A'r bean ag cur cocaill air abainn daob fiar de'n gréin.

V.

A'r connaic mé criocar a'r riorgal aige air cúl an baic,
A'r bainne-cíoc circe ag an bruirín. 'Gá tabairt d'á mac

Ċonnaic mé poṁtán aiġ imṫeaċt ġo h-árd 'ran aer,
A'r ċonnaic mé criotaċ air loċán ag fnáṁ leis féin,
Aċt 'fé talaṁ na feangan ċois cnocáin a fcannruiġ me.

VI.

A'r cia deir tú le Gaillim a buail *challenge* air Connae an Ċláir?
A'r cia deir tú le Garumna[k] ṫáinic 'n-a feap fiaḋnuire ann?
Ta Sgeirde[l] a'r Dún Guaill[m] 'n-a *seconds* a'r iad 'tiḋeaċt le cóir,
A'r mar fcorfuiḋ an Breaċloinn iad, cógraiḋ fé an Buaiḋ ṁór.

VII.

Ir air aill Puirt Ilurgiġ[n] 'feaḋ ċuir mé mo ḃáṫ ċum feoil,
A'r air bealaċ na Sraiṫre[o] 'feaḋ ṫug mé dí lán trí fcóiḋ,
Sgaoil mé na h-eangaċa riar le cóin Sgeirde[p] móir'.
D'árduiġ an fairrge a'r ṫoruiġ na cloinnte ag ceol.

VIII.

Sé duḃairt Parṫolán O'Gríoḃṫa, mar ir fear é bí lán de fgáṫ,
Naċ g-cuirfeaḋ aon eangaċ le taoḃ Cruaiċe na Caoile[q] go brád
Go b-faġaḋ fé báṫ decáilte a ṫurnálfaḋ fuar inr gaċ ceard,
A'r go d-tograḋ fé an eangaċ, má'r gairb nó min an lá.

IX.

A'r tá fiġeadóir i g-Cámuf,[r] 'fé if ainm dó Sál Ó Lí,
A'r tá bféidin carta aiġe air ġaimain Caoráin Aod'[s],
'Sé tóin Cnuic na Sciortán[t] an túifine iteán if feárf
'fán tír,
A'r amuiġ air an g-cnocán fead ċuifeann fé uaim 'fan
t-flinn.

X.

Dá b-feicteá an laċa uifge 'f í ag feinm air ċláiffeaċ
ċeoil,
A'r naoi g-cinn de ċoiníb air meifge 'f éif brannda ól,
Tá Cuan-an-fóid-duib[u] i g-Cill-ċainniġ, 'f tá an Spáin
'fan Róim,
A'f tá an Cloċán i nGaillim, a'f Beul Eafa maf Sgeifde
mór.

XI.

A'f tá an beaċ a'f an míoltóg air ancoifle i m-beul na
tráġa,
Ag tóin Inif Leacain,[v] a'f naċ coadaltaċ fuaf é an áit!
Bí fé ag cuf feaca 'f cuf fneaċta ġuf fleuf an cfann
A'f ní'l fionta go maidin náf faoil mé go m-beidinn
ġan bád.

XII.

A'f tá Liabrár[w] aig iafġaċ a'f flat aiġe aig iafraid
bfeac,
A'f tá Campuinn ag maorraċt i b-Fiodnuif[x] go naon-
bar fear.

Tá cnoc Leitir Deirceirt[y] na banaltra aig tóin Uí Floinn,
A'r tá tailliur an magaid 'ran m-baile ro i ngiall le mnaoi.

XIII.

A'r fuair mé neac lacáin air an m-Breacloinn[z] aréir amuig,
I ngarróa mór fataid i g-carraig Ui Caoile irtig.
Tá cloca na feamuinne ó tuaid de Máimeun[aa] amuig,
A'r muinntir Shat' Salaig[bb] 'gá tarraing le cléib ar sin.

XIV.

Cia an gar dam ag caint air a b-faca mé d'iongnamta fór,
Muc maia 'ran ngarróa le mná coiliáin ag baint eórna móir',
Ní faca mé nuo air bit a n-deunfainn dé fróit ná gleann,
Act Dáibi O'Ceallaig air óruim earcoin Abann Móire[cc] 'r é 'rnám.

XV.

Tá buacailliúe Coluim coir loca a'r siad 'na fuiúe,
Ag fairne air Araid go b-fagaid riad é 'gabail an t-sligé,
Cruinneocmuid garún a larrar úinn doinán cuige.
A'r go n-déantar a logaó, mar is éigtac é 'r is geall le naorg.

XVI.

A'r go deimin, a Araid, 'sé mearaim nac m-beid tú slán,
A'r tá sé com mait agat baint as na boinn in am;

Ní mearа ðuit Solaṁ aȝ cur ſiuṫ in aȝaiḋ áiṙde aṙ
ȝeall,
Ná ðiúlcuȝaḋ ðo Ċolum, a'ṙ níoṁ loċt ð'á nȝeárṁcá a
drawers,

XVII.

Ðá b-ṙeicṙea-ṙá Aṙaiḋ, a'ṙ ṙeaṙ maṙb 'n-a ðiaiḋ 'ran ṁóṙ,
Ní aiṫneóċaḋ ṙé a aṫaiṙ ðá ȝ-caṙṙaiḋ leiṙ é aiṙ an
m-bóṫaṙ,
Leaȝaḋ aiṙ leiċ é, a'ṙ ȝoṙcuiȝeaḋ a ȝlún ȝo móṙ,
A'ṙ níoṙ ċuȝ aċt cṙí aṁóȝ ȝuṙ ȝlan ṙeiṙean Óṙán Mór.

(*a*) Cuan Charla, taob ṡiar ó Ghaillimh. (*b*) Tráiġ in imir Meoḋain Arann. (*c*) Carraige taob ṡiar de Chontae Mhaiġe-eo, amuiġ 'ran b-fairrge. 'Nuair rocruiġeadh tarḋhe cuireadh i g-comhnuiḋe é "ó ċuaiḋ de na bilibíḃ." (*d*) Ait in oileán Acoille. (*e*) Ait tanuiḋe a m-briḋeann an t-iarġ fairring ann, in aice Cinn Léime. (*f*) An t-oileán ir mó i g-cuan na Gaillimhe. (*g*) Ait i g-Contae Chille Dara. (*h*) Cnoc aiġ iorrur-anaċ, Cuannamara. (*i*) Myles Barrett. (*j*) Ní rior dam. (*k*) Oileán taob ṡiar-ndeas de Chuannamara. (*l*) Carraige contabairteaċa. (*m*) Aice Cinn Léime, Slyne Head, eidir sin agus Arainn mór. (*n*) Carraig de na Sgeirdib ceudna. A deirteas go b-feicteas an Fata Morgana ann. (*o*) In Arainn mhór. (*p*) Straddle Sound. (*q*) Deer Island, near Roundstone. (*r*) Ait air Chuan an fhir mhóir. (*s*) Cleas focal annso; gairmain .i. cuid d'oirlir an figeadóra, agus g. c. a. ainm áite ag Cámus. (*t*) Ag Cámus, mar an g ceudna. (*u*) Blacksod Bay. (*v* & *w*) In Roundstone Bay. (*x*) In Errisannagh. (*y*) In Carna. (*z*) New Arran. (*aa*) Over the Twelve Pins. (*bb*) Recess. (*cc*) At Ballinahinch.

Rann Ráiḋteaḋ.

Com buiḋe le guinea,
Ċom deaṙg le ṙuil,

Ċoṁ ceiṫ le ceine,
Ċoṁ ṁeaṛ le miḷ;
Ċoṁ mín le ṛíoṁa,
Ċoṁ cṛuaiṫ le cloiċ,
Ċoṁ ǯeuṛ le ṛnáṫaiṁ,
Ċoṁ ǯṛinn le luċ,
Ċoṁ bán le bainne,
Ċoṁ ǯlaṛ le ṛeuṛ,
Ċoṁ áṛo le caiṛleán,
Ċoṁ ṁuḃ le ṛmeuṛ;
Ċoṁ ṁoṁain le ṫobaṛ,
Ċoṁ ṛlán le bṛeaċ,
Ċoṁ ǯeal le ṛǯillin,
Ċoṁ ṛuaṛ le leaċ.
Ċoṁ ṫṛom le h-iaṛann,
Ċoṁ miǯin le ǯaṁ,
Ċoṁ maiṫ le ṛeuṛṫa,
Ċoṁ ǯeuṛ le ṁaṁ;
Ċoṁ co'ṛ'm le cáca,
Ċoṁ áṛo le cnoc,
Ċoṁ maṛḃ le ṛǯaṁán,
Ċoṁ liaṫ le bṛoc.

(M. S. b.)

Sean Ráiṫe.

An ɡlóṁ naċ ṫ-cuilleann 'ran ɡ-ceann
Ir cuma é beiṫ ann no ar ;
'S an ḃṁó naċ meileann ɡo ceann
'Sé an muilteoir an fear ɡan naṫ.

An té ir faide ċuaiṫ 'ré ir ɡiorra ṫo'n uaiɡ.

An ṫuine boċt folaṁ ɡan áiṁ ɡan ċéim,
Ir mór 'ran m-bealaċ é (no 'ran folur),
Aɡur ir toiṁṁeas le cáċ a ṁéiṫ.

An ṁuṫ ċoiɡleas na mná iṫeann na caiṫ é.

An té naċ h-ólann aċt uiɡe, ní biṫeann ré air meiɡe.

Aiṫniɡeann ciaróɡ ciaróɡ eile.

A ṫuine ɡan ċéill taḃair aire ṫuiṫ féin.

Aiṫniɡṫear caiaiṫ i ɡ-cruaṫtan,

An té ir ɡéire ɡian feannaṫ ré.

An ṁuṫ faɡtar ɡo ṫona imṫiɡeann ré ɡo ṫona.

A ċóṁairle féin ṫo ṁac Anna,
'S ní ḃ-fuair ré 'ṁiaṁ níor ṫona.

An ṫuine fairḃir a' ṫeunaṫ ɡrinn,
Deir 'ċ ṁile ṫuine ɡur binn a ɡlór,
Aċt ir feirḃe 'ná an fearḃán ɡuirt
An ṫuine boċt a' ṫeunaṫ ceol.

An té a biṫeas a' ríor-riúḃal meileann mín a'r ɡairḃ.

An ṁuṫ a ṫéiṫeas i ḃ-fad téiṫeann ré i ṁiɡneas.

An t-uan a' múnaḋ méiḋleaċ ḋ'á ṁáċair.

An ruo a ġeibḋeaṙ go boġ imṫiġeann go ḋona.

An té naċ b-faġann an ḟeoil ir mór ir fuí ḋó an t-anbruiṫ.

Air lí ní bṙeiṫeaṁ feaṙ gan fúilib.

An ḃunann a ċeangaltaṙ 'ran b-foġṁaṙ fgaoiltean 'ran eaṙṙaċ í.

Biḋeaḋ teine agat féin, no ḋeun ḋó ġoṙaḋ le gṙéin.

Beiṙt air aon fgeul a'r iad a' cṙoiḋ.

Bean mic agur máċair céile, maṙ beiḋeaḋ cat a'r luċ le ċéile.

Biḋeann ceann caol air an óige.

Bṙóga 'ran g-cliaḃán agur laġair 'ran laċaiġ.

Biḋeann an ḋonaṙ i n-diaiḋ na fgaoiliḋeaċta,
Agur an ḟonaṙ i n-diaiḋ na fimpliḋeaċta.

Biḋeann ċluanaiḋe i n-ḋeaġ-ċuiaiḋ.
Bṙiṙeann an ḋúṫċaṙ tṙí fúilib an ċaiṫ.
Biḋeann blaṙ air an m-beaġán.
Biḋeann blaṙ feaṙḃ air an b-fíṁnne.
Beiṙ air an ruo nó beuṙṙaiḋ ré oṙṫ,
Buail bóċaṙ agur bain coṙann aṙ.
Beaċa ḋo ḋuine a ċoil.
Ir buaine clú ná faoġal.
Beiṙeann feaṙ fleaṁuin fiaċa leiṙ.
Beul eiḋin agur cṙoiḋe cuilinn.
Biḋeann áḋ air amaḋán.

Ceannuiġ ɒɹioċ-ɹuɒ a'ɾ beiɒiɹ ġan aon ɹuɒ.
Ceann móɾ na céille ɓiġe.

Caɾɾaɾ na ɒaoine le ċéile,
Acᵭ ní caɾɾaɾ na cnuic ná na ɾléiɓᵭe.

Cailleanun ɒuine ɹuɒ le n-a ṁúnaɒ,
Óiɾ ní faġᵭaɾ leiġeann aɾ leaṁnaᵭ.

Ceulocán* ɾaɒa aġuɾ ɒiᵭ bɾóġ
A ġniɒeaɾ ɾean-ɒuine ɒe ɒuin' óġ.

Cuaiɾᵭ ġeáɾɾ iɾ ɾí iɾ ɾeáɾɾ.
Caɾann péiɾᵭ aiɾ ɾeaɾ aġ ɾalᵭaiɾᵭ.
Cúl le ġaoiᵭ a'ɾ aġaiɒ le ᵭeaɾ.

Coiġilᵭ ᵭeine le loċ,
Nó caiᵭeaṁ cloċ le cuan,
Coṁaiɾle a ᵭaɓaiɾᵭ ɒo ṁnaoi ɓoiɾɓ,
No ɓuille ɒe ɹuibe aiɾ iaɾɾan ɾuaɾ.

Claoiɒeann neaɾᵭ ceaɾᵭ.

Maiɾġ a leiġeaɾ a ċoġaɾ ciuin,
Nó a ɹún le mnaoi ɓaoᵭ,
Óiɾ an ɾġeul imᵭiġeaɾ ó ɓeiɾᵭ
Ġo ᵭɾiúɾ iɾ anaṁ ɾaġann ɾé ġíᵭ.

Ní cɹuaiɒe na cloċa ġlaɾa 'ná na laṁa ɾollaṁa.
Ní faġᵭaɾ clú ġan cailleᵭeanaɾ.
Ní miɾɒe ɒo ɒuine lón aġ ɒul 'un aiɾɒiɾ.
Ní ɾéiɒiɾ le ɒuine ɓeiᵭ aġ ɾeaɒġail 'ɾ aġ iᵭe mine.
Ní ɾanann ᵭɾáiġ le ɾeaɾ mall.

* Ceuolongaó, ɒɾoɾgaó.

Ní follaṁ an gleann ann a m-bíodann an t-uirge.
Ní bhfeann deag-ghlór fiacail.
Níor bhuf focal maith ceann duine fiaṁ.
Ní loisgeann fean-chat é féin.
Ní'l luib ná leigheas i n-aghaidh an bháis.
Ní'l fáth fúghaidh le faobhar.
'Nuair laghuigeann an lámh laghuigeann an ghlúin.

Bíodann fé air mhóinfeur 'f ní gheárrtar é,
Bíodann fé 'fan abainn 'f ní báidtear é,
Bíodann fé 'fan fiopa 'f ní díoltar é?

Fa ghléine.

If é mo ghabhar-fa an gabhar if fárta,
Téidtheann fé fuar air ghuaillibh daoineadh,
Tagann fé anuas air fheangaibh fíodha,
Buaileann fé an bóithín, bealach an róidín,
Coillte mhóra, tobar na glóire,
A'f bíodann fé féin eatorra?

Damán alla.

Dáfeuch air aon leabha a'f gan ceachtar aca air colba?

Rungaidh i fiocha túirne.

Níor cloídheadh í a'f ní b-fuair fí ghuth,
A'f bí naoi naonbhar innti igtigh?

Long.

Mol an bodach a'f bain obair ar.
Má'f fuar an teachtaire, if fuar an fheasga.

Fear gan airgead i m-baile mór,
Is olc an lón do goile geur.

Fear fada, fuar, follamh,
Is olc an fpreagán é.

Lom gac i leun.

Ó Aitmhacha:—

Sgioból fada fionn; dá cionn air a'r gan dorus air
bit? Ub.

Ó'n Mhóe:—

Gearráinín bonntállta, fgonntállta,
Siubalfaoi fé an domhan a'r cá fluicfaoi fé a bonn?
Beac

ABRÁN AN CUIT.

Steafán Seósa mo can.

I.

Trátnóna deireannac, ag dul faoi na gréine.
'Seao dearc mé an gairgiodeac faoi deifir mhór,
Bí culaid dearg air do'n fáirrun nuaó,
Agus a bhírde dúnta do beul a bhóg;
Bí carós *bearskin* air de'n dat ba daoire,
Agus 'c uile ghreim de air nór an óir,
Bí bairéad glar-uain' air de tog' an t-fíoda,
Agus a flaitín driaoideact' a' foillfiug' dó.

II.

A' fginneao tarm dó mar fiolla gaoite,
Do geit mo chroide artig faoi faitciof mhór,

Sur bé Finbeara é nó Aonac Onaoiðe,
'S ní beiðeað duine saoğalta air bit 'n-a ċóir.
Do labair! mé Laiðin leir, Sgriobtúir a'r Biobla,
A'r nið náirð' iongantar, níor ğneağair dó,
An daara ċeirt eile ċuir mé 'nír air
Do búr ré aniar ċuğam saoi ğeirğ móir.

III.

Cuaið mé 'n blaðair leir de ġruað-ċaint Gaeðilge—
An tú Mánus trеun, no an Gruagać Óg?
Nó an tú Airicín ċlaoið Fianna Éireann,
Nó naiḃ aon iarraið a'ð leir an Dearg Mór?
An tú Cuċuillin, nó Samson láiðir?
Nó'n tú'n ğeal ğráinne bí 'g an *Grand Signor*?
An tú Conal boldb, nó Caoilte-an-larain,
Nó cá'il do ġniall a dul saoi ğeirğ móir?

IV.

Ceirt a ċuirim ort ar uċð mo Ċiğearna,
Gan dit nó díoğbáil a ğeunað ðam go róill,
Má'r taire ċura tá 'g íoc do ġiantað
Deunrað d'ğuairğlað aċt mé ğágáil beo.
Ní taire mire aċt gairğiðeać lúṫmar,
A ğiubal na cúigið ag ğeunað cleas.
Bain an deireanar ðam a'r ğuaċt na h-oiðċe,
A'r aig iarraið díoin ort a ġniall mé irteać.

V.

Tá trorğað rada orm a'r cuireað amúğað mé,
'S mé a' dit mo ċúirta go *Newfoundland*.

Má ċuiġ tú beaċa ḋam ná fġannruiġ ṁóṁam-fa,
Aġur ḃar ḃriġ mo ṁóiṁe fanfaḋ a'ḋ.
Má'r gairgiḋeaċ ċuṙa 'ṙaiḃ aon ṙaṫ 'ran ṙaoġal oṙṫ,
Naċ claoiḋṫe, tapṙainġṫe táiṙ 'r naċ olc ḋo ṙnuaḋ!
Nó aiṫṙiṙ ḋaṁ-ṙa cia'n áiṫ a ḋ'fáġ tú
Ġo ḃ-fuil tú báṙuiġṫe a' ḋul ó ṙiuḃal?

VI.

I Leiṫ-a'-ḃ-faoil ḋo ḃí mé ráiṫe ann,
A' ḋul faoi ṙáile a' fáġail malaiṙṫ aeṙ,
Ġo ṙaiḃ an ġeiṁṙeaḋ ann a'r ġan a'm aon fáġaltaṙ,
A'r náṙ ġeáṙṙ an báṙ uaiṁ 'nuaiṙ ḋ'fáġ mé é!

VII.

Aiṫṙiṙ ḋoṁ-ṙa cia h-iaḋ ḋo ṙinnṙiṙ,
Nó cia'n áiṫ ṙa' tíṙ ṙo aṙ tóġaḋ tú?
Nó ḃ-fuil ealaḋain aġaṫ, céiṙḋ, nó faiġeaċt,
Nó'n ceannuiġe mála ṫú cuiṙeaḋ amuġaḋ?
Ḋo Ċlanna Móṙna mo ṙtoc a'r mo ṙinnṙiṙ;
Ameaṙġ Clanna Ḃaoiṙċne 'ṙeaḋ h-oileaḋ mé;
Ḃa é *Hercules* mo ċáiṙḋeaṙ ċṁíoṙṫa,
Aġuṙ ċuiṙ ṙé oíḃiṙṫ oṙm ṙeal uaiḋ féin.

VIII.

Má'r ḋe Ċlanna Móṙna ḋo ṙtoc 'r ḋo ṙinnṙiṙ,
Taḃaiṙ cuṙ ṙíoṙ ḋam aiṙ an "eiliḋ ṁaoil"
A ċuiṙ Fionn faoi ġeaṙa 'ġ iaṙṙaiḋ an fáinne,
An ám aṙ ṙnáṁ ṙé an "loċ faoi léiġ?"
Maṙ beiṙḋeaḋ Mananán Mac Lṁiṙc na féile,
A ṙuaiṙ é ṙṙeuċḋa a' ṫeaċt i ḋ-tíṙ,
Ġuṙ ṫóġ ṙé an aoiṙ ḋé le ḋṙaoiḋeaċt 'r faiġeaċt,
Ḋo beiṙḋeaḋ na Fianna aiṙ eaṙḃaiḋ miġ.

IX.

Ná tóg orm-sa a beit claoidte tarraingte,
Mar táid na milte a'r nuo le coir,
'S gur iomda gairgideach bí lúthmar, láidir,
A d'fág mé finte ó foin 'n-a g-coinn.
Air Sliab Goirl do gab mé an Chuimlin,
A bí 'n-a bean-draoi a' cur mná amúgad,
'Gur a g-coillteb Ulgair leag mé an treun fear
A bí air aon t-súil dul ag claoidh an t-sluag.

Aonach Dracoid—Aongus an bhroga; feuc Tóruigeacht Dhiarmuda agus Ghráinne.

Leic-a-draoil, .i. leac na b-faoileann, i g-Cuan bhuile Cloiche na Rón (Roundstone).

Maireann fós an file rimpliúde do rigne na rainn so.

Úna Deas ní Néid.

I.

Dá m-beidinn mar bídear lá éigin, gan aoir nó creapladh eaglais,
Ní congbódach an saogal Ádaimh mé ó'n áit a m-beidead mo mian,
Act go fiorruid ag dealgad a dealrad, mar ba min 'r ba dear a gáire,
A'r a chaob! ná leig an smál orm, tabair áit dom in do choide.

II.

Dá m-bud liom-sa a b-fuil i b-Páirtar, saoi cúmachta Bónapairta,
Saidbhear Rig na Fraince, 'r é a fágail eilig le roinn

Ní'l píġin dá m-beiḋeaḋ air m'fáġaltar nać d-tiubhrainn féin air láimh duit,
Mar fúil a'r ġur mé an comhádaiḋe beiḋeaḋ le Úna ḋeas Ní Neiḋ.

III.

Nać mór an t-áḋbar éagnać nár fuġaḋ i b-fad roimh rae í,
Sul dár cailleaḋ an dream ba ṫréine (no beurfar agíf coiḋċ'),
Mar bí Hector a'r a ġaolta, 'r cia'n ġar beiṫ 'g innsin sgéil air,
Acṫ fágtar ag luċt léiġinn an seanaċar le roinnt.

IV.

Dá m-beiḋeaḋ sí suas i n-éireaċt, i n-innḃe a beiṫ 'na céile,
'San am a raiḃ na Ġréig air fad i g-coġaḋ leis an d-Tṙaoi,
Beiḋeaḋ Hélen ġan aon éiliuġaḋ, 'r ní buailfiḋe buille air aon taoḃ,
Acṫ Páris a' teaċt 'un péiḋtiġ le Úna ḋeas Ní Neiḋ.

V.

Úna mairċeaċ, móḋamail, a ċuirfeaḋ flaċt air mnáiḃ Ċriṫ' Fóḋla,
Le oiḋeas a'r le eólas, le cróiġeantaċt, 'r le ġnaoi;
A ċuirfeaḋ múnaḋ 'mearg daoin' óga, d'á n-deunfaḋaoir do ċómaile;
Fáġaim mó moġain air mnáiḃ Ċriṫ' Fóḋla, 'r tú ṫóġfainn-se mar mnaoi.

VI.

Bí a cúl air dhaċ an ómaiḋ, lag-radharcaċ, dearg, glonnraċ;
Bí a gruaḋ air dhaċ an fóra m-beiḋeaḋ cluṁaċ an lile ṫíṁ;
Naċ fad ó beiḋeaḋ na fluaiġte lag, marḃ anoir le cómhrac,
Mar beiḋeaḋ an áit a ceapaḋ a lóirċín, i d-teorainn Inir Neiḋ.

Féiḋlim Mac Duḃġaill do riġne an dán so freirm. Inir Neiḋ .i. Inir Naoṁ, oileán beag in aice le Roundstone. Do bí aċair an file 'n-a ḋomhnuiḋe air an oileán ceudna. Aca fonn áluinn leis an adhrán.

DAN AN IOLRA MÓIR.

Féiḋlim MacDuḃġaill do riġne an dán so, air an ócáid a leanas:—

Bí fear i g-Cuannamara fuim aimsire ó foin, agus fós fé bean óg beadaiḋe, do réir gnáth an ama. Is iomḋa rin ciallar an focal "beadaiġeaċt." Ceud no dó bliaḋan ó foin, 'nuair naċ raiḃ ag daoinib boċta aċt an t-sliseog agus ciseog, na fataiḋe agus na fmuġ-arliġ, 'nuair b'éigin diolaiġeaċt do ċabairt in gaċ cáin dá g-cuirfiḋe orra, bí fean-bean ag iċe fgadáin ċaoiċ .i. falann mearguiġte le uirge, mar annlann le 'n-a béilid, aċt níor ċuig sí dá clainn aċt falann tiim. D'iarr ceann aca foinnt de'n fgadán caoċ air an máċair, agus fuair mar freagrad, "go g-ceilid Dia beadaiġeaċt ort." Annran am tá i láṫair, tea agus arán plúr an beadaiġ-

eaċt tá air bun. In aimsir Féiḋlim ní raiḃ tae ċom ċoitċeann aguṡ tá sé anoir; ní raiḃ le n-a linn aċt sólaḋ seolaḋ a ċur síos le aġaiḋ duine air biṫ ar mian ċumaoin a ċur air. Seal geárr h-éis an ṗóraḋ, ṫáinic mná muinntireaċa air cuairt aiġ an mnaoi reo a ṗóraḋ. Ní raiḃ aon ṡeoil 'san teaċ, aċt ṁarḃaiġ sí coilleaċ le aġaiḋ na cóisire, óir "is ionḋaṁail an áit i m-briḋeann an óinseaċ go d-taġann an ċóisir ċuici," mar deir an sean-ṡocal. Bí an coilleaċ an-ṡoġantamail, ḋúiseoċaḋ sé le n-a ġoirm seal an tiġe go moċ air maiḋin. Bí an seal ar baile an lá so, aċt ṫáinic sé a ḃaile le cṡónaċan na h-oiḋċe. D'iṫ sé a ḃéilidh aguṡ ċuaiḋ a' ċodlaḋ. 'Nuair ba ṁian leis ḋúiseaċt, nior ċualaiḋ sé goirm an ċoiliġ mar ba ġnáṫaċ leis, aguṡ saoil sé go raiḃ sé nior suiḋe ó'n lá 'ná bí sé; mar sin de, ṫuit sé 'n-a ċodlaḋ aṫ-uair, aguṡ 'nuair ḋúisiġ sé bí an ġrian ag dealraḋ arteaċ air duḃ an tiġe. Ḃain sé seasaḋ ar séin aguṡ siġne sé mansaḋaċ. D'fiarsuiġ sé d'á ṁnaoi, "Cá b-fuil an coileaċ, óir nior ċualaiḋ mé a ġoirm air seaḋ na h-oiḋċe?" Duḃairt sí leis gur ṫug an t-iolra mór leis é mar biaḋ d'á ċuid eunaċaḋ. Bí go maiṫ; bí an sgeul a' dul ṫairt gur ċualaiḋ Féiḋlim é, aguṡ siġne sé an dán so leanas:—

An t-Iolra Mór.

I.

'Gur d'éiriġ mé go searġaċ go moċ air maiḋin Dómnaiġ,
'S ċuir mé orm mo ḃróġa go d-teiḋinn go Tír Neiḋ (a)

Ag ɗul thí "lag an ɗuine ṁaiṗɓ" ɗam caṗaɗ an t-iolṗa
móṗ liom,
A'ṗ bí oiṗeaɗ ṗoiɓín móna ann go ṗṗóiṁiɗ in a ṗuiɗe.

II.

Ɓaiṗt mé ṫṗaoil 'ṗ aimiɗ aiṗ, camallóiɗ 'ṗ óinṗeaċ,
Cinéal Ɓṁiain Ui Lóɓuiṗ 'ṗ móṗ an Ċaċail Ɓuiɗe, (b)
Sin a'ṗ mo ṗeaċt mallaċt aiṗ, gan naċ a ɓeiṫ go ɗeo aiṗ,
A ċuig mo ċoilín óg uaim ɓo gleoṫaiġe leiġṗeaɗ glaoɗ.

Ɗo ṗṗeagaiṗ an t-iolṗa, agus ɗuɓaiṗt:—

III.

Gaɓ ɗo ċiall i g-ceaṗt agaṫ 'ṗ ná maṗlaiġ mé ċoṁ móṗ
ṗin,
Ɗaṗ mo ṁionna agus mo ṁóiɗe ní mé ċuig uaiṫ an t-eun,
Aċt ba ɓeag liom a m-beiɗeaɗ agaṫ ɗíoɓ a' tiġeaċt na
ṫṗeaṗgaṗt ɗóiġte, (c)
Agus ní caiṫṗiṁ ṁáiṫe an ṗóġṁaiṗ go ɗ-tóigṗiɗ mé mo
ċíoṗ.

IV.

Teiṗiġ ċuṗa a ɓaile agus aiṫṗiṁ é ɗo Nóṗa,
Cia'n t-ainm ɓí aiṗ an óg-ṁnaoi ɓí a' ṗgolluġaɗ a ċinn;
Agus ṗíoṗ aiṗ leaċ a' ṫeallaiġ ṫá a leaṗṗaċa-ṗan ɗóiġte.
Ɗ'iṫeaɗaṗ i g-cóṁaiṗ é, 'ṗ ní ṁaiɓ ceaċtaṗ aca buiɗeaċ.

For the concluding portion of this poem see page 115.

(a) 'Áit aiṗ oileán Ġaṗumna.

(b) Ɗṗeam luaiɗeaṗ go minic aig na ṗean-ɓáṗɗaiɓ.

(c) Laeṫe ṗéile—ṗin an miniugaɗ ṗuaṗamaṗ aiṗ an áit ṗo—b'éiɗiṗ go ɓ-ṗuil an ṗean-ṗocal *feasgar* ann.

An Dreoilín.

'San t-rean-aimrir do bí cruinniughadh ag eunlaith an aeir, agus cinneadar air rígh do beith ór a g-cionn. Dubhradar cia air bith eun ir airde eitleóchadh gur b'é a beidheadh 'na rígh orra. 'Nuair chualaidh an dreoilín rin, d'imthigh leis, agus chuir sé féin i b-folach faoi sgiathán an iolra. Mar bí sé beag, bhuí furar folach a chur air, agus mar bí sé éadtrom níor airigh·an t-iolra a meadhchan. Chuadar uile ag eitleadh, acht bhuí é an t-iolra ir áirde a chuaidh. Annsin sgread sé amach agus dubhairt, "Ir mire rígh na n-eun." Níor leig an dreoilín b'fhaillighe; d'eirigh sé amach ó sgiathan an iolra, agus mar nár fheud an t-iolra a dhul níos áirde, dhírigh sé cuigeach rámhighthe. Chuaidh sé suas níos áirde ioná an t-iolra, agus dubhairt, "Ní thura acht mire rígh na n-éun." Agus ó'n lá sin goirtheadh rígh na n-eun air an dreoilín. 'Nuair bidheadh aos óg ag dul chum leis, lá féile Steaphán, ir gnáthach leo an sann a leanas a rádh. Dirt air bith nach b-fuil eólas air an Gaoidhilge abhuighean siad máiméis Beurla, acht ní'l sé i g-comórtas leis an sann a deirtear 'san nGaoidhilge: —

A dhreoilín, dhreoilín, rígh na n-eun,
Ir mór do mhuighin, ir beag thu féin.
Eirigh suas, a bean an tighe,
A'r tabair dhúinn ubh na circe duibhe
Tá siar i d-tóin an tighe.

Chualaidh an sionnach go raibh an dreoilín 'n-a rígh agus dubhairt sé leis féin, "O tágha go b-fuil mire ag

marbad eunlaithe, ní fhaorfaidh mé nó go marbóchad an rí." D'imthigh leis, agus bí sé ag imeachtaidh gur caraid nead dheoilín leis. D'fharraidh sé, "an fuil an rí aca annsin?" D'fhreagair an fear-dheoilín é, agus dubairt go fuil. D'fharraidh sé de'n t-sionnach, cia an gnó do bí aige de'n rí. "Tá," arsa an sionnach, "go marbóchaidh mé é." "Maiseadh," arsa an dheoilín, an n-deunfaidh tú fiad air a chlann?" "Ní dheunfad," arsa an sionnach. "Tá go maith," arsa an dheoilín," "dhuit anios leis an nead." Com fad a'r bí an sionnach ag dhuidim anios dubairt an fear-dheoilín, "thí n-a chéile, a chlann, thí n-a chéile. a chlann." Chuir an sionnach a cheann isteach 'san nead, acht tharéis deaghcad go ghinn orra, dubairt, "Ní aithnighim cia agaibh an rí," agus d'imthigh leis gan dochair 'ná díoghbail do dheunadh air an dheoilín ná air a chuid cloinne.

William O'Raghallaigh.

I.

Baintreabach a'r maighdean mé fágad go h-óg;
Nó an chualabhar, mo leun cháidhte, gur bádad mo fhód;
Dá m-beidhinn-se 'r é 'san m-bád an lá úd, a'r mo lámh air an fcód,
M'focal duit, William Ui Raghallaigh, ir dearg a leigfear-fainn do bhrón!

II.

An cuimhin leat an lá úd bí an t-sráid so lán de mharcuigh,
Sagairt a'r bráithre ag tráchd air an m-bainfeis;

Bí an ṫioil air lár ann. 'ṡ an clárṁeaḋ ḋá ṁeaṫaiṁ,
A'ṡ ṫáṁeuṫ ve na mnáiḃ máṁla 'ṫaḃairṫ mo ṫráḋa-ṡa
'n a leaḃṫan ?

III.

An raiḃ tú air an ṫiúr úo vo ċuaiḋ go Cill-cuimín,
Aiṫ iomlaiḋeaċt an Aṫar Peaḋair, a bí ṁí bliaḋan a'ṡ
ceiṫṁe ṁíċiu ?
Dá v-ṫaṫċa i ṫ-ceann vo ṁíora, aċt mo leun ṫeur ! ní
ṫiocṡair,
Naċ ṫruaiṫ í bean 'n-a h-aonaraċ a'ṡ a céaḋ-ṡeaṁ i
m-beul ṫuinne !

IV.

Níor ṁór liom ouit, a Raṫallaiṫ, beiṫ vo ċliaṁain aṫ
an Riṫ,
Ar cuiṁṫiniḋe ṫléṫeal' beiṫ vo ċimċeall a'ṡ tú vo luiḋe,
Bean uaral ċiuin ċéilliḋe a ċur aṫ ṗéiḋṫeaċ vo ċinn,
'S ó ċuiṫ mé mo ṫráḋ go léir ouit, naċ briaṫ ṫur euṫ
tú le mo linn !

V.

Ní náir liom croiḋe ċiáiḋṫe beiṫ aiṫ vo ṁáṫair, 'ṡ aiṫ
t'aṫair,
'S aṫ banalṫa na ciċe báine bí aiṫ tál orṫ a'ṡ tú vo
leanḃ,
Do bean-ṗórṫa, míle ṫróiṁín, náir cóiṁiṫ riaṁ vo leaba,
'S an lá ċuaiḋ tú 'n na ṫráṫa báine, naċ maiṫ ṫur
ṫáṁuiṫ orṫ ṫiḋeaċt a baile !

VI.

Tá vo ṁúile aiṫ na péirṫiḃ a'ṡ vo béilin aiṫ na roṁtáin,
A'ṡ vo ḋá láiṁ ṫeala ṫléṫeal' ṫaoi ṫeur -ṁaċt na
m-bṁaoán.

Cúig punta do beunfainn do'n té geobad mo dian-ghrádh,
Déón! fé mo leun geur tú a Máireóg Ní Chuirtáin!

NÓTAIDE.

Tá abrán eile a b-fuil an t-ainm ceudna air le fagáil i "b-Filidheacht na Mumhan"; agus 'fan n-Gaodhal, tá roinnt bliadhantadh ó foin, do tugadh cóip eile de'n abrán fo.

Tá fgeul leir an abrán fo. Duine dárb' ainim William O'Raghallaigh do pórad le cailín air ar tugadh Máire Ní Chuirtáin; do réir an ghnáir, i d-teach na mná do caitheadh an bainfeir. Chuaidh an fear nuadh-pórta le beirt eile ag iompradh an t-fagairt a baile, acht air theacht air n-air dóibh, táinic tonn mhór fairrge do lion an báidín, agus bádhadh William O'Raghallaigh.

Bí fear ann fad ó, agus an ceud bean a pór fé cailleadh í; acht d'fág fí mac óg 'n-a diaidh. Pór fé ath-uair, agus bí muinighin mhór aige leir an dafna bean. D'fágadar fuar luath, láidir, acht cuireadar an leaf-dearbhráthair faoi'n oireadh fin fmachta go m-b'éigin dó gach uile ghiotamáil a dhéanadh d'iarrad fiad air. Faoi dheire, cailleadh an bean feo, agus oidhche a tórthaim, 'nuair bí mac na dafna mná ag fineadh amach a méir ag tabairt oifreadh uaidh d'á leaf-dearbhráthair (mar ba le fineadh a méir ba cheathach leir oifreadh a thabairt) ní dearna fé feo acht a rád mar leanas:—

Ir beag atá eidir anoiu 'f anoé,
Acht ir goirid bidhear an t-eug ag teacht,

A'r a ġiolla úd, a ċóiġeaḋ do ṁeur,
Eiriġ a'r cuir na ġéaḋa irteaċ.

[Atá an rann ro i g-Contae na Mióe fheirin air an g-cuma ro:—

Ir ġeárr ó aréir go d-tí anoċt,
Ir ġiorra briḋeas an feun as téaċt,
Eiriġ ruas, a ġiolla, ó'n g-clúid,
A'r cuir na ġéaḋna 'rteaċ.]

An ċeud tairḃéanaḋ ḋuġ Eoġan Ruaḋ O'Súilliobáin uaiḋ air a filiḋeaċt buḋ air Ḋomnaċ agus é 'n-a ṁalrać in a ċóitín comalać agus é ag deunaḋ fróirt, é fein agus malrairġ eile, air fiora talamán a bí timċeall air ċeaċ an fobuil. Lean maḋaḋ beag fear de na Cuirtínib ó'n m-baile agus faoil ré ḋul arteaċ 'ran teaċ fobuil i b-foċair a maiġirtir. Bí an fagart 'n-a fearaḋ taoiḃ airiġ de'n doṙar agus buail ré builla de bárr a bhióige air an maḋaḋ beag 'ran uċt. Ċuir an maḋaḋ fgreaḋ ar agus ċuir ré majḃ. Ċualaiḋ Eoġan an fgreaḋ agus rit ré ruar agus ḋubairt.—

A Ċuirtín, a Ċuirtín,
Ní bár gan fagairt
A ruair do maiorín."

Sheoḃras rá n-a ḃun ro an roinn deiġeanaċ de "Ḋhán an Iolra mhóir," atá le fáġail ag leaṫanaċ 108. Níor cnuasruiġeaḋ é go rair an ċéad ċuid de i ngar do beit clóḋuailte, agus ir dá ḃriġ rin do rinneaḋ ionad dó annro:—

V.

Ċuġ tú d'éiteaċ, a fclaṁaire, nior iteadar go fóil é,
Ná ruo air bit dá fóirt (nać rair móran díoḃ buiḋeać),

Acht cuma cuig 'un bealaig é, 'péin mar d'aitpig Nóra,
A'r ní caitpin piáice an fogmain go d'tóigpin ort ciop.

VI.

Tá poinnt de leabaip an t-peanacuip a'm i d-tairge
'pan g-cópra,
Go piaib d'acain aip na pógaipib 'p mó piúball an paogal,
A'p go b-puigpid ceapc na baintp'aig 'pan nead aige
tpátnóna,
Sin a'p gac uile popt a comaipipid a beit 'n-a miotoipc.*

VII.

Ap cualaid pib, a comappana, peabap 'p cpuccuig Péilim
'Nuaip mapbaid pé an beiteac éigilt b'éipeacтaid le
páigail;
A'p ba cormail le dá patac iad ag porpag i ngleann
pléibe,
Annpin ag éipig an lae ní paib piop cia'n pear a b'peápp.

••••••••••••

An Caillеac Beura.

Ní'l áit ná áipo in Éipinn a ngabpaid tú nac g-cloip-
pid tú caint ain an g-Caillig Beupa. B'péidip gup ap
Beupa i g-Corcaig piap tógann pí a h-ainm. Tá pé map
pean-pocal ameapg na g-Connactac go b-puil tpí paogail
pada ann:—Saogal an iubaip, paogal an iolpa, paogal
na Caillige Beupa; agup maidip le beupaib na cail-
lige po, a deipteap map po:—

*Injury, loss, damage: a very common word in Connamara, though not found in O'Reilley's Dictionary, pronounced *meesg*.

†A wild beast; probably here it refers to a contention between Péilim and the eagle.

Níor tuig sí salachar na lathaig seo tar an lathach eile.
Níor ith sí biadh acht an uair a beidheadh ocrach uirre.
Níor chuaidh sí a codladh go m-beidheadh codladh uirre.
Níor chaith sí amach an t-uirge salach gur thug sí isteach an t-uirge glan.

A Cómhaile:—

Bhí sí oidhche air fairrge le n-a clainn mhac, agus bhí an oidhche ciuin doighcha, agus é ag sioc. Bhí an fuacht ag dul go smior ionnta. Dubairt sí leo iadh-féin a chongbháil théith. "Ní feudamuid," ar siadh-san. "Thaosg an fairrge amach a'r isteach," ar sise. "Ní'lmuid ionnan sin a dheunadh," arr an chlann. Beir air an foitheach thaosgthe agus líon an bádh agus thaosg amach arís é." Rinneadar sin agus congbuigeadar iadh-féin théith go maidin, go b-fuaradar uain le teacht i d-tír.

Am eile bhí tarbh ag an g-Caillig Bheara tarbh'ainm an "Tarbh Chonnaidh" (connacha). Ní raibh aon bó do chloisfeadh a géim nach m-beidheadh laogh óg aici a g-ceann na bliadhna. Cia air bith áit ir fearr agus ir milse do beidheadh feur, ir ann a thomáinfeadh sí a cuid bá agus an tarbh. Lá d'á raibh sí ag foruigeacht na m-bó i d-Tóin na Péice — áit i m-baile Doire-an-Eamlaig — chualaidh an tarbh géim bó. Rith sé ó'n g-caillig go d-tí an bó, agus rith an cailleach 'n-a diaidh. Lean sí é, agus bhí ag aimriughadh raoi go d-táinicheadar go Mainín. Chuaidh sé 'san t-snámh ag dul thar cuirle beag a caradh dó. 'Nuair d'éirigh sé ar an t-snámh air an talamh tirim, bhí an cailleach de léim thar an g-cuirle, agus buail sí é le n-a

flaitín oiaoibeacta go n-deapna fí cloċ ṁe. Tá an ċloċ i g-comaṙtaiġeaċt taiṙḃ le feicṙin an lá anniu, agus tá loṙg na n-uiċap do ċaiṫ fí leiṙ inṙ na caṙpaigiḃ ċaṙt timċeall aiṙ.

An ċríonaċ.

I.

Soṙṙa ḋuit[a] a ċaiṙtín na ċríonaiġe 'nuaiṙ a ḃailiġ tú aníoṙ an doiṁin móṙ[b],

Náṙ ċoigil tú an t-oigiṙeaḋ fíona ċuġ tú do do ṁuinntiṙ le n-ól.

Ceann inṙ Seaṙc[c] a ċuiṙ timċioll a leaḃa a ċeaċt díṙeaċ do'n ḟoṙt,

Dá g-caṙṙaḋ in do ṁaṙa Cuan Caoiṁin[d] ḃeiḋeaḋ fuaiṙceaṙ an ġeiṁṁiḋ a'inn (aġaiṙn) fṙeó

II,

Sgṙíoḃṙaiḋ mé litiṙ do'n Éigipt, 'ṙ tṙaṙna na Gṙéige go d-tí an Spáinn,

Gup báċaḋ an Ċríonaċ ġeal ġléġeal aiṙ ċóṙtaiḃ Cinn Léime[e] gan gṙáṙ.

Aiṙ ṁaiḋm Caṙṙaige Ceaṙc[f] a bí an t-euġnaċ, gul feaṙ 'ṙ gaċ ġéim aiġ an g-cṙann,

Go d-táinic an "baṙċuin"[g] Seaġain Raṁoin,[h] a ċóiġ-feaḋ na ceuḋta ó'n m-báṙ.

III.

Naċ í an Ċríonaċ an foiṫeaċ buḋ ḃṙeáġa náṙ n-deapnaḋ faoi an b-pláinéiḋ feo fóṙ!

Tá luċḋaiġṫe le *diamonds*, *French barley*, a cuiḋ faiṫín ḋ'
í lán baṙṙaiḋ óiṙ;

Níor cualaid tú aṁ a' máṁreál, 'nuaṁ coṁócaid an *band* ag cur leo,
Buí binne 'ná ceol a cuid láinnéir 'r í ag caṁaing an ancoire ṁóir.

IV.

Faṁaor! nac n-deaṁnamuid *lighthouse* aiṁ "Caoṁán na nGabar"(i) 'ran árd,
A cuiṁread an Cṁionac a' cuṁnáil,(j) 'r aiṁ ṁaidm carraig collta(k) a bí a h-áit;
'Nuaiṁ coṁuig na Seaṁraig(l) a' gusa,(m) cuaid an cairtín naoi n-uaire 'ran g-crann,
Gur caid ré amac a cuid pumpaid, a'r cuaid Maicias i g-contabairt a báid.

V.

D'éiṁig mé aiṁ maidin Dia-céadaoin, 'r níor coiṁric mé m'éadan faṁaor!
Gur rug mé aiṁ an aṁ bud géire, 'r gur cuimil mé a beul do'n cloic ṁín;
Cuaid mé in mó beirt 'r mo léine, ag rgaoilead na ngeugán(n) le gaoit;
An céad buille a buail mé 'r dom féin é, a'r bain mé na meur uile díom.

VI.

Eiroir an Nodlaic 'r féil Briġde cuir mire an Cṁonac cum reoil;
Tóg rire cúrra aiṁ Ceann Gólain,(o) a'r connaiṁc ré Árainn ó ló;

Táinic ré 'un ṙtoiṁe 'ṙ 'un ṡála, 'n-a ḃṙaonaċaiḃ
baiṙoiṡ 'ṙ é aṡ ṙeoṫ,
Ṡuṙ ċaill mé na h-ailt ḋe mo láiṁiḃ, a'ṙ ní'l ann aċt
ṡo ḋ-táinic mé béo.

VII.

A Ṁaiṫiaṙ ní ṫaṙṙaingeóċaṫ tú cliaḃ aiṙ ṙiaṙ ṫaṙ tiṡ
an Ḃṙiaṙtaiṡ(p) níoṙ maṫ ;
Ċuiṁṙiṫ mé ṙeilt "caṙoline" oṙt, aguṙ ḋo *fine superfine*
ṙaoi n-a ċoṁaiṙ,
Do naiṙicín ḋaiṫṫe ḋe'n t-ṙíoḋa, 'ṙ ḋo ṙtocaiṫ ṡeal' mín'
aṙ an t-ṙeol ;
Péiṙe *half boots* a m-beiṫ ṡíoṙṡ ionnta, 'ṙ ṙin an uaiṙ
ḋeunṫamuiḋ ṙṫóiṙṫ.

(*a*) Soṙṙa ḋuit, sorrow to you.
(*b*) 'Nuaiṙ ḃailiṡ tú aniṙ an ḋoiṁin ṁóṙ, when nearing land.
(*c*) Innis Shark, an island in theAtlantic, north-west of Boffin Island ; marked on maps.
(*d*) Cuan Caoiṙin, a harbour in Errisannagh, in Connamara ; ṙṁeo ; with them.
(*e*) Ceann Léime, Slynehead, on the west coast of Connamara.
(*f*) Maḋm, a breaker ; Caṙṙiṡ Ceaṙc, a rock in Ballyconneely Bay.
(*g*) Baṙcuin the mame of the beat that saved the crew.
(*h*) Seaġan Raḋmon, John, son of Reymond.
(*i*) Caoṙan na Ṡaḃaṙ, a place in Errisanagh, Connamara.
(*j*) Aṡ taḃaiṙneal, traverse sailing.
(*k*) Maḋm Caṙṙiṡ Toillṫa, a sunken rock at the entrance to Roundstone Bay.
(*l*) Seaṙṙaiṡ, rocks in Roundstone, or Ḃiṙṫeaċ Ḃhuiḋe Bay.
(*m*) Aṡ ṡuṡa, a swelling of "breakers" ; not used save by sea-faring men, fishermen.
(*n*) Ṡeuṡán, cross yards.
(*o*) Ceann Ṡolaṁ, Golam Head near Lettermullen, Connemara.
(*p*) Ḃṙiaṙtaḋ, a man's name, Anglice, Morty, Mortimer.

An Cathasach Bán.

I.

Tá gleanntán uaigneach amuigh i d-Tuaidhín.
Má théidim faoi bhuaidhreadh ann ní fhillfead choidhche';
'S a bean a fuair mé thí bealaigh chuaidhe,
Nach d-tiocfá ain cuaint chugam de lá nó d'oidhche'?

II.

A'r tá mé caillte mar b-fágaid mé fagáil ort,
Ameasg na ngleannta tá ain cúl an tighe,
Ó tháinic an t-rainnt orm le dul i g-cleamhnas
Le cailín óg éigin atá 'ran tír.

III.

Bí glas-bean uafal feal dá luadh liom,
Agus chuir mé fuar dí, ceud farraor geur!
A'r fhóir mé fhuaid-bean na malaid ghuama,
Nach m-bheathnóchadh fuar orm acht uair 'ran g-ceud.

IV.

Dá m-beidhead a ceann agam air fhuaic an Teampuill,
Bheidhinn an lá fin air mo chómhairle féin;
Ní'l mait 'ran t-seanachas, acht tá mé caillte,
Agus ní beid mo fháilghidhe beo mo dhiaidh.

V.

Ní'l mé chíona, a'r farraor ní fhuilim!
A'r mealltar daoine bidheas glic go leor;
Deir mo mhuinntir liom (nid nár b'iongnadh),
Go d-tiubairfinn caoiltneas do cailín óg.

VI.

Is iomdha oidhche a chaid mé fíor-leat,
A'r tá cor in d'intinn nach b-fuair mé fós;

Ní'l bean dá gaoine gan iom'dar fmuainte,
'S an té leanfaid an dligeadh ceart ní beidead fé leo.

VII.

'S a gailín óg, dear dá ngluaifead an póg liom,
Buid dear do lóirtín a' tigeacht na h-oidce,
Flúit a'r aragán a' feinnim ceoil duit,
A dógfad an bhón a'r an tuirfe díot.

VIII.

Beidead buidéal beorach líonta air bóro a'm,
Agus dís ban óg ann le n-a gaoith;
Bár dá b-fagainn 'r mé a fíneadh i g-comhra,
A beit 'gá b-pógad buid é mo mhian.

Seo roinn eile acht mearaim nach m-baineann fé leif an cuid fuar ó ceart:—

IX.

A Seagáin 'r annfa, mo cúig céad flán leat!
Ir tú an fear ir áilne d'ar chuidig Dia,
Ar cúige Connacta tug tú an bárr leat,
Go raib tú do máigirtir air cuirt Ó'lá-cliath.

X.

Ní'l fé in Éirinn, ná fós in Albainn,
Fear nios fearr 'ná tú, 'r ní raib agham;
'S dá m-beidinn com láidir le Cóirneul Máirtín,
Do chroidfinn lámh leat gach lá 'fa m-bliadain.

CUIR SIOS AIR "CNUC-A-DUIN," IONAD CÓMNUIGTHE NA SIÓEOG I G-CUAN-NA-MARA AGUS AIR ROINN DÁ MÍONÓS.

Tá an cnoc seo i m-baile na "h-Áille Brice," in iarthar Condae na Gaillimhe, i b-parráirde "Baile-an-Duin," in aice le Cairleán Dun-na-hairne, agus deir na daoine a comhnuigeas anoir 'san m-baile seo, agus mar aon leo, cuid mór de daoinib eile na bailtib i b-fogus dó, gan amhras air bit, go b-fuil bruigean aig na daoinib maithe 'san g-cnoc so; go b-fuil bá agus eallach, mná agus páistighe aca 'san m-bruigin, agus go g-congbaigeann siad na bá le aghaidh bainne a thabairt do na páistib; go g-cuireann siad na bá so amach 'san oidhche, 'nuair tá na daoine air leo an seun 'n-a g-codladh; agus nach n-iarrfadh bá na h-Éireann an méid sein a fágas mar beidheadh beithigh na n-daoineadh maithe, agus ag ceartughadh an nid innseann siad an sgeul so a leanas:—Timcheall ceud bliadhain ó foin bí maor aig daoinib uaisle de na Geodhagánaib a bí 'n-a g-comhnuidhe 'san g-cairleán, cairleán tá i feilb cloinne Uaidin a Blaca anoir, agus sid go raibh sé ag tabairt aire maithe don b-feur 'san oidhche do geibthi an feur ittear air maidin. Do bidheadh a máighistir ag caoidh air saoi so. Cuireadh sin fearg air an maor air faitchios go raoilfeadh sé nach raibh se-sean ag tabairt aire mar bud chóir dó do'n b-feur. Saoi deireadh dubairt sé leis féin, "Cia air bith diabal an leis na beithigh geobfaidh mise gheim air, no caillfid mé leagain leis." Air an ádhbar sin d'fan sé 'n-a suidhe air seach na h-oidhche so le súil go b-fuigeadh eolas cia an leis na beithigh; acht i d-taca an mheadhain oidhche bí sé air siúbal thart air tóir na m-bó, agus chualaid sé na bá ag cognamh a g-císe, agus ag inghilt an féin. Dearc sé timcheall air, acht ní faca sé dadam. Bí ag siúbal leis agus chualaid sé an gearradh, acht ní raibh aon bó le feicsin. Saoi deise, agus é thom

cuipreaċ, fear ré air coitċáinín feurṁar, agus air an moiméid connaic ré na bá duba ag ite an féir. Saoil ré amaṁ 'na diaiġ rin gurb' air an t-Seamair Mhuire do fear ré. Rit ré cuca, agus ag breit air nuball (sarball) air an m-buin buí goire dó, car ré fionnfad an sarrbaill air ais a láime. D'imtiġ an bó in a seanṁit gur ċuaiḋ sí isteaċ 'san m-bruiġin; aċt níor fsaṫ re-rean le n-a ġreim gur ċuaiḋ isteaċ in aoinfeaċt léiṫe. Cuireaḋ fáilte roiṁ Ainḋreaṁ an ġreasuiḋe (buí é ro ainm an maoir) 'n-a ainm agus 'n-a fiosnuse. Dearc ré ċairis, agus is beag nár ċaill ré aṁairc a fúl le h-áilneaċt na bruiġne. Ní raiḃ 'san doṁan, dar leis féin, áit ċoṁ breáġ léi, agus níor feud ré focal a labairt. Connaic ré mná ag bogaḋ cliaḃán agus go leor páisteaḋ. Faoi deireaḋ ṫáinic a ċaint aige, agus ní fí an deaġ-ċaint í, óir duḃairt, "Cia'n diabal tá ortsaiḃ go b-fuil bur g-cuid bó ag ite an feuṁ mo maiġistir." "A Ainḋreaṁ na g-cosaḋ," ars' na mná fiḋe, "ċiḋeann tú na páisteḋe agus ní mór dóiḃ briaon bainne." "Ag an diabal go raiḃ fiḃ féin a'r bur b-páisteḋe," arsa Ainḋreaṁ. "O! Ainḋreaṁ, O! Ainḋreaṁ, O! do ċar 'r do ċoimisc, ná bí ag labairt na mionna móra, agus deunsamaoid suo air bit a ṫógsóḋar tú." "Tá go maiṫ," arsa Ainḋreaṁ, "is mian liom fiḃ a' ċongbail bur g-cuid beiteaċ uaim, agus gan iad do leigin ag ite féin mo maiġistir." "Ná bí ag gearsaḋ mionna móra, agus ní leigfimid aon bó linn ariṁ go bráṫ i do goire ná in do gaobar." "Is é sin an suo atá mé ag iarraiḋ ortsaiḃ a ṫéanaṁ, agus beiḋ fuaiṁneas agus focaṁlaċt a'm-sa agus feuṁ mo maiġistir gan diogbáil" "Támuidne sásta," ars' na mná, "suo air bit a ṫeanaḋ a congboċaḋ tusa ar seo air faiṫċios do mionna móra." Riġneaḋar connsaḋ annsin, agus uaiḋ sin amaċ níor ṫáinic na beiṫiġ aiġ imġilt an féir. Bí Ainḋreaṁ sásta, óir bí ceaḋ aige an oiḋċe a ċoulaḋ, agus congbaiġ na mná fiḋe a ngealltanas.

Oıòċe aıṙ a ṙaıb ṫaṁṙa no ṙınce ı m-Ḃaıle na h-Aılle Ḃṙıce ṁo ṫáınıc leaṫ-ḋuıne uaṙal aṫ maṙcuıġeaċt aıṙ eaċ ḋeaṙ ṫo o-tí teaċ na ṫaṁṙa. Ó'íṙlıġ ṙé ṁe'n eaċ, aġuṙ ċuıṙ ṙé ṙcoṙaċ 'ṙan ṽíolaıṁ aıṫ cınnıṙeaċt an eıċ, aġuṙ ċuaıḋ ṙé ṙéın ıṙteaċ ṫo m-beıḋeaḋ ṙgaṫaḋ ṫaṁṙa aıṫe. Nı́ túıṙṫe bí ṙé ımṫıġṫe aġuṙ ṙcoṙaċ 'ṙan ṽíolaıṁ ná ṫáınıc na ṫaoıne maıṫe ṫaoḃ ṙıaṙ ṁe'n eaċ, ḃuaıl ṙıaṁ baṙ aıṙ a ṁáṙ, aġuṙ aṙ ṫo bṙaṫ leıṙ. Cuıṙeaḋ amaċ 'ṙan loċ ṫá ṙaoı Ċnoc-a-Ḋúın é, an maṙcaċ 'ṙan ṽíolaıṁ aıṙ ṙeaḋ na h-aımṙıṙe. Ċonġḃaḋaṙ aıṙ ṙnáṁ é anonn aġuṙ anall ṫṙío an loċ ṫo ṙaıḃ an maṙcaċ ṫuıṙṙeaċ ṫá ṁaṙcuıġeaċt aġuṙ an eaċ beaġ-naċ ṙáṙuıġṫe ; óıṙ bí na ṙıġeoġa aṫ ḃualaḋ an eıċ le ṙúıṙṫıḃ ġıolcaıḋ Spáınneaċ (bamboo), ın a ṙaıḃ bualtáın ceaṅġailte le h-éill ċṙoıcneaḋ eılıṫ. Ṫáınıc ḋuıne ṁe na ṫaoınıḃ maıṫe aġuṙ ṙuṡ ṙé aıṙ ġṙeım ṙṙéıne aıṙ, aġuṙ ḋuḃaıṙṫ leıṙ an maṙcaċ, "Tá ṙé an am aġaṫ an áıṫ ṙo a'ṙáġḃáıl ; ımṫıġ a ḃaıle no ṁo mo ṫeaċ-ṙa. Tá na ḣuaċaıllıḃ ḃeaġa 'n-a n-ḋuıṙeaċṫ, aġuṙ leıġṙıḋ ṙıaṁ ıṙteaċ ṫú." Ṫoṙ éıṙ ṙın a ṙaḋ o'ımṫıġ ṙé. Ṙuaıṙ an maṙcaċ é ṙéın aġuṙ an ṫ-eaċ aıṙ an ṫalaṁ ṫıṙım, aċṫ bí a leaṫ-ḃṙóġ caıllṫe aıġ an maṙcaċ. Aıṙ ball ṫáınıc maṙcaıġ eıle ṙuaṙ leıṙ, ḃuaıleaḋaṙ ḃuılle aıṙ an ġ-capall, aġuṙ o'ımṫıġ ṙé an aoınṙeaċt leo. Nıoṙ ṙṫaḋaḋaṙ ġuṙ ċuıṙ ṫṙí míle ḃóṫaıṙ ṙúṫa. Ṡeaṙaḋaṙ annṙın, aġuṙ ḃıṙeaḋaṙ maṙ beıḋeaḋ ṙaıġḋıúıṙ aġ ṙoġluım ġnoṫa ṙaıġḋıuıṙeaċṫa, aġ ḋul ṫṙí na ċéıle ġo o-tí ġoıṙm na g-coıleaċ. Ó'ımṫıġeaḋaṙ annṙın maṙ ṙluġṙaḋ an ṫalaṁ ıaḋ, aġuṙ ṫáınıc an maṙcaċ aġuṙ a ċapall ġo o-tí an ṫeaċ aṙ ḋuḃaıṙṫ an ṙeaṙ maıḃ leıṙ 'nuaıṙ ṫaṙṙaınġ ṙé aṙ an loċ é a ḋul ann. Ḃuaıl ṙé an ḋoṙuṙ, aġuṙ leıġeaḋ ıṙteaċ é.

Tá ġnáṙ ameaṙġ na ṙean-ṁnáıḃ ġan ṙcuaḃ caıṫṫe a ċaıṫeaṁ amaċ le ṙaıṫcíoṙ ġo n-ḋeunṙaḋ na ḋaoıne maıṫe capaıll ḋíoḃ. Ó'óġann ṙıaḋ ıaḋ.

Aisling an Meisgeoir.

I.

Airling a ginne mé aréir
Air leaba 'r mé in mo ghuan,
Táinic grin cugam an ghréin bean,
Ainnir na g-craob ghoit donn;

II.

Mo rún do leig mire léithe;
A ramhail níor léir dam 'ra t-rligheadh.
D'éirigh mé ruar in mo léine,
Sur lean mé an réanla mnaoi.

III.

Síor thíd an m-baile go léir,
A'r tart thí Deul-an-Áth',
Táinic mé irteach i d-teach ann,
Teach in a n-díolaidaoir lionn do gnáth;

IV.

Duid é grin féin an lionn daor;
Glaoid mé cuig cárta dighe,
I g-cuideachta a chéile araon.
"Ioc air an lionn," a dubairt rí,

V.

"Ir mithid dom díoluighe'acht d'fágail;
Aithnigim air choileach an tighe
Nach fada go n-éireochaid lá."
"An é grin fairiun do tighe,

VI.

An díoluighe'acht d'fágail air an g-clár?"
"Ir é grin fairiun mo mo thighe,
An díoluighe'acht d'fágáil air an g-clár,
Ir ní fágfaid tú an teach amach choidhe'

VII.

Go d-tugfaid tú díol 'ran lionn."
Glaoid rí air mac grin an an tighe

(Ní fuilliġeaċ a bí ann a cás).
Níor ċaṁnaiġ ré air aċt a ḃrírte,

VIII.

Gur ruġ ré air ṁaiḋe in a láiṁ.
Gaċ trṁóinte ḋá ḋ-tiocfaḋ 'un an tiġe
('S mire aġ taḃairt ḋíol 'ran lionn),
Ḃuailiḋ an fear meirḃ ġan ḋíol,

IX.

'S ná ceiliḋ air pianta báir,
'Nuair ċualaṁ mo ċiomna 'ġá ḋeunaḋ,
'S ir fuilliġeaċ a'r bí mé in a cás,
Faoi an aṁa do ċuġ mé ḋó an fġian,

X.

Agur ċuaḋaṁ de ċéim air an ṁáiḋ.
Ḃuaileaḋ na ḋrumairí go h-árḋ;
Ċuairí na faiġeaḋóir air ġárḋa an riġ;
Agur faoilfeá gur buḋ é Droiċeaḋ Deul'-aċa

XI.

A bí ḃrirte an t-am rin d'oiḋċ'.
'Nuair fuair mé mo ċoṁairle,
Ċuġ mé an "feárra buiḋe";
Níor ġéill mé do ċoṁráḋ na mná,
Ro gur bailiġ mé árḋ clann riġ.

An t-Sean Ḃean Liaṫ.

I.

A' teaċt a baile dom a'r mé tuirseaċ taiṁgte,
An ceaṫramaḋ lá ful ċuairí an cogaḋ síor,
"Cia fé an fear meataiḋ? No an bacaċ tá tú?
No a n-deunfá cliaṁnar le sean-ḃean liaṫ?"

II.

Ḃreaṫnuiġ mé ċaṁ agur riġneaṁ ġáire;
Má tá an purra láiḋir teann aniar,

Aisling an Meisgeoir.

I.

Airling a pinne mé aréir
Air leaba 'r mé in mo ruan,
Táinic rin cugam an rpéir bean,
Ainnir na g-cnaob polt donn;

II.

Mo rún do leig mire léide;
A ramail nior léir dam 'ra t-rlige.
D'éirig mé ruar in mo léine,
'Sur lean mé an péarla mnaoi.

III.

Sior thío an m-baile go léir,
A'r tapt thí Beul-an-At',
Táinic mé irteac i d-teac ann,
Teac in a n-díolaoaoir lionn do

IV.

Buo é rin réin an lionn daor
Glaoid mé cuig cápta dige,
I g-cuideacta a céile araon.
"Ioc air an lionn," a dubairt ri.

V.

"Ir mitid dom díol
Aitnigim air é
Nac raoa g
"An é rin r

An dí
"Ir é
An
Ir

VII

Ní faillíghthe é ar ann a lear,
Níor tearmuigh sé air aird a bhuinne.

VIII

Sup fuig sé an fiadhe ar a leam,
Sáé feighimh na seabhac dí ar an eite
'S minic ag dhéanamh sníl, mar leam,
Bualtuó an fear mbeith gan dul,

IX.

'S ná ceilfió an dhaine leo
'Nuair éiridhes mo dhuine ge deireadh,
'S ní faillíghthe é ar bí mo ó a leo,
Faoi an aghla do dhí mo dí an mhéan,

X

Agus éiridhes de déin an an mháo,
Bualeadó na ruinnean go léir;
Éiridó na gaiscedhaib an gcaise an phí;
Agus faighthe gan dul i bhfiadhnaise Dhiuil. Ard a

XI

A bí bhuile an fear mo sínsir,
'Nuair fuair mé mo dhí ann i bpáis,
Fé mé an "réaltó beag";
[illegible] coinnéó na mná,
[illegible] clann pil,
[illegible] an liar.
[illegible] uppeas raiminn é,
[illegible] corán glan,
[illegible] an bacaé ná ní ?
[illegible]-bean liar ? "
[illegible] ;
[illegible] aniar.

Is mise i m-bannaiḋ faoi an t-am so amáċaċ,
Go m-beiḋ tú fárta no gur mór do díol.(a)

III.

Nár ṁaiṫ an ṁaise sin do'n ċailliġ ġránda,
Ċuir sí a lám in a pursa siar,
"Tabair seo leat agus ná feiceaḋ cáċ é;
'S tá cuid na h-eaglaise ann so do diaiġ."

IV.

"An niḋ beag eile úd nár ċóir ḋuinn tnaċt air,
Fill a's fág tusa do bean do diaiġ.
Dean céile leapa díom a's beiḋ mé fárta,
A's ġeoḃar slainte miġ-ṁaiṫ mo diaiġ."

V.

Caraḋ an fagaint dom air lár a' bóṫair,
Agus tug mé fuagna dó leis an g-cár;
"Is truaġ liom d'aicid, a duine ṁóṁair,
Go deimin d'fág tusa 'mac ár niaġail."

VI.

"Fill a baile arís, a peacaiġ ġránna,
Is measa tá tú 'ná an té bṫaiṫ Dia;
'S feuċ gur bean a bain an t-uball 'san ngáirdín,
A's cuir cúl do láime leis an g-cailliġ liaṫ."

VII.

Naċ maiṫ a facar duit, a fagaint nó-ṁaiṫ.
Mo ċeaṫrar páirdiġ a beiṫ a' gul mo diaiġ,
Agus máiṫiṁín deas aca a bí múinte tóġta,
'S go m-buḋ mór an clú dom í a faġáil aruaṁ.

VIII.

Buḋ feárr liom ceangailte de loing trí páiṫe,
A's a beiṫ leat na tráiṫe gan blas de'n biaḋ,
'Ná mé beiṫ ceangailte le cailliġ ġránda,
No cia an ċaoi a b-fáirginn í liom aniar?

(a) no gur mór do díol *i.e.* or you are hard to be pleased; it is impossible to please you.

IX.

"Ní caillead mise, acht is cailín óg me
Fuair fgoil a's fóglaim i d-tír mo faogail;
Dá maifead mo dara dom go h-am mo forta
Do beidinn i g-cóifde le clainn a' fig."

X.

"Bí fé 'n-a *admiral* le *fleet* Rígh Seofifa,
Agus if iomda cófda ann ar fear fé afiam;
Bliadain ar an taca feo do chuir mé i g-comfna é,
A's 's fin é an t-ádbar le'n fár mé liath."

XI.

"Dá b-fuighinn bean comhdeacht i d-tír an foghmair,
Racfainn a dómhnuide go Condae an Cláir;
Ta dearbhrátair athair dom in acfuinn móir ann,
Agus beidinn i g-cóifde fhéir gach uile lá."

XII.

"Chaith mé an t-Sionáinn, fíd go m-bud mór an léim é;
Agus chug mé an féim liom ar Baile-an-Chláir;(a)
'Nuair beidead bodaigh eile 'gur a g-cofa fheuchta,(b)
Bídinn go h-aefeach in mo diallaid áird."

XIV.

"Sgríobfainn litir agus léighinn Bíobla,
An lá cuifead dhaoidheacht orm bud mhaith mo ghleus;
Bí culaid ghéal orm agus fcarf(c) oub fíoda,
'S bud dhearg an faoileann(d) mé 'fan m-bealach fómhar."

XV.

Búclaid airgid in mo bhróga a' fiorghad,
'S mo h-ata ciar-donn(e) air dath na fméar,
Cia'n mhaith fin a's mo chéile faoi an faoghal
Gurb' fean-bean liath mé a chaill a ciall."

(a) Clare-Galway (b) Famished (rather perished). (c) Scarf. (d) A seagull. (e) Black-brown.

COINNLEAC GLAS AN FOGHMHAIR.

I.

Air coinnleac glar an fóghmair, a rtóirín ireadh dearc mé tú,
Budh dear do fearamh i m-bhróga', 'r budh mhigh-dhear do leagain fúl,
Do ghnuadh budh dheimhe 'ná an móra, a'r do cúilín bí fighte dlúth,
'S é mo leun géur gan mé a'r tú póraidh, no air bóidh na luinge ag dul anonn.

II.

D'éimigh mé Dia Céadaoin, dar liom féin, bí an mhaidin fuar,
Cia d'fheicfinn in a léine acht mo chéad-fear a'r i faoi ghruaim,
Dhuidheamar le céile a'r dá b-féidhfimís gealbhamaoir in fuain,
A'r budh é dúbhlán d'fhearaibh Eireann mo chéad-fear a chongbáil uaim.

III.

Diomadh Rigi na h-Aoine do'n té a dhíbir mo ghrádh i b-fad uaim,
Gan neamht a'm dul 'n-a gaobar lá faoithe ná go moch Dia Luain;
Dá m-beidh ré ag báirtigh choidche, a'r go fíorfuigh a' cur fheadhta i d-tuadh,
Le mo mhian dá b-fagainn ceadh fineadh beidhinn comh aoibhinn leir an eala air cuain.

IV.

Ir tiuagh gan mire 'm'éinín ir dearg a léimhinn ó chom go com,
Nó 'm'earcuin air Loch Éirne, ir dearg do shámhainn i ó chuan go cuan,

Léigfinn-fe glan Gaeóilge a'r fgníobfainn í le báfp mo finn,
'S ní féidir comhráid a déanaid le 'na éadtroma a'r tá mo ceann.

Tóṁasanna.

Connaic mé cuigam thío an locán,
Taóg O Lupán agur a cop tinn,
Báfp a bhóige aip poll a tóna,
Agur a dá fúil móna a' oul ap a ceann?
Adhaván no fnog aip fnaṁ.

Dá chiaid cloiche fúag fada,
Dá loc uifge a'r muing óf a g-cionn?
Ceann agaid an duine.

Ir beag é, ir mór é,
Ir é caipín mo dada é?
Poll toiteacán.

Trí muca duba dupadán
Aip fliab fagfa fapadán?
Trí cruacha móna.

Geárr feap beag gimeadaċ gaimeadaċ,
A'r cuipeann fé an coill aip cnċ?
Fiġeadóip.

Anaipt a piġneaid, agur ní de lín,
Do inġean piġ a pugaid le buaid;
Tá fgáile na gréine trí n-a taob,
Agur tá fí gan fniom geal'(a) ná tuap'? (b)
Búinne bo(c).

(a) Whitened. (b) Bleached. (c) An fgamal a bíop aip an laoġ 'nuaip beipteap é.

An Ciaróg, an Dardaol, agus an Priompollán.

An t-am a bí Iosa ag teitheadh ó'n dream a bí ag bhaile air, tháinig dó go n-deachaidh ré trí gcoill ann, a raibh fíoladóirí ag cur síl chuithneachta. Dubairt a dheirciobail leis an bhfíoladóir dá b-fiarfóchadh aon duine dé ar chuaidh Iosa ar Nazaret an tsligheadh seo, an fheagradh sé a thabhairt dó, "Chuaidh sé thíos, an t-am a bhíomh-ne ag cur síl ann." Lá air n-a mháireach chuaidh an feilméirí amach ag amharc air an ngort air faithchios go n-deunfadh eunlaith an aeir foghlach air. Gabh iongantas é 'nuair chonnaic sé an chuithneacht aruighthe buidhe air dhath an óir agus í ion-bainte. Goirt an feilméirí air a mheithioll cailleán a thabhairt leo agus an chuithneacht a gheárradh. Chomh fada agus bhéadar dá gearradh tháinig do na bhathadóirib a dhul thíos. D'fhiafruigheas de'n fear arb leis an gort an b-faca sé Iosa ar Nazaret air dul an t-sligh seo. D'fhreagair an feilméirí iad agus dubairt mar dubhradh leis.

"Chuaidh sé thíos an gort so 'nuair a bhíomh-ne ag cur na cruithneachta thámaoid a' bainte a n-diu."

Chuir an ciarógh a ceann amach ar poll agus dubairt, "Anoé, anoé," le fíor a thabhairt dóibh gur chuaidh Iosa thairis an lá roimhe seo. Chomh fada agus bhéadar ag caint leis an g-ciarógh, chuir an dardaol a ceann amach ar poll eile agus dubairt, "Geur, geur, geur," trí uaire, le meamhrughadh dóibh dá leanfadaoi Iosa go geur go b-fuighfidís sheim air. "Ó, bó, bó. Bhuith agus dóghadh agus

lorgaó oṁc," arṫ an ṗṁompollán, óṁ bí ṗaiṫċíor aiṁ go o-ṫuigṫioíṁ luċt na bṁaċa na bṁaċṁa a ṫubṁaiḋ leo, agur go leanṗaḋaoiṁ go geuṁ íoṁa le gṁeim o'ṗáġail aiṁ. Tá ré 'n-a ċleaċtaḋ róṁ ameargṁuiṁnṫiṁe lar-gConnaċt an uaiṁ a ṫigeann daṁaoḋl iṁteaċ i o-teaċ aiṁ biṫ ann, ṁiṫ aiṁ an tlúġ, ṗṁlanc ḋeargṁa ġabail leiṁ, é a ṗéiḋeaḋ, agur é a leagaiṁt aiṁ an daṁaoḋl le n-a ḋóġaḋ; ag ṁáḋ 'ṁan am ceuḋna, "Peacaiḋ an lae, mo ṁaoġail, agur mo ṁeaċt ṁiṁṁean oṁc." 'Nuaiṁ ṁaġtar gṁeim aiṁ ċiaṁóiġ bainteaṁ an ceann ḋí agur abṁaiġteaṁ na bṁaċṁa ceuḋna a ṫubaiṁt ṁí ṁéiṁ, "Anḋé, anḋé," le linn an ceann a ḃaiṁt ḋí. Act ní ḋeuntaṁ aon ṁoċ-niṫ leiṁ an b-ṗṁompollán i ngeall aiṁ an ṫṁuaiġ a bí aiġe d'áṁ Slánuiġteóiṁ 'nuaiṁ a bí ré ag teiṫeaḋ ó na lúḋaiḋiḃ.

ORṪANNA.

1—Oṁṫa Coiṁgṫe Ṁola.

Is beannuiġṫe ainm an ṁiṁ a ṁgoilt croiḋe an laoiġ ġil,
Is maiṫ an niṫ ṫáiṁic aṁ, ṁuil, ṁion, agur ṁoṁuiṁge.
In ainm an Aṫaṁ ṁtop an ṁuil; *Sancti* taṁaiḋ ṫá ḋoḃaiṁ.
Spiritus Sancte, ṁtop an ṁuil tá ag teact go tṁeun.

2—Oṁṫa an Ruaiḋ.
("Rose" or Erysipelas.)

Ruaḋ maṁaṁ cúl connáiḋeaċ,
D'iaṁṁ Colm Cille ḋe Ċaṫaċ,
Ciaṁḋ a leiġeaṁṁaṁ an Ruaḋ?
Nim a ċuṁ aiṁ g-cúl agur an t-at a ċuṁ aiṁ láṁ,
Gan ḋe bṁiġ 'ṁan Ruaḋ an oṁeaḋ a beiṫ ṁlán.

An Ciaróg, an Dardaol, agus an Priompollán.

An t-am a bí Íosa ag teicheadh ó'n dream a bí ag bhiadh air, tháinig dó go n-deachaidh ré trí ghort ann a raibh fíoladóir ag cur fíl chruitneachta. Dubhairt a dheirciobail leis an bhfíoladóir dá b-fiafróchadh aon duine dhe air chuid Íosa ar Nasaret an tríthe sin, an fheasgnadh go a dhubhairt dó, "Chuaidh ré thíos, an t-am a bhíomh-ne ag cur fíl ann." Lá air n-a mháireach chuaidh an feilméirighe amach ag amharc air an nghort air faitchios go n-deunfadh eunlaith an aeir foghlaidh air. Ghabh iongantas é 'nuair chonnaic ré an chruitneacht aphuighthe buidhe air dhath an óir agus í ion-bainte. Ghoir an feilméirighe air a mheitheal caillréin a thabhairt leo agus an chruitneacht a ghearradh. Chomh fada agus bhíodar dá gearradh tháinig do na bhfiadhóiribh a dhul thíos. D'fhiafruighdear de'n fheair aibh leis an ghort an b-faca ré Íosa ar Nasaret air dul an t-tríthe sin. D'fheasgair an feilméirighe iad agus dubhairt mar dubhradh leis.

"Chuaidh ré thíos an ghort go 'nuair a bhíomh-ne na chruitneachta thámaidh a' bain[illegible]"

Chuir an ciaróg a ceann

"Anoé, anoé," le fion

thairt an lá roimhe ré

leis an g-ciaróg

eile agus dub

meamhruighadh ó

fhoir ghleim

lorgaó oiṫe," air an ṗiṁompollán, óir bí faiṫċios air go d-tuigfiḋí luaṫ na bṁaṫa na bṁaṫṁa a dubṁaó leo, agus go leanfadaoi go deuṁ íosa le gneim d'fágail air. Tá ré 'n-a ċleaṫaó fós ameasg muinntire Ian-gConnaṫt an uair a ṫigeann daṁdaol iṫeaṫ i d-teaṫ air biṫ ann, miṫ air an tlúġ, fṡlanc déanġ a ġabail leiṫ, é a ṫéideaó, agus é a leagaint air an daṁdaol le n-a ḋóġaó; ag ráó 'ran am ceudna, "Beacaiḋ an lae, mo faoġail, agus mo ṫeaṫ ṡinnṫeaṁ oiṫe." 'Nuair ġaṫaṁ gneim air ċiaṁóiġ bainteaṁ an ceann dí agus abṁaiġṫeaṁ na bṁ aṫṁa ceudna a dubaiṁ sí féin, "Anḋé, anḋé," le linn an ceann a baint dí. Aċt ní ḋeunṫar aon ṫroċ-níó leiṫ an b-ṁiompollán i ngeall air an ṫruaiġ a bí aige d'ár Slánuiġṫeóiṁ 'nuair a bí sé ag ṫeiṫeaḋ ó na Iúḋaiḋiḃ.

ORĊANNA.

Oiṫe[illegible] fola.
[illegible]aiḋe an laoiġ ġil,
[illegible]gus fíoṁuiṫge.
[illegible] caṁaiḋ dá ċoḃaiṁ
[illegible]aċt go treun.

[illegible]-ac a ċuṁ air [illegible]
[illegible]eaḋ a beiṫ [illegible]

3—Oṙṫa an taṫṫa.

Anṫráṫ oiġ, a Ḃṙiġio, tar agur fóiṙ.

4—Oṙṫa an Ḃṙaoinín.

Oṙṫa a ċuiṙ Muiṙe dá Mac
Air fúil ḃṙadáin i líon, air ṁod, air ḋeilg, air ċoilg,
Air fliṙeog i g-crann, air flatoig i g-coill,
Gan fmál, gan fiun ná ceo.
In nomine Patris et Filii.

5—No mar ro.—

Oṙṫa air ċoḃ, air ḃṙoḃ, air ḃṙaoinín,
Air flat ḃinn na gaḃa, air fliṙeoig na g-crann,
Mac Muiṙe do do ṫaḃairt flán,
Gan ceo, gan anfá, gan íḋ.

6—Oṙṫa le a g-coiṙgṫeaṙ Madaḋ le ḋuṫcuṙ.

Coiṙgim cú a ḃ-fuil nim air;
Cuiṙim nim air neim-ḃṙig;
'S é ḋuḃairt Páḋṙuig uair nó trí,
In nomine Patris et Filii.

7—Oṙṫa an fiaḃṙuiṙ biġ.
(NEURALGIA.)

Oṙṫa a ċuṙ Muiṙe dá mac,
I ḃ-froeán i ḋ-troim leiṙ a n-diaiḋ cinn a ṫoġḃáil ḋiot,
Sileaḋ Muiṙe, fileaḋ Dé, fileaḋ Óṙán ó é,
Sileaḋ an Spioṙaid Naoim ó neam
leiṙ an ngáṙ ġalṙa a ṫóġḃáil d'inċinn do ċinn,
Cṙiṫ coṙ agur láim agur flán tinneaṙ cinn.*

8—Oṙṫa an diaiḋ fiacail.

Ċuaiḋ Peaḋaṙ go fiuṫ-foṙ-lán;
Táinic Cṙíoṙt óṙ a ċionn.
"Cia'fo fin oṙt a Peaḋaiṙ?
"Ó, m'fiacail ata tinn."

* The opening in the skull, *i.e.*, an fúnta ata 'fan m-blaoiṙg.

"Éiriġ a Ṗeaḋair 'ṡ bí ṡlán ;
Ní ċuṡa acċt ṡeaṡa Ṗáil."
Aon duine a ġéillṡear nó a déarṡaḋ an oṙċa,
Ní beiḋeaḋ i n-diaiġ na h-oṙċa diaiḋ in aon deud
aṁáin.
In ainm an Aċar agus an Mic agus an Spioṙaid
Naoiṁ. Amen.

Ag maġaḋ ṡaoi an oṙċa ṡuaṡ niġne ṡear ṫárḃ' amm Seumar an oṙċa a leanaṡ:—

Oṙċa a ċuiṙ Seumar do Diarmuid,
Oṙċa gan iarṙaiḋ gan aċċuinġe,
"An diaiḋ ată in do ċlár ṡiacail
A beiṫ 'ran b-ṡiacal ir ṡuide ṡiar in do ċarḃad."

9—"Oṙċa Muire," a deirċear do ṁnáiḃ in a luiġe ṡeoil.
Oír a carad oṁ, Caḃair agus Criosṫ ;
Mar ṡuġ Anna Muire, a'ṡ mar ṡuġ Muire Criosṫ ;
Mar ṡuġ Eilír Eóin Baiṫde, gan diṫ coire ná láiṁ',
Ḟóir air an m-bean, a Mic. Ḟóir ṡéin í, a Máṫair,
O'ṡ tú ṡuġ an Mac. Taḃair an ġein ó'n g-cnáiṁ,
Agus go m-buiḋ ṡlán a beiḋeaḋ an bean.

10—Dán a deirċear ag dul ċaiṫ leir an g-Criosṫ Briġde.
Criosṫ Briġde na g-croiṡ,
Criosṫ na g-ceiṫre g-croiṡ,
Criosṫ le ar ġeimeaḋ Criosṫ,
Criosṫaiġe a ġeimeaḋ ar.
Éiriġ ṡuaṡ a bean an tiġe
Agus ġaḃ trí h-uaire amaċ.
In ainm an Aċar agus an Mic agus an Spioṙaid
Naoiṁ. Amen.

11—Oṙċa in aġaiḋ earḃaiḋ, &c.
(King's Evil, Worms and Toothache.)

Marḃuiġeann m'oṙċa earḃaiḋ briuṫ,
Eaċmaiḋ náḋ, eaċmaiḋ náḋ ;

Gaċ cnuiṁ i n-déiḋ, agus gaċ péirt
A m-biḋeann niṁ ann.
In ainm an Aṫar 7 an Mic, 7 an Spioraid Naoiṁ.
In onóir do Dia agus do'n Maigdin Glóriṁail,
do Bainṫiogain na n-earbaḋ.

12—Oiṫa Coilim Cille, no Oiṫa na Seilge.

Oiṫa a ċuir Colm Cille, le toil Rig Neiṁe,
Air béim rúl, air uiṫóid ċnuic(a), air feálg, agus ae(b).
Leigear ó neiṁ air an m-ball ḋuḃ tá in aice an ċléiḃ,
Air an leic le a m-bogṫar na h-aeḋe (aeabaiḋ)
Le grára Mic Muire, a'r le miorḃuile Mic Dé,
Leigear na colna a'r an anál beiṫ péiḋ.

13—Oiṫa an Tromluiḋe.
(Ar Áiaiṁn Móir.)

An Triur ir fine, an Triur ir óige,
An Triur ir treise i b-flaiṫis na glóire,
An t-Aṫair, an Mac, a'r an Spioraid Naoiṁ,
Dom' fáḃáil, a'r dom' gárdáil ó noċt go d-tí bliaḋain,
Agus ó 'noċt féin. In ainm an Aṫar, &c.

14—Oiṫa Seirce.

Oiṫa a ċuir Muire in im,
Oiṫa feirce a'r fíor-gráḋa,
Nár fraḋaiḋ do ċolainn aċt d'aire beiṫ oiṁ,
Go leanfaiḋ do gráḋ mo gnaoi,
Mar leanar an bó an laog,
Ó'n lá ro go h-uair mo báir.

15—Oiṫa in aġaiḋ Deaṁain Déir.

Glacamaoid le n-a g-coimirce,
Agus diultamaoid d'á n-imirce;

(a) Uiṫóid ó luċt na g-cnuc .i. an Sluaḋ Siḋe.
(b) no fealgar ae, i.e., tinnear na n-aeḋ,

A g-cúl linn agus a n-aġaiḋ uainn:
In ainm an Aṫar agus an Mic agus an Spioraid
Naoṁ. Amen.

16—An Ċaoċraċ Ġaṁna.

Cailleaċ artiġ agus cléiriġeaċ amuiġ—"Goideaḋ na ba uainn," ar ran ċailleaċ. "Go rliaḃ beaċt leo," ar ran cléiriġeaċ.

D'imtiġ riaḋ agus biḋeadar aig imṫeaċt gur caraḋ toḃar fíor-uirge leo. D'irliġ riaḋ rior agus d'ól riaḋ trí barlaċa de in ainm an Aṫar agus an Mic agus an Spioraid Naoiṁ agus air deaġ uair. Ċaiṫ riaḋ trí barlaċa uaṫa de, ċugadar trí barlaċa leo de. D'imtiġ riaḋ agus biḋeadar aig imṫeaċt agus caraḋ tom bialair dóiḃ. D'iṫ riaḋ trí ġleim de in ainm an Aṫar agus an Mic agus an Spioraid Naoiṁ agus air deaġ uair. Ċaiṫ riaḋ trí ġleim uaṫa de, agus ċugadar trí ġleim leo de. D'imtiġ riaḋ leo agus caraḋ teaċ mór dóiḃ. D'irliġ an ċailleaċ rior air a leaṫ ġlúin deaṙ agus rug ri inġean. "Inġean Maoil Lobra" ar an ċailleaċ. "Ni h-eaḋ, aċt inġean naoṁ agus Ciaráin i," ar an cléiriġeaċ. "Ná riarruiġiḋ díom-ra," ar an inġean, "aċt riarruiġiḋ díoḃ féin." "Tá naoṁ mait, Maol Lobra, i Sliaḃ Daċta ó ċuaiḃ. Má'r é bur roġain i do ċabairt liḃ no i d'fáġbail." "Ir é ar roġain an méid a ċailleamar d'faġáil. Cá bruil mait maoin daoineaḋ an baile reo? Tá riaḋ a b-fód eidir dá fód agus i ród eidir dá riód."

Coiglimíd an teine reo agus deunamuid tulaċa glara de raiṫneaċaiḃ ruaiḋ, naċ b-feicfeaḋ an aiesi agus naċ b-fuiġeaḋ an fluaġ muna b-fáġaiḋ Naoṁ Patrún Padraic nó teaċtaire dílir ar na flaiṫir é.

Cuirim glas riobán air beul giarán, air ċoraiḃ con, air boraiḃ ban, air ċú gaoiṫe, air miolta riġe, air péirtiḃ cnoc agus gleanna, air áit air biṫ i n-aiṫrireoċaiḋ mire mo rseul ó an am reo go ó-tí an t-am reo amáraċ."

Fáilte an Domhnaig

Go m-beannuighear duit, a Chriost, a buinneán ghléghil, úir;
Go m-beannuighear duit, a chrainn le ar céarad Críost;
Go m-beannuighear duit agus air air, a Rígh a fineadh air an Gcroig.
Impidhe a chuirim ort, gach fmál peacaidh dá b-fuil air an anam
A leagain air an gcolainn, ó 'fí mighne an choir,
Fáilte an Domhnaig a n-diaigh na reachtmaine;
Lá breágh faoithe d'órduigh Críost duinn le ár n-anam do dheunadh.
Cofnuigh do chor go moch un (chum) an Aifrinn,
Cofnuigh do beul air na bhriathraibh beannuighthe;
Cofnuigh do mheufa air flabhraibh na h-anma;
Forgail do chroidhe agus fgaoil an ghangaid ar;
Bheathuigh fuar air Mac na banaltra,
Ó 'fé féin ir feárr a ceannaigh fin.
A Maighdean ghlórmhar, mhódhmar, mhaireach,
Ir tú mo ftór, mo lón, 'r mo thairge;
Ir tú an peult eolair fómam 'fan m-bealach;
Air fleidh na n-deor go m-budh tú mo charaid;
Deun dom threor, tá an tóir air an b-peacach;
Fliuch mo ghruadh le ghiádh air an Athair;
Nigh mo láma ar fmál na b-peacadh,
A'r air uair mo bháir go n-abhródadh mé an pairir. Amen.

Pairir na Maidne, Aig eirigh ó'n leabaidh.

Toil Dé go n-deunamaid,
Dhighe Dé go g-congbuighmid,
Ár n-antoil féin go fmachtuighmid,
Sruan le n-ár d-teanga go cuirfeamaoid,
An aithrighe thráthamail go n-deunamaoid,
Air fáir Chríost go fmuainighmid,
Gach coir peacadh go feachuighmid,
Na crídha deighneacha go meamhruighmid,

Bár beannuiġte go b-fáġmaoid,
Ceol na n-aingeal go g-cluinimid,
Gnúis Dé go b-feicimid,
A' molaḋ agus a' gnáṫuġaḋ De go naḃmaoid
Le linn na raoġal. Amen.

PAIDIR.

A Muire, a Máṫair an Riġ,
Deun mo ṡiocáin le do Mac;
A gnúis is gile 'ná an ġrian,
Ná fulaing m'anam i b-pian a b-fad.
Bionnaim m'anam ḋuit, Íosa Criosd,
Ní iarrfaid mé é coiṫce air air,
A fiaṫnuise ogtha, a Maiġdean Muire,
Gur cuir mé m'anam air láim do Mic.

AN PAIDIR A DEIRTEAR AIG COIGILT NA TEINNEAḊ ROIMH DUL A CODLAḊ.

Coigliġim-se an teinne seo mar coigil Criosd cáṫaċ;
Briġid raoi na bun agus Mac Muire in a láir;
Na trí aingeala is mó cúmaċt i g-Cúirt na ngrás
A' cúmḋaċ 'r a' coiméid an tiġe seo 'r a muintir
airis go lá. Amen.

AN PAIDIR A DEIRTEAR 'NUAIR LUIĠEAS DUINE AIR A LEABAIḊ.

Luiġim leat Íosa, agus go luiḋiḋ tú liom;
Ola Criosd air m'anam, Cré na n-Apstol ór mo ċionn;
A Ḋáir a ċruṫaiġ mé,
A Mic a ċeannaiġ mé,
A Spioraid Naoim a beannaiġ mé,
A Ḃainṫiġean na gile, a'r a Ḃainṫiġean no h-óige,
Tóg mé ar na peacaḋaiḃ agus cuir mé air an eolas,
Agus cuir in mo ċroiḋe an aiṫriġe go filleaḋ na deoraiḋ,
'S má tá ré i n-dán dam bár d'fáġail roimh maidin,
I feilb na glóire go raiḃ m'anam. Amen.

Fáilte an Domhnaig

Go m-beannuighthear duit, a Chriost, a bhuinneán ghléghil, úir;
Go m-beannuighthear duit, a ghrainn le ar céadaoh Chríost;
Go m-beannuighthear duit agus air, a Rígh a fíneadh air an g-croich.
Impidhe a chuirim ort, gach fmál peacaidh dá b-fuil air an anam
A leaghain air an g-colainn, ó 'fí fighne an choir,
Fáilte an Domhnaig a n-diaigh na feachtmaine;
Lá bheágh faoithe d'órduigh Chríost dumn le ár n-anam do dheunadh.
Cofnuigh do chor go moch un (chum) an Aifrinn,
Cofnuigh do bheul air na bhiathaibh beannuighthe;
Cofnuigh do mheuma air flabhraibh na h-anma;
Forgail do ghnoidhe agus fgaoil an ghangaid af;
Bheathnuigh fuar air Mac na banaltra,
Ó 'fé féin if feárr a cheannaigh fin.
A Maighdean ghlórmhar, mhódhmar, mhaitheach,
If tú mo ftór, mo lón, 'f mo thairgne;
If tú an peultr eolair nómham 'fan m-bealach;
Air fleibh na n-deor go m-buidh tú mo charaid;
Deun dom threor, tá an tóir air an b-peacach;
Fliuch mo ghruaidh le ghliádh air an Athair;
Nigh mo láma af fmál na b-peacadh,
A'f air uair mo bháf go n-abhródhadh mé an pairoir. Amen.

Pairoir na Mairbe, aig eirigh ó'n leabaidh.

Toil Dé go n-deunamaid,
Dligheadh Dé go g-congbuighmid,
Ár n-antoil féin go fmachtuighmid,
Sruan le n-ár n-deanga go cuirfeamaoid,
An aithrighe thráthamail go n-deunamaoid,
Air fáir Chríost go fmuainighmid,
Gach coir peacadh go reachnuighmid,
Na crídha deighneacha go meamhruighmid,

Bár beannuighte go b-fághmaoid,
Ceol na n-aingeal go g-cluinimid,
Gnúis Dé go b-feicimid,
A' molad agus a' gnádhughadh De go rabhmaoid
Le linn na raoghal. Amen.

PAIDIR.

A Mhuire, a Mháthair an Rígh,
Deun mo fhiochán le do Mhac;
A ghnúis ir gile 'ná an ghrian,
Ná fulaing m'anam i b-pian a b-fad.
Bionnaim m'anam dhuit, Iosa Criost,
Ní iarrfaidh mé é choidhche air ais,
A fhiadhnuise ortsa, a Maighdean Muire,
Gur chuir mé m'anam ais láimh do Mhic.

AN PAIDIR A DEIRTEAR AIG COIGILT NA TEINNEADH ROIMH DUL A CODLADH.

Coigligim-re an teinne seo mar coigil Criost cáthach;
Bhighid faoi na bun agus Mac Muire in a láir;
Na trí aingeala ir mó cúmhacht i g-Cúirt na nglúar
A' cúmhdach 'r a' coiméid an tighe seo 'r a muintir
airís go lá. Amen.

AN PAIDIR A DEIRTEAR 'NUAIR LUIGEAS DUINE AIR A LEABAIDH.

Luigim leat Iosa, agus go luidhidh tú liom;
Ola Chriost air m'anam, Criú na n-Apstol ór mo chionn;
A Athair a chruthaigh mé,
A Mhic a cheannaigh mé,
A Spioraid Naoimh a beannaigh mé,
A Bhainnighan na gile, a'r a Bhainnighan no h-oige.
Tóg mé ar na peacadhaibh agus cuir mé air an eolas,
Agus cuir in mo chroidhe an aithrighe go rilsead na deorai,
'S má tá ré i n-dán dam bár d'fághail roimh mharbhin,
I seilbh na glóire go raibh m'anam. Amen.

An muinntir ó'n cruinnigeadh an leabhrán.

"Sgeul Déirbhe"—Seágan Mac Giolla Máirtín, i m-baile Dubhcalaidh, 90 bliadain d'aois.

"Dán an Fhiora"—Caitilín Bheachnach, ar baile Fuarglais.

"Bhodi na g-Cairead"—Máire Ní Máille, ar an m-baile ceudna.

"Diarmuid Súgach," "An Púca," "An Liorraidhán," "An Dheoilín," "Cnuc an Dúin," "An Cailleach Bheurla," "An Ciarógach," "Roimh Rath an t-Iolra Móir."—D. O'F.

"Úna Dearg Ní Neid," "An Cat"—Uaidín Ua Ceallaigh, ar baile Dubhcala.

"An Cathaireach Bán."—Seagán Mac Conraoi, ar baile an Doláin.

"Marcuigeacht an Phúca"—Seágan O'Mainín, Dubhcala.

"An Ciomach, nó an Giobach"—Máire Ní Máille ceudna. Fuaramar rann eile de ó foin, ba cheart a beith roimh an 4ad rann:—

A Cáilliuirín, a Cáilliuirín, a'r a Cáilliuirín an eudaigh,
Ní deire an cuma gearrar cú ná (mar) cumar cú na breuga.
Níor chuime duit bró thuillin gá tarraing trí gleann gléibe
Ná grád buan an cáilliuirín i m-brollach geal mo léine.

"Loch na Niadh"—Tomár O'Máille, ar baile na Dóláin.

"An Cómhaile"—Máire Ní Máille ceudna. Is í an Máire Ní Máille seo a tug beagnach an meid dán tá 'san leabhailín seo.

"Bréidín Cailleach, 7c."; "Leadhuidhe na Luaithe," "An Beinic Dearbhráthair"—Seágan O'Máille, sgoláire ós, do sgríob síos iad ó beul sean-mhná.

"Sgeilp an Droigin." "Cóta Mór,"—Tomás O'Cadhla, ar baile na Dóláin.

"Dán Micil Bacaigh," "Nóirín mo Mhian," "Abhrán na n-Iongantus,"—Máirtín Antoine, Mac Congala, ar baile Fuarglas.

"Bruinnilín Péacach"—Seágan O'Sumacán, anoir airi sliabh na sinnne.

FOCLÓIR.

WORDS IN THE TOMHRANNA AND ORTANNA ARE NOT INCLUDED:

AEÓ, the liver.
AGAIÓ, "Is olc an agaió ort." you badly deserved. In Munster, "uiróe."
AIGEANTA, spirited.
AITHEULA, regret.
AMHUS, mercenary soldier; also, a "wild beast," in Munster.
ANCOIRE an lín, flax tongs.
AONRAIC, alone.
'ARTUIG LEAT, carry off.
ARCALL, armpit.
BAC, the hob.
BACÁN } bend of arm, also BACÓG
BACÁLAINN }
BAIN, dig, "bain ar," be off.
BHAIN DEIREANAR DAM, night overtook me.
BAILIG LEAT, be off.
BÁNUGAÓ LAE, dawn.
BEARAC, a muzzle for calves.
BÍOEAC, small; or BAOIGEAC, in Roscommon.
BINN, skirt of coat; bargain; BÁRR binne, goods not in the bargain.
BIRÍN, spur-rowels, literally "little spit."
BLADAR, chat (in a soothing sense).
BOBÁILTE, bobtailed.
BONN, sole of foot; BAINT AR NA BOINN, take to one's heels; also, BONNAIG LEAT.
BORR, swell.
BOCÓIDEAC, swelling.
BRAIGEOG, a wooden vessel, usually of one piece of wood.
BREACLOINN, dangerous rock at sea.
BRUIDEAÓ, a battle.
BUADÁCTÁIL, victory.
BUAIL FAOI, meet.
BUBUILÍN, a bubble, anything round.
BUN: I M-BUN, in care of.
BÚR for BORR.
CAILLEAMHAIN, loss.
CAILLTEANAR, loss.
CAIT, to pass; CAIT FÉ AN T-SIONAINN, he crossed the Shannon.
CAMALLÓIRO, crooked fellow.
CAOILTNEAR *i.e.*, GRÁÓ.
CATHAGAÓ, laughing-stock.
CAIRDEACT, wrestling.
CÁIROLA, wool-cards.
CEANN: DUL (IN) DO CEANN, go for you; I G-CIONN AN TIGE, in care of the house.
CEILEADAR, chat (in a low tone, in in which one party relates his or her grievances to another in order to gain or obtain sympathy).
CEULOCÁN (*noun*), fast.
CIOMAC, slattern.
CIUMAR, border.
CLEITE, feather.
CNEÁMHAIRE, knave.
CNUAGAIG, gather.
COCALL, net.
CODARMÁN, foolish fellow.
CODALAC, wild.
COLBA, side-rail of bed.
COMHFAD, length.
COGAIN, protect, support.
CORA, a weir.
COIRMÉIG, a step.
CRIOCAR, a cricket.
CRIÍC: CUR I G-CRIÍC, bring to pass.
CRÍONTA, empty withered.
CREIDEAMHAIN, credit.

Creaplugaḋ, bonds.
Crónaċan n-a h-oiḋċe, dusk.
Cnotaċ, curlew.
Cnóigeanta, beautiful ?
Cruaċ, (an) Crough Patrick.
Cuaille-comhraic, battle-pole.
Cúlfiacail, back-tooth.
Chuga leat, *i.e.*, ċugat leat, go away.
Cúirtcinnḋe, courtiers.
Deárnacán, palm of hand.
Deamhar (used in the same sense as the word donur) an deamhar (no an donur) a b-faca de, the deuce (or "dickens") a one of me saw him.
Déin: dul faoi déin, go towards one.
Deon, end (?), p. 63.
Deor, spark of life; a tear; a drop; ní'l deor fola 'n-a ċroiḋe, there is not a drop of blood in his heart.
Diaiḋ, ache, pain.
Díol, one's allowance, sufficiency.
Díomaḋ, *i.e.*, diombáiḋ, hate.
Diaiḋ: ní'l mé 'n-a ḋiaiḋ rin ort, I do not grudge it to you.
Dorgaċaċ, prodigal, wayward, self-willed.
Dúradán dub, black-matter.
Duċcur, madness.
Eangaċ, fishing net.
Eilig, all.
Eiteaċ, refusal.
Eolur, one's way; deun eolar dó, guide him.
Euotrom, crazy; literally, "light."
Euo: ag euo leat, angry with you; literally, jealous."
Faice, sot; a tittle a jot, a shred, a tatter, nothing. Ní'l faice orm, there is nothing on me, I am not ailing, complaining, &c.
Failligṫe: níor b-failligṫe leir, he was not backward.
Fáirnéir } account, story.
Fáirnéir }
Faoi leat, be off.
Fárdorus, lintel of door.
Feaḋ, fathom.
Feall, pity.
Feiḋil: i b-feiḋil, in care of.
Feirtior, mooring.
Feirtigṫe, moored.
Feitire (poor), creature.
Fior: má b'fior dó, if you would believe him.
Foil (*verb*), suit.
Folcánta, splashing.
Fhobair go *i.e.*, ir beag naċ, "Its likely that;" d'fóbair go d-tuitfinn, I had like to fall.
Foiċín móna, a "footing" of turf; also gróigin, a "clamp" (a pyramidal-shaped site) of turf.
Forṫigeaċt, herding.
Frit or friteaḋ, was found.
Fúi', fúiċin: ó mhaidin go f., night.
Gabáil de beannaċtaiḃ air, belabouring him with blessings.
Gabraireaċt, prate.
Gainmint, gainmint, a weaver's beam.
Ganraig, Guernsey.
Garramhail, coarse, indecent.
Gaobar, proximity.
Gimideaċ, wizened ?
Gib-gab, *i.e.*, ancoine lín.
Giotmáil, whit, jot.
Glonnraċ, *i.e.*, lonnraċ.
Gnaoi, favour.
Goirde, proximity.
Grabaire, young lad.
Huga leat, *i.e.*, ċuga leat.
Iarraiḋ, effort.
Imirce, flitting.
Inmhe, rank, quality, state of espousing.
Iomlaiḋeaċt, ferrying.
Iondual, ionḋamhail, frequent, abundant; iomaḋamhail, in Ros-common.
Ionnsuig, face, attack.
Iorcaid, hough.
Iteán, weaver's bobbin.
Lámhaċán, creeping.

Lanndéir, lantern.
Leabuid : i leabuid, instead of.
Lion : ar mo lion, away from me ; in mo lion, in my company.
Leirgir, glimpse.
Liaċtaiġe, number.
Lide, a jot ; the least puff of wind, a slight breeze.
Lomarta, a peeled (potato).
Madalla, wolf.
Mairde, lump, also smairde.
Malairt : a malairt, another.
Marać, meireać, mar beidead, *i.e.*, muna m-beidead.
Mar sin féin, nevertheless.
Meanmnać, spirited.
Méanfadać (méanúać), yawning.
Oirdireać, reverend
Oilleamnać, *i.e.*, foilleamnać, prepared for, fit for, &c.
Paitúnta, patented, famous.
Péacać, proud.
Pionta, moment (? puinnte).
Plubarać, splashing.
Póna, pound, a prison in which beasts are enclosed. "Sairdá Gobain, in Connemara.
Preuċta, perished (with cold, &c.,)
Príomhid, sedate.
Ránuide, very thin person.
Rapad, disturbing.
Reaċt : cuirfid mé de feaċtaib ort, I'll force you.
Rig-, *prefix*—very.
Rómhar, dig.
Rúitín, ankle.
Ruaille-buaille, confusion.
Sáile liaġ, salt spray.
Saoil, think, endeavour.
Scuaid (*noun*), splash.
Seafaide, slattern.
Sean-, *prefix*, great.
Seafrad (*noun*), stretch.
Seárfa, charge.
Sgall, flash.
Sgiotán, sgiortán, rush.
Sginn, dash.
Sgluig, splash, swallow.
Sgoċ (*verb*), drop.
Sgaċad, a while.
Siamsa, sport.
Siolla, puff.
Siubal : "nior siubal sé le" belongs to page 58.
Slioc, smooth.
Slinn, weaver's reed.
Smaoir, smug na gróine.
Soileas, profit.
Sodar, trot.
Spéirneamail, dashing, sprightly.
Spionta, empty.
Srann, snore.
Stric, strike.
Suróg, a cake.
Tharais, besides that.
Teallaċ, hearthstone.
Teangmáil, meet.
Teann, approach.
Teirig, go.
Teinneán (airgead teinneáin), hearth-tax.
Tródaċt saoi, damp (of a floor).
Tiodlaic, offer.
Tiogbur, housekeeping.
Tlaċ, soft-spoken, yielding.
Tlus, tongs.
Toirt : air an toirt, on the spot.
Tomarmar, bulky.
Tomcáinín, little hillock.
Tomar, guess.
Tomnáil, turn tack.
Treire, success.
Treomaċ, well-guided.
Tuaċal (tuasal) in wrong direction.
Thuga, *i.e.*, ċuga leaċ.
Tuaicneáil, a great noise ; muilionn tuaicneála, a fulling mill.
Tubairde, misfortune.
Tuinn, wave.
Túirge, sooner.
Uaidne cinn, poll of head.
Udaċta, one's will.
Ugdar, cause.
Ugaim, gears of a loom.
Un *i.e.*, ċum.
Urlad, hair of forehead.

150

seaċráin.

leaċanaċ.	líne.	Learuġaḋ.	leaċanaċ.	líne.	Learuġaḋ.
4	21	le ċéile "iaḋ"	51	14	ꝫ congnóċaḋ
7	13	móṁa bocóideaċa	52	21	ḟeudamuid
	24	ċuimil		24	ḟeudaim
10	14	ḟeoltóiṁeaċt		25	túiṁniḋe
13	28	ꝫairġniḋiġ	73	8	ṙġiobaḋ
16	18	ṙiaḋ aꝫ ráḋ	84	ɾ	ċuic
25	25	ṙġiotán	87	x	ciubṙaḋ
26	7	oṙaiṁn anoiṙ	95	16	coṁaḷaċ
	26	aiꝫ an ṙuꝫ	96	5	laċan
30	23	leiꝫeann	101	2	ṙġiṫ
37	14	ḋeiṙṫiḋ	104	6	boṙṙ
39	ɾ	ċ-ṙeaṙaiḋe	109	4	ṗóṙṫa
40	14	le n-a	109	7	coileaċ
	20	i b-feiṁil	112	17	uilliam
	23	póṁṙa?	116	5	ṙiubail
50	3	ṙaoi n-a a.			

ḋo'n léiġċeoiṙ.

Má'ṙ ṙéiḋiṙ linn, cuiṙṙimíḋ i ꝫ-clóṁ leaḃṙa eile maṙ é ṙo. Ꝫaċ léiġċeoiṙ le'ṙ miaṅ cuiḋiuġaḋ linn, aꝫuṙ na leaḃṙáiṁ ṙo ḋo ċeannaċ, cuiṙeaḋ ṙé a ainm aꝫuṙ a áṁuṙ (aꝫuṙ clóṁḃuailṙeaṙ na h-anmanna i leaċanaċ leo ṙéiṁ) ḋo'n ċloḋaḋóiṙ—

ṗáḋṙuiꝫ O'Bṙiain,
Aꝫ Uiṁiṙ 46, i Sṙáiḋ Ċuṙṙe,
i m-Baile-aṫa-cliaṫ.

SEACHAIM.

Leathanach.	Line.	Leasuighadh.	Leathanach.	Line.	Leasuighadh.
4	21	le cuile "cum"	51	14	g-comghóchadh
7	15	mórga bocaireacta	52	21	feuchamuid
	24	comhl.		24	feuchaim
16	14	proiseúireacht		25	cúiminge
13	28	gairgthigh	73	8	rgiobadh
14	18	fian ag fiadh	84	x	éuic
26	25	rgiorcan	87	x	cruóghadh
26	7	ogham anoir	95	16	comalach
	26	ag an fig	96	5	lachan
46	23	leigeann	101	2	rgiath
47	14	beirre	104	6	bonn
49	x	e feasane	109	4	phórta
46	14	le n-a	109	7	coiteach
	20	i b-fochul	112	17	uilliam
	22	pómpa?	116	5	fiubairt
46	3	fagh n-a a.			

* * * * * * * * * * * * *

DO'N LÉIGHEOIR.

Má'r póirin linn, cuipfimid i g-clóó leabhra eile map a fuil Fiadh Léighfeoir le'r mian cuidiughadh linn, agus na leabhráin fin do dheannach, cuideochaidh fé a ainm agus a dhuine (agus clóóbhuailfeam na h-ainmeanna i leab[illegible] fan póirin do'n chlódóir—

Pádruig [illegible]

Ag Uaitha[illegible]

I n[illegible]

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

Harvard College Widener Library
Cambridge, MA 02138 (617) 495-2413

JUL 09 1993

WIDENER
SEP 10 2007
CANCELLED

FEB 10 2007

WIDENER
SEP 10 2007
CANCELLED

WIDENER LIBRARY
HX V9SZ 0